

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

sabitfikir.com

sabitfikir

103

EYLÜL 2019

KİTAP EDEBİYAT

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

Güven Adıgüzel:
Pelerin, Kılıç ve Onur: Pardayanlar

Gülenay Börekçi:
Shakespeare Sevdiremediklerimizden Misiniz?

Duygu Karlı:
Saraybosna Marlborosu

HARUN CANDAN

BİR DÜNYA POLİSİYE

FİYAT: 7.000 TL

ISSN 2146-2127

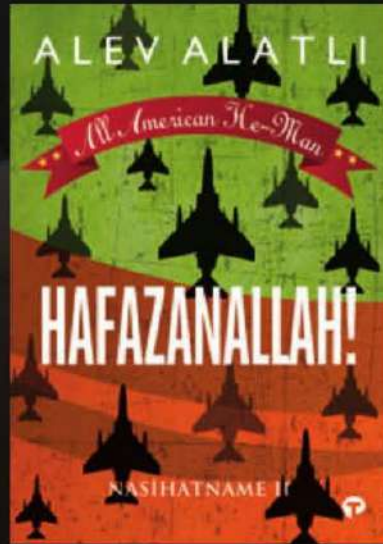
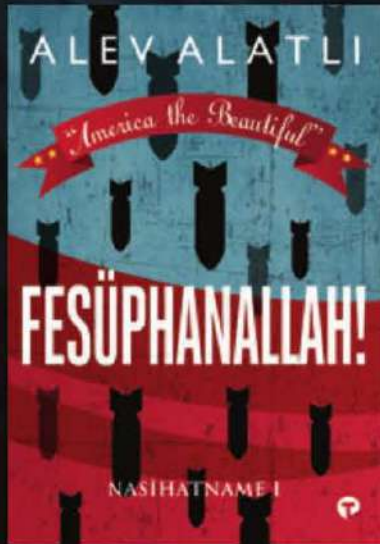
9 772146 212005

09

NASİHATNAME I, II...

ALEV ALATLI

TÜRKİYE'NİN KIYMETİNİ BİLİN!

Yayın Türü: Aylık Yayın Süreli Yayın
 Sayı: 103 - Eylül 2019
 ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:
 Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
 Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETİMİ
Mustafa Akar

EDİTÖR
Melike Yıldırım

GÖRSEL YÖNETİM
Mehtap Tunçel

KATIDA BULUNAN
Yunus Arslan

KAPAK ve SAYFA TASARIMI
Sema Türk

KAPAK İLLÜSTRASYONU
Serkan Yolcu

REKLAM
Nalan Demircioğlu Yavuz
 (0212) 997 00 00 / 1022
 ndemircioğlu@dr.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Şefik Çalık

BASIM YERİ
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
 Akpınar Mah. Hasan Basri Cad. No:4
 Sancaktepe - İSTANBUL
 Tel: (0216) 585 90 00
 Matbaa Sertifika No.: 12815

YÖNETİM YERİ:
Turkuvaz Dergi Grubu
 Barbaros Bulvarı, Cami Han, 153,
 34349 Beşiktaş, İstanbul
 Telefon : (0212) 354 30 00

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?
 Tüm D&R'lardan 7 TL karşılığında

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/SabitFikir
 Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
 Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraflar ve illüstrasyonların elektronik ortamda da dâhil olmak üzere çoğaltılma hakkı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

HEPSİNİ SATIN ALDIM BU ÖYKÜLERİN!

Yirminci yüzyıl ne çağıydı? Soğuk Savaş'ın mı çağıydı, aşırılıkların mı? Keşiflerin mi çağıydı; casusların, ajanların, bilmecelerin mi... 18. yüzyılın doğa bilimlerinin, 19. yüzyılın ise biyolojinin çağı olduğunu söyleyenler çoğunlukta. Albert Camus, 20. yüzyılı korku çağı olarak nitelendiriyor. Doğrusu çok da haklı. Yirminci yüzyıldan miras kalan korkuyla her birimiz yüzleştik. Modernlik bütün veçheleriyle hayatımıza dokundu geçti.

Artık yirmi senesini geride bırakmaya hazırlandığımız 21. yüzyıl ise sanırım hikâyelerin çağı olacak. Sosyal medyanın, dijitalleşmenin, teknolojik hızın hayatımıza sirayet etmesiyle birlikte, "gündemde" kalabilmek için hikâyelere sığınmaya başladık. Uzun metinler okumaktansa, kırk dakikalık diziler izliyoruz. Yalnızca TV'de de değil, internetin ulaşabildiği her noktada. Yazarlar gizem unsurunun öne çıktığı romanlar yazıyorlar. Amorf karakterler çevremizi sarmış durumda. Spiritüalizm geçer akçe. En materyalistimiz bile mistik alanlara ilgi duyuyor. Bir kültür akbabası gibi yağmalyoruz Doğu felsefesini; Mevlana'dan Hayyam'a bütün isimler seçmeci, ayıklamacı anlayışla elekten geçiriliyor. Hint asıllı Amerikan romancı, İspanya'dan yola çıkıp Çin-i Maçin'e doğru bir yolculuğa çıkartıyor kahramanını. Elimizde kahve zincirinin karton bardağı, kulaklarımızda streaming platformlarından birinden dinlediğimiz müzik parçası, uluslararası şirketimizin kârlılık toplantısına katılıyoruz. Otoparkta selamlaştığımız GMY adayımıza yeni aldığımız arabanın hikâyesini anlatıp, Roma gezimizden bahsediyoruz. Buda ve Peşte'nin ortasında çektiğimiz fotoğrafa beğeni yağınca mutlu, iktidara kızınca entelektüel, orman yangınlarına sövünce duyarlı hissediyoruz. En sevdiğimiz tişört markasını alınca, o markanın logosuna eklenmiş oluyoruz. Logonun bahsettiği hikâyeye mutlu oluyoruz. Hemingway'i okuyor kulağımızdaki sesli kitap. Her şey seslendi artık. "Annemi arar mısın Siri," meşgul diyor telefonum. Notlar kısmına alıntıladığım şiiri tweet atıp rahatlıyorum biraz. Hiçbiri benim fikrim değil bunların. Rahatlıyorum, hikâyelerim var artık. Hepsini satın aldım bu öykülerin, ama hiçbirini yaşamadım daha.

Sahi, bu kadar hikâyeye neyimize yarayacak. Deneyimlemediğimiz, hiçbir anını yaşamadığımız bunca öyküyle n'apacağız. Dünyayı gezdik, geziyoruz; tamam. Peki ya onca gezi hayatımıza ne kattı. Her sokağı, her caddeyi, her ilginç binayı binlerce kez fotoğrafladık, eee. N'apacağız bu verilerle. "Bakan"lardan "gören"lere nasıl geçeceğiz. Kaybolan devemizin üzerinde bizzat kendimiz vardık. Hatırlayan var mı?

İÇİNDEKİLER

06

HABERLER

12

VİTRİNDEKİLER

14

GÖRÜŞ GÜNÜ
Selahattin Yusuf
Ey Talih, Ekmeğimizi
İyileştir!

16

ELEŞTİRİ
Burcu Bayar
Tam Bir Okuma Şöleni:
Altın Tepe

18

DÜNYA ÖYKÜSÜ
KİTAPLIĞI
Necip Tosun
Yazarların Yazarı:
Sherwood Anderson

20

EGOİST OKUR
Gülenay Börekçi
Shakespeare'i
Sevdiremedikleri-
mizden Misiniz?

22

DIŞ HATLAR
Kahraman Çayırılı
Çoğunlukla Rock,
Biraz da Caz

24

GÜNCEL
Betül Nurata
Ruhun İncelikleri
Üzerine Bir İlk Kitap:
Kuşlu Süveter

26

GÜNCEL
Doğukan İşler
Nezihe Meriç ve
Tüm Unutulanlar

28

GÜNCEL
Duygu Karşı
Barut Kokan
Öyküler: Saraybosna
Marlborosu

34

KARARSIZ OKUR

38

KEŞFSEVER
Zeynep Merdan
Yerin Müntehiri ve
Düşün Mültecisi:
Gérard De Verval

40

SANAT
Samed Karagöz
Türklerde Hayvan
Sembolizmi

42

TERS KARGA
Orkun Galolar
Gelmek Zamanı
Gel ya da Eylülde
Gel Demiştim Sana,
Gelmedin!

36

HUZUR KAÇIRAN
KİTAPLAR
Güven Adıgüzel
Pelerin, Kılıç ve Onur:
Pardayanlar

44

KİTAPLARDAN NE
ÖĞRENDİM
Eda İşler
Bazı Kitaplar Bizi
Daha İyi İnsan Yapar

46

ELEŞTİRİ
Cem Tunçer
Köpeğin, Hakkımda
Ne Düşünüyor?

48

PORTRE
Kaan Murat
Yanık
Kelebek Avcısı;
Vladimir Nabokov

50

YAYINEVİ
HİKAYELERİ
"İyi ki Yayınladık
Dediğim Çok Kitap
Var"

52

MÜMKÜN
EVRENLER
Murat Murat
Orta Dünya'ya
Tanıdık Bir Yolculuk

54

Selahattin
Demirci
Okuma!
Kahir Kuvvet
Münasebetler

56

ÖZEL
KÜTÜPHANELER
Necip Fazıl
Kısakürek'in
Dünyasına İlk Adım

58

GÜNCEL
Kerem Görkem
Heybeyi Anılarla
Doldurmak

60

KİPAT
H. Salih Zengin
Şiirsiz Çocuk
Eksiklikler

62

ŞİİR RAFI
Ahmet Edip
Başaran
Ölüm Öncesi'ne Dair

64

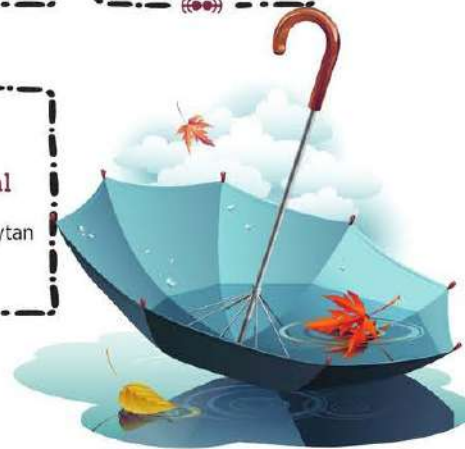
??
Yunus Emre Tozal
Chicago'nun
Kütüphaneleri

66

GÜNCEL
Suavi Kemal
Yazgıç
İstrancalı Bir Şeytan
Kulu

Harun Candan
Bir Dünya
Polisiye

*Tam anlamıyla delirdiğini de gördüm ya,
seni daha da çok seviyorum artık...*

Ian McEwan'dan aşk ve saplantı üzerine unutulmaz bir roman: *Sonsuz Aşk*

Bilim yazarı Joe Rose'un huzurlu ve düzenli yaşamı, tanık olduğu bir balon kazasıyla sarsılır. Balonun içindekileri kurtarmak için işbirliği yaptığı kişilerden biri, Joe'ya karşı korku verici bir saplantı geliştirecek, bu saplantı Joe'nun bilimsel akılcılığını ve eşi Clarissa'yla ilişkisini tehdit edecek, onu çıldırmanın eşiğine getirecektir.

Kefaret, Çocuk Yasası ve Amsterdam'da Düello gibi romanlarıyla tanınan Ian McEwan'dan, aşk, inanç ve saplantı üzerine, gerilimin hiç düşmediği bir roman.

"Olay örgüsü o kadar sürükleyici ki, gece uyumak gibi bir planınız varsa bu kitabı akşamleyin elinize almak düşüncesizce görünebilir."

A. S. Byatt, *Daily Mail*

Sonsuz Aşk
Ian McEwan
Çeviren: Ülkem Çorapçı
Roman, 224 s.

YAZARIN YKY'DEKİ DİĞER KİTAPLARI

DAVID LYNCH'İN İLHAM KAYNAĞI KAFKA

Eraserhead, Mulholland Çıkma, Kayıp Otoban, Mavi Kadife filmleriyle dünyanın en büyük yönetmenleri arasına giren; yönetmen kimliğinin yanı sıra bir ressam, fotoğrafçı, müzisyen de olan Lynch, TV dizisi *Twean Peaks* ile de kendi başyapıtlarından birini yaratmıştı. Filmlerinde rüyalarla bilinçaltına, psikolojiden sürrealizme hayal gücünün sınırlarını zorlayan yönetmen, keşfetme ve yaratma gücünü en çok edebiyattan aldığını söylüyor. "Fikirler balık gibidir. Küçük balığın peşindeyseniz sığ sularda kalmalısınız. Ama hedefiniz daha büyükse derinlere dalmalısınız" diyen yönetmenin derin sulardaki en büyük rehberi ise Kafka. *Dönüşüm* kitabını tüm zamanların en favori kitabı olarak tanımlıyor büyük yönetmen. Geçtiğimiz yıllarda Paris Montmartre'de "yaratıcı insanlara" adanmış bir mekân açan Lynch, Silencio ismini verdiği bu mekâna bir de kütüphane yaptırmıştı. Kütüphaneyi aktif bir şekilde kullanan yönetmenin vazgeçemediği kitaplar arasında Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza'sı* da yer alıyor.

SALINGER MİRASÇILARINDAN DİKKAT ÇEKİCİ KARAR

Hayatı boyunca dijital dünyayla arasına bir mesafe koyan, yaşamının son yıllarında tanıklık ettiği sosyal medya ve internetten nefret eden J.D.Salinger, mirasçılarının kararıyla artık dijital dünyada. Uzunca bir süre yayımcıların Salinger eserlerini dijital platforma taşımaya sıcak bakmayan yazarın ailesi *The Catcher in the Rye* başta olmak üzere Salinger romanlarının ilk kez e-kitap olarak yayımlanacağı bilgisini paylaştı. "Babam basılı bir kitabı okumanın verdiği dokunsal deneyimi çok severdi ama okuyucularını daha çok severdi," diyen oğlu Matt Salinger bu kararı alırken basılmış kitapları okumayı zor bulan engelli bir okuyucudan gelen mektubun fikrini değiştirdiğini belirtiyor. Şimdilik Salinger'ın dört kitabı e-kitap olarak erişime sunulacak: *The Catcher in the Rye*, *Nine Stories*, *Franny and Zooey*, *Carpenters and Seymour: An Introduction*.

HALUK DURSUN'A SAYGIYLA

Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Haluk Dursun'u geçtiğimiz ay bir trafik kazası sonucu kaybettik. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Tarih bölümünde eğitim gören Haluk Dursun hayatı boyunca başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin kültürel mirasının korunması, yeni kuşaklarca bilinmesi için çalışmıştı. İstanbul'un tarihini, mimarisini, kültür ve sanatını konu alan yazılar yazıp çeşitli seminerler veren; Ayasofya Müzesi Başkanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü gibi İstanbul'un en değerli kültürel miraslarının yönetimini üstlenen Dursun, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ. Genel Müdür Danışmanı olarak Miniaturk Projesi'nin hazırlanmasında da görev almıştı. Ayasofya'da kapsamlı restorasyon faaliyetleri, Osmanlı padişah türbelerinin kendi tabiriyle bir "Ölüm Kültürü Müzesi" olarak ziyarete açılması, Sübyan Mektebi'nde çocuklara Ayasofya Müzesi'nin anlatılması gibi projeleri yürüttü. Topkapı Sarayı'nda "Saray Dersleri" düzenledi, Kutsal Emanetler Dairesi'nde geleneksel Ramazan ayı etkinlikleri icra ettirdi. Müsteşarlık döneminde Kültür ve Turizm Bakanlığı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı kuruldu; "Şehir-İnsan Medeniyet Köprüsü: Örnek Kişilikler Projesi" hazırlandı. *İstanbul'da Yaşama Sanatı*, *Nil'den Tuna'ya Osmanlı Yazıları*, *Tuna Güzellemesi*, *Osmanlı Coğrafyası'na Yolculuk*, *Boğaziçi'nde Kırk Yılım*, *Ayasofya Müzesi Kültür Envanteri*, *Şehir ve Kültür: İstanbul*, *İncir Çekirdeği: Hereke'den Çıktım Yola* başlıca kitaplarıdır.

Evlerde insanlar değil, adeta eşyalar oturuyor. (CAHİT ZARİFOĞLU)

Ortak dilin, ortak sözcükler demek olmadığını biliyordum. (FERİT EDGÜ)

TÜRKİYE'NİN OSCAR ADAYI: ASLI

Türkiye'nin 2020'de gerçekleştirilecek 92. Akademi Ödülleri'ndeki (Oscar) adayı olarak Semih Kaplanoğlu'nun Bağlılık üçlemesinin ilk filmi olan *Aslı* seçildi. Film, modern dünyada kadın ve anne olmanın yarattığı açmazlarla bu durumun kadınların yakın çevreleriyle olan ilişkilerine yansımalarını beyazperdeye aktarıyor. Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü ile sinema alanındaki meslek örgütü temsilcilerinden oluşan 13 kişilik seçici kurul tarafından Yabancı Dilde Uluslararası Uzun Metraj Film dalında Oscar adayı gösterilen filmde Kübra Kıp ve Ece Yüksel'in yanı sıra Umur Kurt, Almina Kavcı, Jale Arıkan ve Osman Alkaş rol alıyor. Oscar adayları, Akademi üyelerinin oylarıyla 13 Ocak 2020 tarihinde açıklanacak.

TONI MORRISON'A VEDA

Süleyman'ın Şarkısı romanıyla Nobel Ödülü'nü kazanan ilk siyahi kadın yazar Toni Morrison geçtiğimiz ay hayatını kaybetti. İlk romanı *En Mavi Göz'ü* 39 yaşında yayımlayan yazar hayatı boyunca edebiyatla iç içeydi. Üniversitede aldığı edebiyat eğitiminin ardından tezini Virginia Woolf ve William Faulkner üzerine hazırlayan Morrison bir dönem akademide İngilizce dersleri verdi. Random House bünyesinde editör olarak çalışan yazar bu yayınevinin ilk siyahi editörüydü. Morrison ırkçılık, kadın olmak, bireysel ve toplumsal kimlik bunalımı, kadın-erkek ilişkileri, Afro-Amerikalıların gelenekleri, yaşayış biçimleri üzerine yazmıştır.

TÜRK DÜNYASI CENGİZ AYTMATOV ANITI'NDA BULUŞUYOR

Eserleri 157 dile çevrilen dünyaca ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov, Türk dünyasını ismine yapılan anıtıyla da bir araya getirmeyi sürdürüyor. Kırgızistan'da Tanrı Dağları eteğinde yer alan Cengiz Aytmatov Anıtı, Türk dünyasından binlerce kişiyi buluşturan mekân olarak öne çıkıyor.

NUN OKULLARINDAN SOSYAL SORUMLULUK PROJESİ

NUN Eğitim ve Kültür Vakfı, meşhur musikişinas, bestekâr ve devlet adamı İzzettin Hümayi Bey'in bestelediği ve ilk defa icra edilen çocuk şarkılarından oluşan bir CD ve kitapçık çalışmasını hayata geçirdi. İzzettin Hümayi Bey, Kâzım Uz, Zâti Arca, Kâzım Karabekir, Muallim İsmail Hakkı Bey, Sâdettin Kaynak, Bekir Sıtkı Sezgin, Erol Sayan, Cinuçen Tanrıkorur, Mutlu Torun, Yılmaz Yüksel gibi Türk musikisinin unutulmaz üstatlarını yeni nesillerle tanıştıracak olan bu çalışma sıcak bir sosyal sorumluluk projesi de aynı zamanda. CD ve kitapçığı D&R mağazalarından satın alanlar, Bitlis'in Tatvan ilçesindeki Sarıkum İlkokulu'nda müzik sınıfı oluşturma hayaline de ortak oluyorlar.

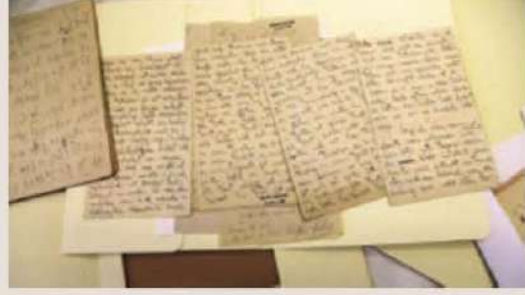
AH KEŞKE DEDİĞİMİZ EFSANEVİ EDEBİYAT PARTİLERİ

Edebiyat tarihi asosyal, bir anlamda münzevi, kendi halinde takılmayı seven yazarlardan oluşur çoğunlukla. Ancak kalabalık partileri, eğlenmeyi, cemiyet hayatını seven yazarlar da az değil. Biz edebiyat okurları da o partilerde olmayı düşlemişizdir çoğu kez. Peki dünyaca ünlü yazarların bulunduğu edebiyat tarihine geçmiş partilerde neler yaşıyorlardı? Büyük kavgalar, hayal kırıklıkları, tarihe geçecek aşklar ve daha birçok hadise... İşte keşke orada olsaydık dediğimiz edebiyat partileri...

27 Temmuz 1928'de efsanevi Shakespeare and Company kitabevinin kurucusu Sylvia Beach sevgilisiyle birlikte Scott Fitzgerald için yazar dostlarına bir akşam yemeği organize eder. Partinin amacı Fitzgerald'ı tanımak için can attığı James Joyce ile bir araya getirmektir. Scott Fitzgerald partiye geldiğinde büyük bir heyecan içerisindedir; yemekte Fitzgerald'ın *Muhteşem Gatsby* kitabını çıkarır ve içine bir resim çizer. Çizimde Joyce bir ışık halesi gibidir, kendisi ise onun yanında diz çökmüş bir haldedir. Ardından da eğer Joyce isterse ona olan saygısını pencereden atlayarak da gösterebileceğini söyler. Fitzgerald'ın bu teklifi karşısında şaşkına dönen James Joyce "Bu genç adam bir deli olmalı, korkarım kendine zarar verecek" diyerek bağırır. İlk tanışma o kadar da güzel geçmemiştir!

25 Ekim 1956 tarihinde düzenlenen parti başka bir unutulmaz tanışmaya vesile olmuştur. Partiyi Cambirdge Üniversitesi bünyesindeki şiir dergisi *St. Botolph's Review* düzenler. Edebiyat tarihinin en fırtınalı ilişkilerinden birini yaşayan Ted Hughes ve Sylvia Plath'ın ilk kez karşılaştığı parti olarak tarihe geçecek o gece hayli gürültülü ve olaylı biter. O zaman 23 yaşında olan Plath, annesine yazdığı mektupta malum partiden şöyle söz eder: "Geçen hafta ışıltılı bir şairle tanıştım. Bir daha görür müyüm bilmiyorum ama sonrasında şimdiye kadarki en iyi şiirimi yazdım..." Plath'ın yazdığı şiirde şu dizeler dikkati çeker: "Bir gün ölümüne sebep olacak bir panter takip ediyor beni."

Marcel Proust ve James Joyce'un tanışıklıkları parti de unutulmazdır. Partinin diğer ağır topları arasında Pablo Picasso ve müzisyen Igor Stravinsky de vardır. Proust partiye gecenin 2 buçuğunda geldiğinde James Joyce çoktan uykuya dalmıştır bile! Joyce'un uyanmasını bekleyen Proust, uyku sersemi Joyce'un evet/hayır dışında herhangi bir cümle kurmadığından yakınmıştır!

KAFKA'NIN KAYIP ELYAZMALARI KUDÜS'TE BULUNDU

Franz Kafka, okurları tarafından en çok merak edilen yazarlardan biri. Geçtiğimiz yıllarda Oxford Bodleian Kütüphanesi yazarın özel yaşamına ışık tutan mektup koleksiyonunu bünyesine dâhil etmiş ve büyük ilgi görmüştü. Koleksiyon, Kafka'nın kız kardeşi Ottla'ya gönderdiği 100'den fazla mektup ve renkli kartpostalı içeriyordu. Son olarak da Kafka'nın uzun yıllardır aranan kayıp elyazmaları ortaya çıktı. Kafka'nın ölümünden sonra yakılması şartıyla yakın arkadaşı Max Brod'a emanet ettiği elyazmaları uzun süredir aranılıyordu. Max Brod, büyük çabalarla sakladığı, Çekoslovakya'nın Nazilerce işgal edilmesinin ardından Tel Aviv'e getirdiği elyazmalarını sekreteri Esther Hoffe'ye emanet etmişti. Brod, bu elyazmalarının Kudüs İbrani Üniversitesi'ne, Tel Aviv'deki şehir kütüphanesine veya yurt dışındaki bir başka kuruluşa verilmesini istedi. Hoffe, Brod'un vasiyetini yerine getirmek yerine elyazmalarını sakladı.

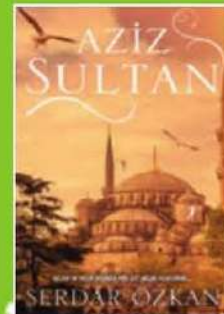
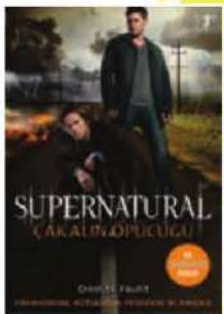
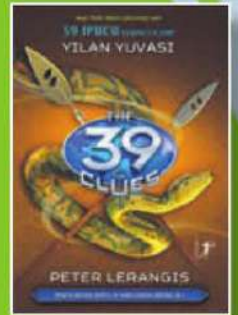
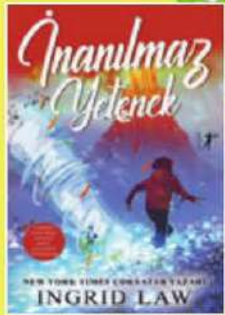
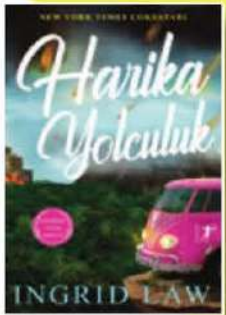
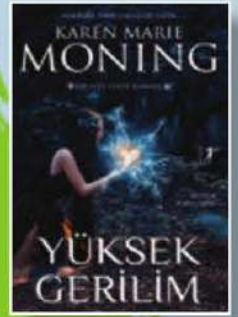
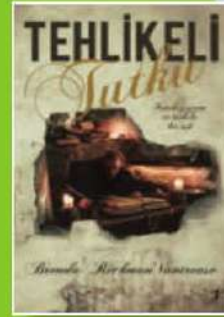
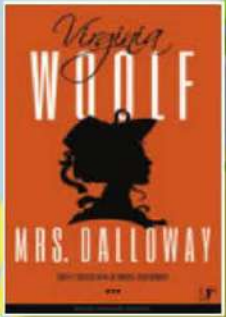
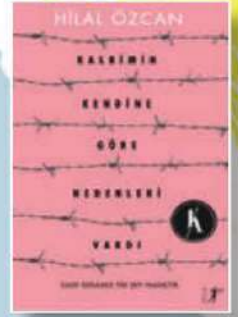
11 yıldır sürdürülen soruşturmanın sonunda Kudüs'te bulunan belgelerin daha önce onlarca yıl UBS bankasının Zürih'teki merkezinde saklandığı açığa çıktı. Kafka'ya ait bu elyazmalarının içinde İbranice yazdığı bir defter, *Taşrada Düşün Hazırlıkları* adlı öykünün üç farklı taslağı, yüzlerce kişisel mektubu ve bir çizim defteri bulunuyor.

KÜÇÜK PRENS'E YILLAR SONRA HUGO ÖDÜLÜ VERİLDİ

Yılın en iyi bilimkurgu/fantezi eserlerine verilen Hugo Ödülleri bu yıl da sahiplerini buldu. İrlanda'nın başkenti Dublin'de düzenlenen 77th World Science Fiction Convention'da bu sene ayrıca Retrospective Hugo Awards başlığıyla 1944 yılını kapsayan geçmişe yönelik ödüller de verildi. Antoine de Saint-Exupéry'nin *Küçük Prens*'i yıllar sonra Hugo Ödülü almış oldu.

Her yaşa, her zevke hitap eden kitaplar

Artemis'te

#yolarkadaşımartemis

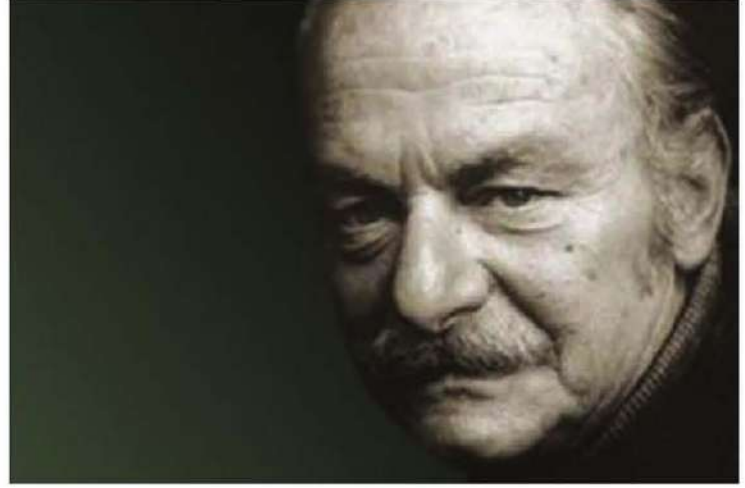
www.artemis yayinlari.com [artemiskitap](#) [artemis yayinlari](#)

ARTEMİS YAYINLARI

EYLÜLDE FESTİVALDE BULUŞALIM

Yeni bir şehri keşfetmenin pek çok yolu var ama en güzellerinden biri edebiyat festival-lerini bahane etmek olsa gerek... Kitapların rehberliğinde yeni rotalara çıkmak isteyen-leri eylül ayında Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde farklı başlıklarda festivaller bekliyor. New York'ta her yıl eylül ayında gerçekleşen Brooklyn Kitap Festivali, şehrin en büyük ücretsiz etkinliği. Yazar ve okuyucuları bir araya getiren etkinlikleri, çocuklara özel bölümleri, okuma saatleri gibi farklı programlarla okuyucuların ilgisini çeken festival 16-23 Eylül'de. Eylülde ger-çekleştirilecek diğer üç festival de Birleşik Krallık'tan. 12-15 Eylül tarihlerinde polisiye severler için oldukça büyük bir festival düzenleniyor: The Norwich Crime Writing Festival. Norwich'in büyük festivalini East Anglia Üniversitesi, bölgenin önde gelen ya-ratıcı yazarlık akademileri ve National Centre for Writing birlikte hayata geçiriyorlar. Po-lisiyeden gitmişken İskoçya'da düzenlenen Bloody Scotland'dan da bahsedelim. 2012 yılından beri yapılan festival polisinin hem genç yazarlarını hem de usta isimlerini bir araya getirmeye özen gösteriyor. 20-22 Eylül'de gerçekleştirilecek festival her yıl düzenlenen İngiliz ve İskoç polisiye ya-zarlarının futbol rekabetiyle de ilgi çekiyor. Eylül Avrupa'nın en büyük çocuk edebi-yat festivaline, Bath Children's Literature Festival'ine ev sahipliği yapıyor. Çocukların edebiyata henüz küçük yaşlarda ilgi gös-termesi ve kitaplarla eğlenerek tanışmasını amaçlayan festival renkli etkinlikleriyle bili-niyor. Festival 27 Eylül-6 Ekim tarihlerinde gerçekleştirilecek.

MELİH CEVDET ANDAY ÖDÜLLERİ BU YIL ROMAN DALINDA VERİLDİ

Her yıl ayrı dalda verilen Melih Cevdet Anday Edebiyat Ödülü bu sene roman türünde verildi. Türkiye'nin çeşitli illerinden katılan toplam 34 yazar arasında jüri tarafından yapılan değerlendirmede Barış İnce'nin *Sarsıntı* ve Neslihan Önderoğlu'nun *Yeryüzü Yorgunları* adlı eserleri bu yılki ödülü paylaştılar.

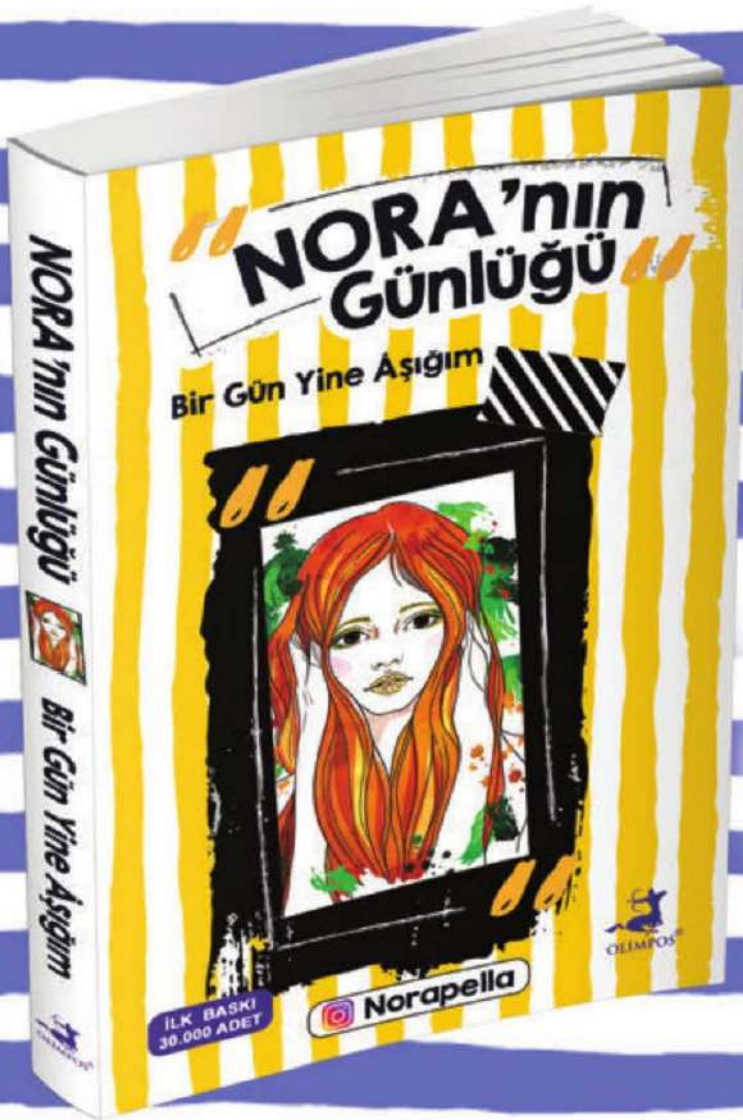
TALÂT SAİT HALMAN ÇEVİRİ ÖDÜLÜ BAŞVURULARI BAŞLADI

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSİV), nitelikli edebiyat çevirilerini desteklemek amacıyla, beş yıl önce hayata veda eden Talât Sait Halman anısına bu yıl beşinci defa çeviri ödülü verecek. İKSİV, 2019 yılında değerlendirilmek üzere çeviri başvurularının başladığını bildiriyor. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSİV), nitelikli edebiyat çevirilerini desteklemek amacıyla, beş yıl önce hayata veda eden Talât Sait Halman anısına bu yıl beşinci defa çeviri ödülü verecek. İKSİV, 2019 yılında değerlendirilmek üzere çeviri başvurularının başladığını bildiriyor.

Başkanlığını Doğan Hızlan'ın yaptığı seçici kurulda yazar, çevirmen ve eleştirmen Sevin Okyay; yazar ve çevirmen Ayşe Sarısayın; yazar ve çevirmen Yiğit Bener ve çevirmen Kaya Genç bulunuyor. 20 Eylül Cuma saat 17.00'a kadar İKSİV'ye başvurulması gereken yarışmanın ödülü 20 bin TL olup, sonuç aralık ayında açıklanacak. Türkiye'nin ilk Kültür Bakanı olan ve 2008-2014 yılları arasında İKSİV Mütevelliiler Kurulu Başkanı olarak görev yapan Talât Sait Halman adına ödül kazanmış eserler 2015 yılında Georges Perec'in *La Boutique Obscure: 124 Rêves* adlı eserinin *Karanlık Dükkan: 124 Rüya* adlı çevirisiyle Siren İdemen, 2016 yılında Anna Seghers'in *Transit* adlı eserinin aynı adlı çevirisiyle Ahmet Arpad, 2017 yılında James Joyce'un *Finnegans Wake* adlı eserinin *Finnegan Uyanması* adlı çevirisiyle Fuat Sevimay, 2018 yılında ise Alberto Manguel'in *Dönüş* adlı novellasını İngilizce aslından Türkçeye çeviren Ülker İnce ödülün kazananları olmuştu.

NORA'nın Günlüğü

Bir Gün Yine Aşığım

Hangi ilk aşk deneyimi anlatmaya değer değildir ki? İlah olmaz hayalperest Nora, yalnızca ilk aşkını anlatmakla kalmıyor; yaşadığı ilk acıları, ihanetleri, hırsları da işin içine katıyor. *Nora'nın Günlüğü* size evrenin sırrını vermeyi vadetmiyor fakat size bir genç kızın kalbini açıyor.

Gönlüne kaptırdığı her yakışıklıyı beyaz atlı prensi ilan edip rüzgârına kapılan, hedefe giden yolda bitmek bilmeyen dâhiyane stratejilerin uzmanı Nora, zamanda yolculuk yapıp kendi yanaklarını sıkıyor. Sosyal medya fenomeni Nora, büyük ilgi gören günlüğüyle bugünden geçmişe eğlenceli bir bakış atıyor.

Kitapları kırkı aşkın dilde okurla buluşan David Grossman, yepyeni kitabıyla Türkçede: *Ülkenin Sonuna*. Her şeyin mümkün görüldüğü gençlik günlerinden yetişkinliğin burukluğuna ve aşktan sağ çıksalar da yaşama yenik düşen insan kalıntılarına dair sarsıcı bir öykü anlatıyor. Yaşamları bir hastanenin karantina koğuşunda kesişen Ora, Avram ve İlan'ın arasındaki bağlar, sayfalar boyunca giderek karışıp düğümlenirken bölgenin geçmişi, insanların yaşamlarıyla birlikte çözülüyor ve yaşamın ağırlığından sıyrılmak için uzağa, daha uzağa, ülkenin sonuna yürüyen Ora, ayaklarını bastığı toprak yavaş yavaş dağılırken kelimelere sarılıyor.

ÜLKENİN SONUNA

David Grossman
ÇEV: Dilek Şendil
SİREN YAYINLARI

CEVAPSIZ KALAN TELGRAF

Fikret Ürgüp
EVEREST YAYINLARI

Selim İleri'nin "çağdaş hikâyeciliğin 'gizli' büyük ustası" olarak tanımladığı Fikret Ürgüp, aynı anda pek çok farklı kimliğe sahip bir hikâyeci; hikâyeciliğinin yanı sıra psikiyatr, iç hastalıkları uzmanı ve ressam. Fikret Ürgüp'ün bütün eserlerinin ikinci cildi *Cevapsız Kalan Telgraf*, yazarın Sait Faik Abasıyanık ve Ahmet Hamdi Tanpınar üzerine yazdığı yazılardan oluşuyor. "Bir Hikâyeci" ve "Şair" başlıkları altında toplanan yazılarda hem çok keskin bir eleştirel akıl, hem de dostluğun getirdiği oldukça yakın bir bakış var. Bu iki edebiyatçı için belki de ilk defa dile getirilen görüşlerle.

Balkan edebiyatının dünyaca ünlü Nobel ödüllü yazarı Ivo Andrić'in önemli metinleri arasında değerlendirilen roman, hapsedilme deneyimi ve iradenin sınırları üzerine çarpıcı bir anlatı sunuyor. Osmanlı İstanbul'undaki Yeditepe Zindanı'nın "lanetli avlusu"nda toplanan Müslüman, Yahudi, Hristiyan mahkûmların cezaevi avlusunun karamsar atmosferine kişiselle tarihseli birleştiren öyküleriyle direndikleri roman, Osmanlı'nın çok uluslu mirasından baki kalmış gerçek yaşam sahneleri sunuyor.

LANETLİ AVLU

Ivo Andrić
İLETİŞİM YAYINCILIK

KLASİK KORKU ÖYKÜLERİ

Kolektif
ÇINAR YAYINLARI

Klasik Korku Öyküleri'nde insana dair dehşet, uygarlığın huzursuzlukları, evin ve ailenin tekinsizliği, ölüm ve bilinmeyenle kurduğumuz ilişkinin kopma noktaları birleşiyor. Klasik korku öyküsünün "edebiyat" hüviyeti kazanmasında pay sahibi olan bu karanlık metinler, usta yazarların zihinlerinden fırlamış kâbuslarla dolu bir geçit töreni sergiliyor. Mary E. Wilkins Freeman'in önemli eseri *Luella Ambrose* Bierce'in erken dönem eko-gotik eseri *Evedeki Asma*, Perceval Landon'un unutulmaz hortlak öyküsü *Thurnley Manastırı*, Arthur Morrison'ın tekinsiz mücevheri *Üst Kattaki Şey*, H. P. Lovecraft'ın korku edebiyatı tarihinde dönüm noktası olarak kabul edilen *Dagon* öyküsü bu derlemede bir araya geliyor.

Edebiyatın Doğası, usta yazar Cemal Şakar'ın "nedir" sorusuna verdiği önemin tezahürü; sanatın, edebiyatın tekniği, içeriği ve biçimi arasındaki ağı kurma çabasının sonucu. Eleştirel denemelerden oluşan kitapta yazar edebiyatı dört arabaşlıkla; dil, mekan, gerçeklik ve biçim üzerinden inceliyor. Bir metni edebi eser kabul etmemizi sağlayacak form ve içeriğin ne olduğunu ortaya koyuyor.

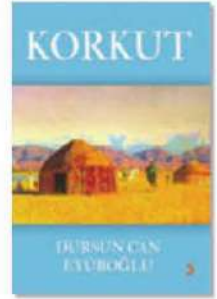
EDEBİYATIN DOĞASI

Cemal Şakar
İZ YAYINCILIK

KORKUT

Dursun Can Eyüboğlu
CİNİUS

Korkut, altı yılda, binlerce kaynak taranarak, hazırlanmış, başta Türk Dünyası olmak üzere alanında dünyanın önde gelen araştırmacılarının görüşlerine yer verilmiş, Dede Korkut Hikâyeleri'nin tarihi, kişileri ve Korkut Ata'nın tarihi, destani, efsanevi kişiliği üzerine edebi-kültürel bir araştırma-inceleme. Yazar bu eserinde Dede Korkut'un izini sürerken, okuyucusunu Orta Asya'nın uçsuz bucaksız bozkırlarında, heybetli dağlarında, çadır evlerinde, ziyafet sofralarında, kopuz sesinde, efsanevi kahramanlarla birlikte at sırtında dört nala, zaferlerle, tarihle, coğrafyayla, dille, edebiyatla, destanlarla, hikâyelerle, efsanelerle, kültürle, sanatla, müzikle dolu destansı bir yolculuğa çıkarıyor...

Kelimelerin Kıyısında: Türkiye'de Kadın Çevirmenler, konusu açısından Türkçede bir ilk girişimi temsil ediyor. Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü tarafından başlatılan bu çalışma dünyanın edebi ve kültürel birikimini bu topraklara taşımış kadın çevirmenlerin görünürlüğünü vurgulamayı, haklarını teslim etmeyi amaçlıyor. Portreleri sunulan şahsiyetlerin çeviriyle kurdukları ilişkileri somut bir tarihsel-kültürel bağlam içinde inceleyen makalelerden oluşan bu derlemede Halide Edip Adıvar, Sabiha Sertel, Seniha Bedri Göknil, Melahât Togar, Adalet Cimcoz, Mîna Urgan, Güzin Dino, Nihal Yeğınobalı, Tomris Uyar, Pınar Kür, Belgin Dölay, Fatma Artunkal, Zeynep Bekdik yer alıyor.

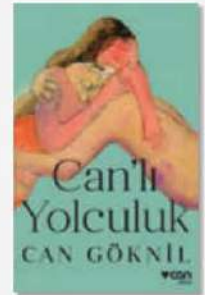
KELİMELEİN KIIYISINDA- TÜRKİYE'DE KADIN ÇEVİRMENLER

Kolektif
İTHAKİ YAYINLARI

CAN'LI YOLCULUK

Can Göknil
CAN YAYINLARI

Can'lı Yolculuk uzunlu kısıllı öykülerle dokuyor bir hayatı. Kimi zaman dolu dolu yaşanan bir ömürden kesitler veriyor kimi zaman da karşılaşılan ilginç bir olayı, hatıraları ve beklenmedik rastlantıları anlatıyor. Amerika'da trenlerde, Paris sokaklarında, köylerde, deniz kıyılarında, ormanlarda yol alıyor yazar. Aynı zamanda ressam da olduğundan benzersiz gözlem yeteneğiyle birbirinden ilginç portreler çiziyor. Kumsaldaki bir kuş ölüsüne de, karşısına çıkan, gözüne ilişen ilginç figürlerle de, bulutlara da aynı dikkat ve ihtimamla bakıyor. Böylece yolculuklarla, maceralarla dolu, zaman zaman doğaya övgüler düzen sınırsız bir kitap çıkıyor ortaya.

ÇİZER: Selahattin Demirci

SELAHATTİN YUSUF

selahattinyusuf@gmail.com

EY TALİH, EKMEĞİMİZİ İYİLEŞTİR!

Şimdi, aramızda kırk yıl ve bin iki yüz yetmiş kilometre duruyor. Elbette farkında değilsin, ama görebiliyorum seni buradan. Gözlerimi kısınca biraz; ama kapatınca ve kavalın da yardımı varsa, tamamen görebiliyorum. Adımlarının dokunaklı acemiliğini görebiliyorum buradan evet.

Yırtık, rengi atmış bir örme yün takke yaşlı bir köylünün kafasında nasıl durursa evimizin yıkık, yana kaykılmış kiremit çatısı da öyle. Ailemizin, hikâyemizin üstünde. Uzaktan bakardım evimize bazen. O yamuk acımıza. Ahşap ve kiremit çatısı eğilmiş. Bütün yoksulluğun küçük, utangaç bir açıklaması elbette bu. Kilometrelerce yamaç. Okula bu yamaçlardan uçarak iniyorum sabahları. Ormanın içinden. Kara güz ise çürük yaprak yığınlarının ve mayına dönüşmüş sümöklüböceklerin veya kış ise buzun, karın üzerinden. Kara lastiğin yarı çıplak ayaklarımda kör talih gibi dönüp durduğu, nefes nefese yolculuklar. Ah, saf serüven! Okul harçlığını bir tavuktan alıyorum. Önlüğümün cebinde yumurta. Açlığa karşı elimdeki tek silah. Yumurtalı sabahların Anafartalar kahramanı kızıl tavuğumuz. Karargâhını merekteki kuru ot yığınlarının altında bir yerlere oymuş. Bir kendisi bir de annemin karanlıkta görebilen upuzun parmakları bulabiliyor yumurtayı o kimsenin bilmediği dehlizde. Annemin

upuzun piyano parmakları diyecektim. Hatta bu şaka için nazım da geçer ona. Ama eşek şakalarını sadece kendisi kaldırabilir; dünyada artık nasır dolu ellerinin silik bir imgesi kalmış hatırası değil. Ne diyordum? Harikalar yaratıyor bu tavuk her sabah. Bazen -daha doğrusu nadiren- mucize bile yaratıyor. O akıl almaz, o tarifsiz çift yumurta sürprizlerinden bahsediyorum. Ve böyle sabahların çetin okul yolculuklarında en büyük çabam yumurtaların önlük cebimde kırılmaması. Yamaçtan aşağı koşarken sağ kalmalılar. Tek cebim var. Yumurta tek olduğunda sorun yok. İki taneyse, onları tokuşturup kırmadan yamaçtan aşağı neredeyse baş aşağı koşmak cambazlık istiyor. Bakkalda bozdurulup ekmek ve helva alınacak. Çeyrek ekmek bir yumurta ediyor. İkincisi varsa onunla da yumurta büyüklüğünde helva. Okula geç kalıp dayak yemediğim, düşüp bir yerimi kırmadığım ve tek cebimde iki yumurtayı bir yavru öküz gibi sallaya sallaya beş kilometre koşabildiğim nadir sabahlarda, ancak

Zavallı amcamın ailede gerçekten ciddiye alınıp kıymet gördüğü anlar. Elinde kavalın olduğu geceler. Melekler indirir diyor. Ve bunu ispatlamak için elinde bir tek kavalı var. Eline kavalı alınca herkes ürperip donakalıyor. Etrafında diz çöküp halka oluveriyor.

ve sadece bu talihi sabahlarda fark ediyordum ki, muhtarın kızı Safınaz da bizim sınıfta. Çünkü unutmayalım 1982'deyiz. Öyküleri karın da doyuran Ömer Seyfettin hâlâ ölü ve büyüklerimizden bir tek Kenan Evren hayatta.

✱

Besmele ile başlamıyor oğlum bunlar. Bu kitaplar, diyor amcam. Bizim çatının altında diyor bunları yani. Anlatabiliyor muyum? Kızıl tavuğun ancak iki ayda bir çift yumurtlayabildiği gün gibi meydana. Düşünün, bu çatının altında hangi hakikatin adımları çarpılmaz da dimdik yürür. Öğretmenim nefret ediyor Besmeleden. Ben de bir gün böyle olacağım diyorum içimden. Çünkü ona karşı sadece biz değil, amcam değil, bütün köy savunmasız. Neden savunmasız olduklarını tam kestirememenin korkusuyla sanki daha da savunmasız. Ama amcam öyle değil. O, kendi içindeki öğretmen korkusuna bir isim bulmuş. Besmele ile başlamıyor, diyor. Sonsuz kırlar boyunca uzanmış zamanın bomboş gözlerine birlikte bakmışız. Uçsuz bucaksız dağların tesellisiz güzelliğine. Kara güz. Kızıla çalmış, hafiften alev almış doruklarına ormanların. En yakın arkadaşım amcam. Atatürk yoktur ve her kar tanesini bir melek indirir dünyaya kanatlarında, diyor. Öğretmenim benden ve Atatürk'ten başka bir şey yoktur doğada, diyor. Böyle böyle sökmeye başlıyorum okumayı.

✱

Müthiş kaval çalıyor amcam. Yanaklarını bizim Horkrar'ın (Halamın kocası) demirci dükkânındaki eski körük gibi biteviye şişirip indiriyor ve kaval uzun kış gecelerinde yoluna kesintisiz devam ediyor. Kavalın geçtiği dağ yollarını, orman koyaklarını içimizden takip ediyoruz. Parmakları, üzülmemiz için bize sürekli nedenler ve yanılsamalar sunan bu garib sesin gövdesinde geziniyor. Gözlerimi kapatıp karşı yamaçlarda dönenip duran sarhoş güz patikalarını izleyebiliyorum bu sestem. İçimden.

✱

Zavallı amcamın ailede gerçekten ciddiye alınıp kıymet gördüğü anlar. Elinde kavalın olduğu geceler. Melekler indirir diyor. Ve bunu ispatlamak için elinde bir tek kavalı var. Eline kavalı alınca herkes ürperip donakalıyor. Etrafında diz çöküp halka oluveriyor. Melekler indiriyor diyor, evet. Bu ispatlanamaz ve karşı konulamaz, apaçık ve gizli, büyüü bir Hakikat. Ahhh. "Garibdir oğlum bunun havası..." diyor ara sıra soluklanıyor da. Kavalı dinlerken pür dikkat herkes. Kış geceleri. Amcamın deyişiyle "Gayde." Gayde hep aynı garip, tarifsiz hikâye. Ama her defasında, henüz doğmuş tuhaf bir Hakikat gibi sevindiriyor ailemizi. Ve aynı anda o

Hakikatin cenaze alayındaymış gibi üzgünüz. Sökün etmiş bütün yoksuzluklar, dar zamanlar, güzel yalağuzluklar ve bitimsiz eski taşkın yaşamaklar. Sökün etmiş bütün ailemin öne eğik gözlerinden ve kırıplarının ucunda duralamış gibi herkesin. Amcamın, ancak meleklerin kanatlarında taşınabilecek siteleri, bilgimize henüz ulaşmış gibi. Bütün kardeşlerim. Hatta amcamla hep kavgalı olagelmış babam bile mahcup, kavalın zarif karşı konulmazlığıyla başını önüne eğmiş. Büyük sözü dinlemiş gibi. Üç karıyla evlenmiş amcam ve karısı, yalnız olmuş hep. Dağlarda, yaylalarda, koyunun, malın peşinde. Ve sadece iyi olmak için yaratılmış annem bile mahcup. Ninem bile. Kardeşi köyün eski çetecisi olan ve bunu kanlı göz damarlarından kolayca anlayabileceğiniz ninem bile. Kavalın uzayıp giden garip, biz çocukları ürküten garip güzelliği boyunca susuyoruz küçük mutfak odamızda, yerde, halka olup bağdaş kurmuş da.

✱

Atatürk yok diyor amcam, okulda Besmele yok diyor ve aynı anda da tir tir titiyor okuyup adam olamayacağiz diye. Kaval, küçük mutfak odamızın cüzzamlı duvarlarını bir sargı bezi gibi sarmalıyor. Sarmalıyor ve köyümüzün her hakikatini bilebilmek, uzun boyu ve modern giyinişi itibarıyla yine de öğretmenimizin hakkı. Atatürk var ve başka bir şey yok diyor. Zamanla onun tarafına geçiyorum. Amcamla aramız açılıyor. Dizleri erimiş açık kahverengi kadife pantolonunu eski yün çoraplarının içine soktuğu ve Birinci sigarası içtiği için Atatürk ve Besmele hakkında yanıldığını düşünüyorum.

✱

Şimdi, aramızda kırk yıl ve bin iki yüz yetmiş kilometre duruyor. Elbette farkında değilsin, ama görebiliyorum seni buradan. Gözlerimi kısınca biraz; ama kapatınca ve kavalın da yardımı varsa, tamamen görebiliyorum. Lapa lapa karın altında ilerliyorsun. Adımlarının dokunaklı acemiliğini görebiliyorum buradan evet. Bakkala uğramadın. Çünkü yurmurtaların ikisi de akmış önlük cebinden. Kapıyı açıyorsun. Öğretmen kızılık sopasını eline alıyor. İş başından aşkın ve zorunlu bir angaryayı aradan çıkarmak istermiş gibi. Ülseri yüzünde ve bitkin. Donmuş parmaklarını bir araya toplayıp birleştirdiğin tırnak uçlarını bir gül buketi gibi sunuyorsun ona. Dokuz. On. Bitiyor. Dış kapının önünde, teneffüse kadar tek ayak üstünde. Sızlayan küçücük yumrukların tek cebinde ve sağ ayağın havada, mutlak ıssızlığa bakakalıyorsun. Her şey yoluna girebilir bir ders sonra. Ancak küçücük yüreğinde sadece o şey, o korku geriye çevrilemez: Kar tanelerini yeryüzüne meleklerin indirmiyor olabileceğinden kuşkulanamaya başlıyorsun. (●●●)

TAM BİR OKUMA ŞÖLENİ: ALTIN TEPE

Spufford ilk romanı *Altın Tepe*’de 1746’da Birleşik Krallık’tan Amerika’ya elinde çok yüksek bir meblağ tutan senediyle gelen Bay Smith’in hikâyesini anlatıyor. *Altın Tepe*, hikâyesinin katmanları, ters köşeleri, ilginç karakterleri, gizemleri ile heyecanlı bir okuma vadediyor.

Tarihi roman sevenlere gün doğdu. Mısır piramitlerinin sırlarına doymuş, Roma lejyonlarının geçit alaylarından yeterince keyif almış, ortaçağın karanlık atmosferiyle birlikte Kilise’ye, cüzzaama ve saltanat oyunlarına kandıysanız, bir de gözlerinizi Amerika’ya, devrim öncesine çevirmenin tam zamanı olabilir.

18. yüzyılda, yeni bir çağın eşiğindeki Amerika’yı, 70 bin nüfuslu Londra’ya kıyasla 7 bin nüfuslu New York kasabasını, henüz Amerikalı olmakla İngiliz olmak arasında keskin bir ayrımın oturmadığı vakitleri okumak heyecan verici olabilir. Yaratıcı yazarlık hocası Francis Spufford yıllarca başkalarının metinlerini kritik edip yazmak

Altın Tepe, eski usul canlı, hareketli, yanar döner, okuru tetikte tutan ve bir sonraki sayfayı heyecanla çevirten bir hikâye anlatıyor. Romanın bir diğer önemli hususiyeti de 18. yüzyılın New York şehrinin bizzat bir karakter olarak karşımıza çıkması.

hakkında tüyolar verdikten sonra nihayet kendi romanını kaleme almış, 2017'de.

Altın Tepe nam bu eserinde Spufford 1746'da Birleşik Krallık'tan Amerika'ya, New York'a elinde çok yüksek bir meblağ tutan senediyle gelen Bay Smith'in hikâyesini anlatıyor. Bu hikâye Costa İlk Roman Ödülü ve Desmond ödülü gibi birçok ödüle layık görülüyor. Monokl Edebiyat da bu esere kayıtsız kalmayarak Berkan M. Şimşek'in çevirisiyle Türk okuyucuların zevkine sunuyor; ne de güzel ediyor.

Bay Smith'in talihsiz serüveni

Altın Tepe, bu gizemli, becerikli, yakışıklı Bay Smith'in kim olduğu, elindeki senedin gerçek olup olmadığı, New York'ta ne yaptığı, zengin bir züppe mi yoksa dolandırıcı mı olduğu sorularıyla okuru kendine bağlıyor. Ardından 300 sayfalık bir şölen başlıyor. Yüksek ritimli, alengirli, gizemli, ters köşeli, meraklı bir hikâye kendisini bir solukta okutturuyor. Bay Smith'in kimliğiyle başlayan gizem bütün romana yayılıyor, sonrasında da dallanıp budaklanıyor. Senedin teyit edilmesini beklerken nakit problemini çözmeye çalışması da romanın itici güçlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Senedi sunduktan hemen sonra cüzdanının çalınması da işlerin üzerine tuz biber ekliyor.

Nitekim "zengin insanlar bir şeyler satmaz ya da borç istemezdi. İnsan nasıl olup da bir yandan bunun kendisi için en ufak bir önemi bile olmadığı izlenimi verirken bir yandan da para kazanabiliirdi?" Manhattan yüksek sosyetesine karışan, akşamlarını valinin kâtiibiyle kart oyunları oynayarak geçiren, bu pek bilmiş, güngörmüş, etkileyici ama tekinsiz Bay Smith üzerinden yabancı düşmanlığı ve muhafazakârlık temaları da işleniyor.

İyi bir romanın olmazsa olmazı aşk ya da birtakım romantik ilişkiler de başkahramanımızın gündeminde epey bir yer işgal ediyor. Karıştığı düello ve cinayetle yargılanması ile işlerin içinden çıkılmaz hale gelmesi de cabası. Diğer yandan romanın anlatıcısının kim olduğu da metnin sonuna kadar gizemini korumaya devam ediyor. Tüm bu yönleriyle *Altın Tepe*, eski usul canlı, hareketli, yanar döner, okuru tetikte tutan ve bir sonraki sayfayı heyecanla çevirten bir hikâye anlatıyor. Romanın bir diğer önemli hususiyeti de 18. yüzyılın New York şehrinin bizzat bir karakter olarak karşımıza çıkması. *Altın Tepe* Caddesi merkez olmak üzere romanın mekânı, romanın geçtiği atmosferi vermekte başlı başına bir unsur haline geliyor. Kitabın Türkçe çevirisinin arka kapağında yer alan uzunca bir paragrafı alıntılanarak yerimizi işgal, sizlerin de vaktini ve gözlerinin nurunu ziyan etmek istemem ama bu kadarcık bir tüyo vermiş olayım.

Demem o ki, müellifin döneme ve şehrin tarihine vakıf oluşu, romanın arka planında akan olayları bir belgesel

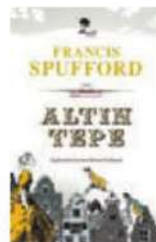
titizliğinde ancak eğlenceli bir şekilde vermesini sağlıyor. Örneğin New York'un yeni bir şehir oluşu, birden çok para biriminin geçerli olması, çetelerin Katolik avlaması, şehrin İngiliz ve Hollanda kültürüyle iç içe geçmesi, ticaretin en yüksek değer haline gelişi, köleliğin halen cari olması gibi detaylar roman boyunca dikkat çekmekle kalmayıp, hikâyenin işleyişinde birer unsur haline geliyor.

Postmodern bir oyun

Romanın dikkat çeken bir başka boyutu ise, 18. yüzyıl edebiyatını taklit eden bir üslup kullanması, hatta bu üslubun parodisinin ustalıkla yapılması. Uzun, upuzun açılış paragrafı o eski romanları hatırlatırken insan bir ürpermiyor değil. Ancak bu ağırdalı açılış paragrafının bir oyun olduğunu anlamak okuru rahatlatıyor. Anlatıcı 21. yüzyıldan bize seslenirken 1700'lere ait kelime ve kavramlara sözlükten baktığını itiraf ederken yahut dönemin kart oyunlarını tam da tarif edemezken postmodern bir oyuna yaslanıyor. Bu oyuna başvurmasının bir hikmeti var elbette. Bu yolla esasında romana dair önemli bir sorunu da çözüyor. Bu sayede roman 1700'lerde geçmesine rağmen dönemin bugünün okuruna uzak gelecek dil ve anlatımı yerine günümüzün dil ve ifade biçimlerini makul bir yolla kullanabilme imkânına kavuşuyor. Dönemin dili de ince bir alay nesnesi olarak varlık kazanıyor. Böylece hantal ve yapay bir yükten kendisini kurtarmayı başarıyor. Bu yönüyle tarihi kurgu yazmaya niyetli romancı veya öykücülerimize de tüyo verdiğini söylemiş olalım. Bittimsiz ve ağırdalı Osmanlıcadan kurgusu lapa kalmış kötürüm bir anlatımdan bizleri muhafaza edebilir.

Hülasası, *Altın Tepe*, hikâyesinin katmanları, sürprizleri, ters köşeleri, ilginç karakterleri, okuru merakta bırakan gizemleri ile heyecanlı bir okuma vadediyor. Bu heyecanlı hikâyenin yanında romanın geçtiği dönem ve mekânla, bu arka planı vermedeki ince işçilik ve titizlik ile belgeselvari bir gerçekliği yakalamayı başarması *Altın Tepe*'nin öne çıkan özelliği. Bay Smith'in talihsizlikleri havaların serinlediği ve gecelerin uzamaya başladığı şu vakitlerde sizlere keyifli bir okuma sunacaktır.

Bendeniz kendisiyle geçirdiğim vakitten epeyce keyif aldım vesselam. ☺☺☺

ALTIN TEPE

Francis Spufford
CEV: Berkan M. Şimşek
MONOKL 2019

NECİP TOSUN

necipt@yahoo.com

YAZARLARIN YAZARI: SHERWOOD ANDERSON / KASABAMIZ

H.E. Bates'e göre, Sherwood Anderson, Amerikan kısa öykü tarihinde bir dönüm noktasıdır. O Avrupa yazın geleneklerine sırtını dönerek, Amerikan toplumuna uygun bir yazın anlayışını geliştirmiş, yavaş, dingin ve renksiz biçimine karşın devrimci bir yazar işlevi sergileyerek yazarları kendi iç dünyalarına ve doğallığa yöneltmiştir.

Sherwood Anderson özellikle kendisinden sonra gelen Ernest Hemingway, William Faulkner, John Steinbeck, Scott Fitzgerald gibi yazarları derin bir şekilde etkilemesine rağmen her nasılsa takipçileri kadar öne çıkan, çok bilinen bir yazar olmadı. Anderson, daha çok "yazarların yazarı" olarak bilindi ve Amerikan öykücülerini için önemli bir yol açıcı görevi gördü. Kendinden sonrası yazarlar onun açtığı yollardan yeni yollar ve yönler bularak öyküyü zenginleştirip geliştirdiler.

Amerikan tarzı hayat biçiminin, Amerikalı olmanın bütün özelliklerini onun öykülerinde görmek mümkündür. Amerikan ruhunu en iyi yansıtan yazarların başında o gelir. Bunu da kısa öykünün imkânlarıyla oldukça etkili bir şekilde gözler önüne sermiştir. O kendi halkını, özellikle kasaba halkını, taşrayı anlatmayı seçmiştir. Onun yaklaşımına göre; bir yazar kendi döneminin insanlarını, kendi çağını, zamanını, anlayışını yansıtmalıdır. Bir edebiyat eserinin yaşayabilmesi için sadece büyük bir incelikte yazılması yetmemektedir. Aynı zamanda bir gerçekliğe de işaret etmesi gerekir. Çünkü Dostoyevski hep kendi döneminin insanlarını, onların hayatlarını yazmıştır. Bunun için de zamanın gerçeklerinden yola

çıkarak. Ona göre, Amerikan ulusu kendini sanayiye, gelişmeye adanmıştır. Ne var ki ne sanayi kasabalarında ne de büyük sanayi şehirlerinde güzellikten bir eser vardır. Anderson işte bu dünyayı anlatmak gerektiğini düşünür. Bu yavanlık, çirkinlik de olsa bununla yüzleşmek gerekir. Mark Twain elbette; ormanlardan, ırmaklardan söz edecektir. Ama şimdinin Amerika'sının baskın hayat tarzı işçilik ve gerçeği ise sanayileşme olgusudur. Günümüz yazarın yapması gereken bu dünyayı anlatmaktır.

Yabancılaşmanın, yalnızlığın perde arkası

Amerika yaşam tarzının ortak değerlerini araştıran, tartışan, hikâye eden Anderson, yaşanan eksiklikleri, yanlışları ve yabancılaşmayı gündeme getirmiştir. Gerek kapitalistleşme sürecinde yaşanan sıkıntılar, gerekse ulusal değerlerin aşınması onun konuları olur. Tam da burada insanlar yaşamın özünü, yaşam macerasını ve insani değerleri kaybeder. O da öykülerinde bu yabancılaşmanın, yalnızlığın arkasında yatan değer aşınmasını örnekler. Öykülerinde Amerikan hayat tarzını idealize etmekten öte tıkanan, yürümeyen yanlarına

değindir. Baskı altında kendini ifade edemeyen insanların dramına, açmazlarına yönelirken başkalarını anılmanın önemine işaret eder.

Winesburg, Ohio (Bizde *Kasabamız* adıyla çevrildi) kitabı yayınlandığında yoğun bir ilgiyle karşılaşır. Kimi kasaba hayatını (dolayısıyla Amerikan hayat tarzını) kötülediği, küçümsediği için eleştirir kimi de cesur ve içten bakışı için alkışlar. Öykülerde tümüyle çıkışsız, tedirgin, yalnız insanların dünyasına eğilir. Kasabada yaşayan bu insanlar için hiçbir çıkış yoktur. Bu insanlar birey olarak kendilerini var edebilecek ortamdan yoksundur. Hayat tekdüze, sıkışmış ve bunaltıcıdır. Öykülerin en temel özelliği sıkıntının, boğuntunun bir insanın nasıl değişmez bir kaderi olduğunu ustalıkla anlatmasıdır. Toplumun kendini bilinçsizce baskı altında tuttuğu, rüyaları, arayışları, kendi olma gücünü yok ettiği hikâye edilir. Mutsuzluklarının nedeninin bu baskı olduğu aktarılır. Oysa insan baskı altında tutulursa hastalıklı hâller baş gösterir ve insan ucubeye dönüşür. Herkesin kendisinin haklı olduğuna inandığı bir toplumsal yaşam paylaşmayı değil yalnızlaşmayı doğurur. Bu baskı, insanları ruhsal, cinsel sorunlara, hastalıklı hâllere sürükler.

Kasabayla iç içe dramlar

Kitabın kahramanı George Willard üzerinden, kasabanın boğucu havası, toplumsal baskılar ve kasabanın rüyaları öldürüşü hikâye edilir. Kitaptaki öyküler seriyaldır ve roman olmaya yatkın yapısal özellik gösterir. Aynı kahraman, aynı mekânlar ve aynı atmosfer. Ama Anderson bunu öyle bir düzenler ki her öykü neredeyse birbirinden tümüyle bağımsız bir vurgu, işleyiş ve bitiş yansıtır. Bu öykülerde birbirleriyle iletişime geçemeyen, daha çok kendi doğruları içine gömülmüş, yabansı, yalnız ve dışarıdaki insanlar anlatılır. George Willard tüm kasaba yalnızlarının gelip çarptığı, dert döktüğü kişidir. Çünkü bir gazete muhabiridir ve otelleri bulunmaktadır. Bu insanlar âdeta yazamadıkları hikâyeleri, hayatları ve kasabanın insanlara yaptıklarını ona emanet ederler. Anlatıcı da sanki bu emaneti yerine getirmektedir. Kasabanın bu insan öldüren atmosferi kitapta dile gelir ve bu yalnızların kasabayla iç içe dramları hikâyeye dönüşür.

“Ucubeler Kitabı”, kitabın en güzel öyküsüdür. Görmüş geçirmiş bir yazar küçük bir düş görür ve burada bir yığın ucube vardır. Sonra ucubelerle ilgili bir kitap yazar: “Başlangıçta dünya gençken pek çok fikir vardı ama gerçek diye bir şey yoktu. İnsan gerçekleri kendi yarattı; her gerçek pek çok belirsiz fikrin bileşimiydi. Dünyanın her yanı gerçekle doluydu, hepsi de güzeldi. Erdenlik gerçeği ile tutku gerçeği, varsılık gerçeği ile yoksulluk gerçeği, tutumluluk ile hovardalık, ilgisizlik ile özveri gibi yüzlerce gerçek vardı, hepsi de güzeldi. Sonra insanlar geldi peşinden. Sırası gelen, gerçeklerden birini kapıveriyordu; en güçlü olan bir destesini birden kapıyordu. İnsanları ucubeleştiren gerçeklerdi. Bu konuda yaşlı adamın oldukça işlenmiş bir kuramı vardı. O sanıydı ki, bir insan gerçeklerden birini kendine alıp ona gerçek dediği, hayatını da bu gerçeğe göre yaşamaya çalıştığı an bir ucube olup çıkar, kucakladığı gerçek ise yalan hâline gelir.” Öykü; insanın takıntılarını, gerçek diye yaşadıklarını nasıl hayatın

tek gerçeği kabul ettiklerini, kendileri dışında bir gerçek kabul etmediklerini mükemmel bir şekilde aktarır.

“Biçimsiz” öyküler

Sherwood Anderson güzel, çarpıcı cümleler ve ruh tahlillerinden çok oluş anındaki çarpılmadan, aydınlanmadan sonuçlar üretmeye, güzellikler devşirmeye çalışır. Olay bu kadar saf ve açıkken bu kadar da derin demek ister. Anlatılmaya değer olan şeyin, iyi bir fotoğraf, kalıcı bir tecrübe, geleceğe ilişkin bir perspektif olduğu gerçeğinden hareket eder. Öyküler hep bir aydınlanma, keşif hâline ayarlanmıştır. Bu kavrayış bir fotoğraf, bir bakış, bir sesle gerçekleşir. Toplumsal baskı altında yaşayan, kolektif düşünen bu insanlar bir çarpılmayla kendilerine gelebilirler ancak. Ne var ki olaylar, durumlar; bir olgu, görüş, aforizma açıklanmadan sembolik olarak, dramatik bir durum, bir enstantane olarak âdeta sahnelenir. Yalın, sade anlatımla derinlik yakalanır. Bu da sahici bir dünyanın yakalanması ve okurda kalıcı olması sonucunu doğurur. Olabildiğince sade, tasvirlerden arınmış, tümüyle karaktere, olaya odaklanmış öykülerde Amerikan tiplerini bir resmigeçit hâlinde takdim eder. Tüm tipler; sıradan, hayatın içinden insanlardır. Hiçbir olağanüstülükleri yoktur. H.E. Bates’e göre, Anderson, Amerikan kısa öykü tarihinde bir dönüm noktasıdır. O Avrupa yazın geleneklerine sırtını dönerek, Amerikan toplumuna uygun bir yazın anlayışını geliştirmiş, yavaş, dingin ve renksiz biçimine karşın devrimci bir yazar işlevi sergileyerek yazarları kendi iç dünyalarına ve doğallığa yöneltmiştir. Onun öyküleri zamanında ayrıksı bulunur ve pek çok dergi tarafından yayınlanmaz, reddedilir. Çünkü öykülerinde bir biçimsizlik söz konusudur:

“Anderson’un kısa öykülerinin planını özetlemek hiçbir zaman tam mümkün değildir; çünkü olayları doğal ardışıkları içinde sıralamazdı. Ona göre insan yaşamı belirli bir ögeden yoksundu ve birçok gevşek, bağlantısız ögeden oluşuyordu. Kısa öykülerinde bu biçimsizlik duygusunu yansıttığında yayıncılar ilk başta buna karşı çıktılar, dahası öykülerini dergilerinde yayınlamaktan vazgeçtiler. Ancak Anderson, öykülerinin yapısını kuvvetle savundu. Çoğu çağdaşı gibi, yazın biçiminin hayatın gevşek biçimini yansıtabileceği kanısındaydı. Hayat düzgünce planlı olmadığına göre, romanda öyküde açık seçik bir planın bulunmayışı bu algıyı verebilirdi. Ona göre hayat, son derece güçlü dramatik ve anlamlı birtakım anlardan oluşuyordu.”

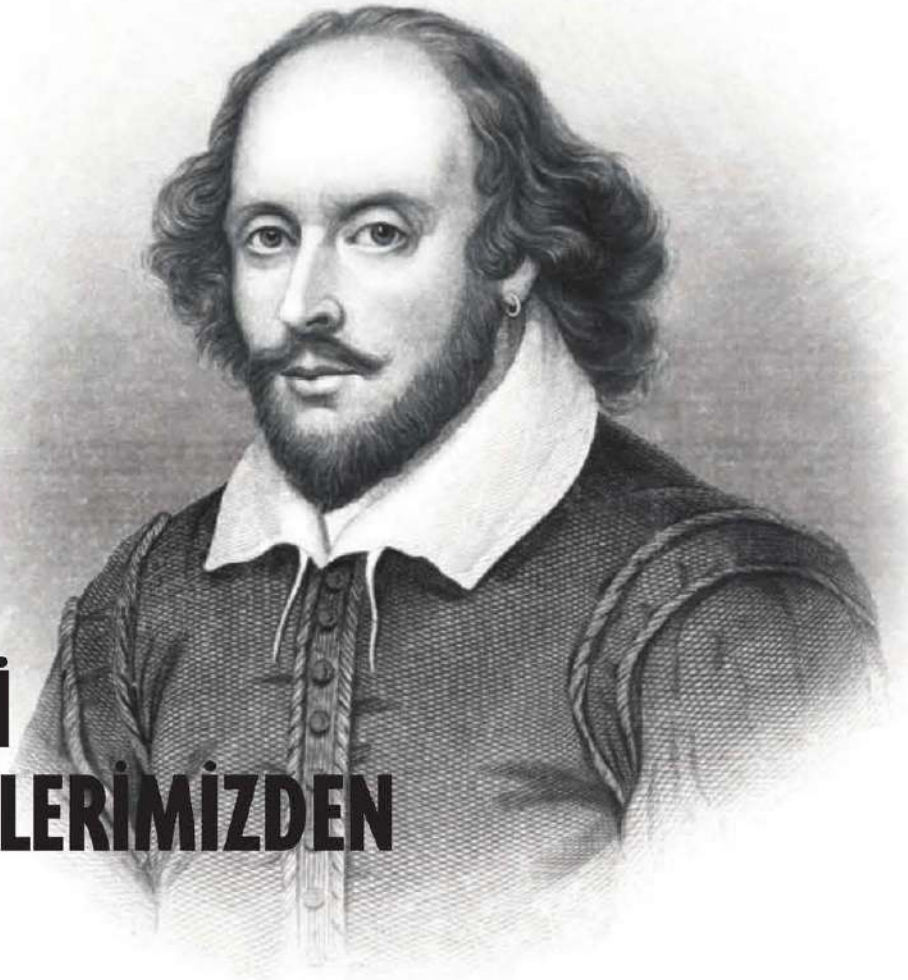
Amerika’nın Orta batı yöresindeki bir kasabanın sıkı bir toplumsal panoraması olan *Kasabamız*, Amerikan hayat tarzı üzerine etkileyici bir eleştiridir. (●●●)

KASABAMIZ

Sherwood Anderson
ÇEV: Saydam Özel

ADAM YAYINCILIK

SHAKESPEARE'İ SEVDİREMEDİKLERİMİZDEN MİSİNİZ?

Alev Alatlı, "İyi ki okumamışız, okusaydık Anglo-Sakson dünya gibi, biz de kargadan başka kuş, Shakespeare'den başka yazar tanımayacaktık," dediğinde kastettiği kuşkusuz okumamanın erdemleri değildi. Batı Kanonu'nun dışında okuma seçenekleri de olduğunu söylemeye çalışıyordu. Yanlış anlamayı tercih ettiler. Shakespeare sevenlerden olmama rağmen ben de oturdum başka kimler cüret etmiş sahnenin ve şiirin bu dokunulmaz ismine, onu araştırdım. Robert Greene ve Tolstoy başta olmak üzere, Pepys, Voltaire, Shaw, Wittgenstein, Tolkien... Kimler yok ki Shakespeare sevmezler arasında.

Yıl 1662. 29 Eylül, Pazartesi günü, İngiliz günlük yazarı Samuel Pepys Londra'da Shakespeare'in *A Midsummer Night's Dream*'ini seyretmeye gidiyor ve tiyatrodan seyrettiklerinden zerre etkilenmemiş olarak çıkıyor. Günlüğüne bakılırsa:

"... *A Midsummer's Night's Dream* performansından çıktık, daha önce izlememiştik, bir daha da izleyecek değilim çünkü hayatımda gördüğüm en saçma sapan oyundu bu. İtiraf edeyim, eğlenceli dans performansları ve sahnede boy gösteren bazı latif kadınlar yok değildi ve açıkçası iyi olan da sadece bunlardı."

Shakespeare'den hazzetmeyenleri sayacaksak tek isim değil Samuel Pepys. Dünya edebiyatının en büyük yazarlarından kabul edilmesine rağmen, Shakespeare'in eserlerinden nefret eden başka büyük yazarlar da var.

Shakespeare'in en büyük eleştirmeni: Tolstoy

Shakespeare'in en büyük eleştirmenlerinin başında Savaş ve Barış'ın yazarı Lev Tolstoy geliyor. Öyle böyle bir eleştiriden bahsetmiyoruz, Shakespeare'in oyunlarını yerden yere vuran ve bir yazar olarak hak etmediği şekilde göklere çıkarılışına burun kıvrıran On Shakespeare yazısı 100 sayfayı aşıyor. (1906) Tolstoy, "önemsiz ve estetik yoksunu bir yazar" saydığı Sahnesarsan'ı "sadece ahlaktan yoksun değil, aynı zamanda şeytani" buluyor, eserlerini "tartışmalı ve olağanüstü kötü" olarak niteliyordu. Gençliğinde *King Lear*, *Romeo and Juliet*, *Hamlet* ve *Macbeth*'i ("Bunlar güya en iyi eserleri!") ilk okuduğunda "sıkıntıyla karışık karşı konulmaz bir tiksinti" hissetmiş. Gene de eleştirilerini o ilk gençlik

BİRKAÇ DİĞER SHAKESPEARE SEVMEZ

Dr. Samuel Johnson: "Altı dizede bir yazım hatası -o da fazla didiklenmediği takdirde- çok fazla," diyor.

Wittgenstein daha çok Tolstoy'dan etkilendiği için Shakespeare'i sevmiyor gibi görünüyor. Ayrıca "John Milton gibi gerçek dâhilerin yanında", onun bu kadar göklere çıkarılmasını yanlış buluyor.

Charles Darwin: Sıkıcı buluyor.

hissiyatına dayandırmıyor. Neden dersiniz, o upuzun On Shakespeare'i yazmadan önce, yani 75 yaşındayken, hissiyatının ve zevklerinin zamanla değişip değişmediğini sınamak için Shakespeare'in bütün eserlerini yeniden okumuş: "Aynı şeyleri, daha da şiddetle hissettim. Sadece bu kez büyük dâhinin sorgusuz sualsiz kabul edilmiş ve günümüz yazarlarının hala onu taklit etmeye, okurların ve seyircilerinse onun gerçekte bir rivayetten ibaret ehemmiyetini kavramak adına boşu boşuna çırpınmalarına sebep olan görkemi, benim gözümde yanlış anlamaya mahal vermeyecek bir keskinlikle yerle yeksan olmuştu. Bütün diğer sahtekarlıklar gibi Shakespeare'in hayattayken tadını doya doya çıkardığı bu görkem muazzam bir şeytanilik içeriyordu. İnsanların, onu okumak adına kendi estetik anlayışları ve ahlaki duruşlarını carıptırmayı bile göze almaları bana göre üzüntü verici."

Shakespeare'in felsefesini boş bulan Shaw

1890'ların sonu. O tarihlerde George Bernard Shaw, Saturday Review gazetesinde tam üç yıl tiyatro eleştirmenliği yapmış ve bu üç yıl içinde 19 Shakespeare oyununu eleştirerek Sahnesarsan'a dair görüşlerini çekincesizce ifade etmişti: "Zihnimi ne kadar zorlarsam zorlayayım, Shakespeare'den başka bütününü hakir gördüğüm değeri şişirilmiş bir yazar gelmiyor aklıma," diye yazmıştı, "Sir Walter Scott bile onun kadar beter sayılmazdı. Bana göre tek istisna, Homeros olabilir."

Makalelerinde zaman zaman Shakespeare'in kelimelerle oynamasını ve dilsel yaratıcılığını övmesine rağmen Shaw, *Twelfth Night* ve *Much Ado About Nothing*'i "üç beş kuruş kazanmak için yazılmış şeyler", *Othello*'yu ise "boş melodram" olarak nitelemiş; *The Merry Wives of Windsor*'un ilham verdiği *Falstaff* (Guiseppe Verdi) librettosunun bile orijinalinde çok daha yetkin olduğunu yazmıştı. Unutmadan, Tolstoy'un yukarıda sözünü ettiğim deneme kitabını yayınlanması ricasıyla İngiliz yayıncılara ileten de bizzat Shaw'du. "Hayatım boyunca İngilizlerin gözleri açılınsın da Shakespeare'in felsefesinin bomboşluğunu, ahlakının ya-

paylığını ve elden düşmeliğini, düşünce yapısındaki zayıflık ve tutarsızlıkları, kibrini, bayağı önyargılarını, cehaletini, ona atfedilen hemen her konudaki akıl almaz niteliksizliğini görsünler diye uğraştım," diye yazmıştı o mektupta.

Voltaire'in kızgın mektubu

Shaw mektubunda, Shakespeare eleştirilerinin Shakespeare'in yazdıklarından "daha dikkat çekici" olduğunu söyleyen Fransız yazar Voltaire'e de yer vermişti: "Voltaire Shakespeare'e abartılı bir şekilde hayrandı ve ondan etkilenerek *La Mort de César*, *Zaïre*, *Sémiramis* gibi oyunları yazmıştı ama yaşlandıkça bu konuda sertleşti, Shakespeare'in 'zayıflıklarını' ve düşünce noksanlığını estetik numaralarla kapatmaya çalıştığını görmeye başladı." Hele Shakespeare'in şöhreti İngiltere dışına taşmaya başlayınca Voltaire anlaşılan iyice çileden çıkmıştı. 1765'te avukat arkadaşı Bernard-Joseph Saurin'e yazdığı mektupta, "O bir vahşi, hayal gücü kuvvetli bir vahşi," diye yazmıştı, "Size bu adamdan bahsederken bile cinim tepeme çıkıyor dostum. Shakespeare hakkında Fransa'da ilk konuşan bendim, bunu kabul ediyorum ama o eski makalelerimde gösterdiklerim, devasa bir kum denizinde bulabildiğim üç beş inci tanesinden ibaretti. Şimdi bakıyorum da, onda başka da değerli bir şey yokmuş."

Tolkien "elf"leri Shakespeare'den almıştı

1900'lerin başı. Hayat hikayesini kaleme alan Humphrey Carpenter'a göre yeniyetme J.R.R. Tolkien, tüm okula hazırladığı bir konuşmayı okuyor. Konuşmasında dilinden adeta zehir akıyor. Ne kirli dünyası kalıyor Shakespeare'in, ne de rezil karakteri. "O zaman gençti, sonra değişmiştir," diye düşünülebilir elbette ama Tolkien sonra da pek değişmemiş anlaşılan. Mesela 1944'te yazdığı bir mektupta, Shakespeare'in eserlerini "budalaca" diye nitelemiş. 1955'te yazdığı başka bir mektuptaysa, "Okulun en kötü tarafı, Shakespeare'in eserlerini okumak ve analiz etmek zorunluluğuydu" demiş. Gene de Anglo-Sakson ve İngiliz edebiyatları profesörü ve *Yüzüklerin Efendisi*, *Hobbit* gibi kitapların yazarı olan Tolkien'in Shakespeare'den etkilendiği söylenebilir. Shakespeare'in *A Midsummer Night's Dream*'le yayınladığı "elf" kelimesini alıp kendi kitaplarında kullandığını hatırlamak yeter. Tolkien yine de hayatı boyunca kuşkuculuğunu korumuş hatta 1951'de editörü Milton Waldman'a yazdığı bir mektupta, kısa bir süre önce romanlarında kullanmak üzere elflerin konuştuğu iki dil icat ettiğini ama bir dipnot koymayı planladığını yazmış. Bu dipnotta, "elf" kelimesinin Shakespeare'in hileli bir şekilde içini boşalttığı ve yanlış yerleşmesine sebep olduğu anlamıyla değil, kadim ve gerçek anlamıyla ele aldığını yazacaktı. (•••)

George Bernard Shaw

J.R.R. Tolkien

Tolstoy

ÇOĞUNLUKLA ROCK, BİRAZ DA CAZ

İngilizce konuşulan dünyada kuşağının sesi olarak kabul edilen Sally Rooney ile yapılan röportajlardan örnekler, kitap yazmak dışında yeni şeyler deneyebileceği bir yaşta olduğunu itiraf eden Murakami'nin hayattaki en büyük tutkusu... İspanya'da 2017 yılının çoksatan romanları arasında yer alan bir otobiyografi roman; Ordesa.

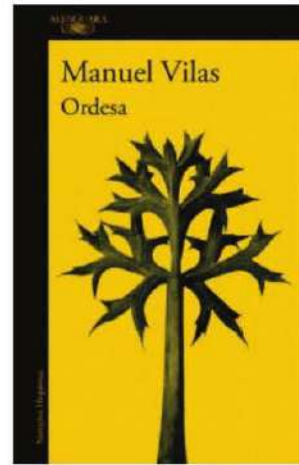
"Yazma tutkunuzun ne zamanlar arttığını biliyor musunuz?" sorusuna Haruki Murakami şöyle yanıt veriyor (Le Monde / Florence Bouchy / 19 Temmuz): "Çocukken benim için en önemli olan şey kediler, müzik ve kitaplardı. Tam da bu sırayla. Okulda kompozisyon yazarken iyi notlar alsam da, yazmaya özel bir iştahım yoktu. Ailenin tek çocuğu olduğum için, okumak kendime bakmamı, kendimi idare etmemi sağladı, okumak hayatımda önemli bir yer tuttu. Fakat bana 1974'te Tokyo'da bir caz kulübü (Peter Cat) açtıracak kadar ilk kez yetişkinliğimde yöneldiğim bir tutku olan müzik kadar büyük bir tutku da değildi. Yaratmanın tutkusunu çok derinden hissediyordum, ama yapamayacağımı, yazmaya özel bir yeteneğim olmadığını düşünüyordum. Kendi başıma yaratmak yerine, iyi müzikler dinlemeyi ya da iyi kitaplar okumayı tercih ediyordum. Harika sanatçıların eserleriyle beslenmek, beni adeta doldurdu. 29 yaşına geldiğimde aniden kendime yazabileceğimi söyledim. Gerçek bir epifaniydi (Tanrı'nın görünmesi)! Ve o günden beri hiç durmadım. "Bu 'epifani'nin bir beysbol maçı sırasında gerçekleştiği efsanesi doğru mu?" sorusuna ise şöyle cevap veriyor: "Evet, doğru. Evimin yakınındaki stadyumda bir beysbol maçına gitmiştim. Birdenbire kendi kendime şunu dedim: "Yazabilirim." Bu, sezonun ilk maçıydı. Topun beysbol sopasına karşı sesini duyduğumda, 'kendi kendime yazabilirim' dedim."

"Müzik tarzınız nasıldır?" sorusu için Murakami'nin yanıtı şöyle: "Çoğunlukla rock, biraz da caz. ... Yakın bir zamana kadar kendimi yalnızca yazmaya adayacağımı düşünürdüm. Ama son zamanlarda, 70 olduğumdan beri (Ocak 2019'dan beri) bu yaşı, yeni şeyler denemek için iyi bir yaş olabileceğini fark ettim. Çok resmi olmamamız ve katı olmamamız gerektiğini anladım ve yazıma hasar vermeden, ne istersem deneyebilirim."

Çok belirsiz. Çok harika.

"Neden onun yılda 16.100 dolardan fazla kazanması gerekiyor?" başlıklı yazısında Carolin Würfel (Die Zeit / 18

Temmuz / sayfa 39), uluslararası edebiyat “gökyüzü”nün yeni genç yıldızı Sally Rooney ile Londra’da buluşmasını aktarıyor: “Kitaplarının başarısı ve kişiliğine duyulan heyecan çok komik, ama aynı zamanda da çok absürd”müş. “İşimi seviyorum ama bazen bu nispeten ayrıcalıklı hayatı nasıl haklı kılabilirim merak ediyorum. Diğerleri bu kadar kötü hissederken, ben neden bütün gün pijamalarım ile oturup hikâyeler uydurabiliyorum?” Rooney’nin romanı (Gespräche mit Freunden / *Arkadaşlarla Sohbetler*), Frances’in hikâyesini anlatıyormuş. “Bazen yaptığım iş, tüm hayatımı idare edemeyecekmiş gibi geliyor bana. Ve bu beni depresyona soktu. Öte yandan, zenginlikle ilgilenme eksikliğimin ideolojik olarak sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Dünyadaki gayri safi yurtiçi hasıla herkese adil bir şekilde dağıtılsa ortalama yıllık gelirin ne kadar olacağına baktım ve Wikipedia’ya göre bu rakam, 16.100 dolar olacaktı. Politik ya da finansal olarak neden bu miktardan daha fazla kazanmam gerektiğine dair hiçbir sebep göremiyorum.” Rooney’nin çok ses getiren romanı hakkında bir yazıya da Spiegel’de rastladım: Hannah Pilarczyk imzalı, “Çok belirsiz. Çok harika.” başlıklı yazıda (Spiegel / 21 Temmuz), “politik olarak gergin, öfkeli olmaktan çok üzgün” derken Rooney esasen öfkeyi harekete geçirmeyen sınıf farkları hakkında yazıyormuş. Bu arada New York Times, 28 yaşındaki Rooney’yi “milenyumun ilk büyük yazarı”, Independent ise “milenyumun en önemli sesi” olarak ilan etmişti bile. Rooney, en azından İngilizce konuşulan dünyada kuşağının sesi olarak kabul edildi. Bakalım Almanya bu cesur sesi nereye koyacak?

“Yeryüzü gibi kara”

“Sadece insan acısı belirsiz sözlerden ziyade net sayılarla ölçülebilirdi. Eğer ne kadar acı çektiğimizi bilmenin bir yolu olsaydı, sadece acının önemi ve ölçülebilir olması durumunda olabilirdi bu. Her insan bir gün ya da bir başka gün, dünyadan geçişinin hafifliğiyle yüzleşerek biter. Bazı insanlar bu yüzleşmeye dayanabilir, ben asla bu durumda değilim.

Ben bu durumu hiç kaldıramadım.

Madrid şehrine baktım; sokaklarının, binalarının ve sakinlerinin gerçek dışılığı tüm vücudumu yaraladı.

Ben bir felakettim.

Hayatı anlamamıştım.”

Ne güzel bir roman başlangıcı değil mi? İlk cümlelerini birlikte okuduğumuz (Libération, 3-4 Ağustos), Manuel Vilas’ın *Ordesa* isimli otobiyografik romanı, İspanya’da 2017 yılının çoksatın romanlarından biriyim.

Eylül ayına Rusya’ya giderek; Znamia’da (2019/3) yer alan Irina Lubetskaya’nın (1986 doğumlu, kimya mühendisi imiş. Aynı zamanda St. Thomas Felsefe, Teoloji ve Tarih Enstitüsü’nde (Moskova) öğrenim görmüş.) “Işık, hafifti” isimli şiiriyle veda edelim:

“... / anneannenin mezarı üzerindeki anne: uçup gider gibi buğulanır / ... / terli beyaz dirsekler, yabancı ottan şamdanlar. / ... / ben vahşi doğada genç bir güçle çarpıştım. / ... / kaçmak veya yeniden denemek için - ... / Olması gerektiği gibi, kaygan gözyaşları / boynundaki ağır amber / ruj gibi, kırmızı / yeryüzü gibi kara.”

GÜNCEL

BETÜL NURATA

betulnurata@gmail.com

RUHUN İNCELİKLERİ ÜZERİNE BİR İLK KİTAP: KUŞLU SÜVETER

Özlem Göktaş'ın ilk kitabı *Kuşlu Süveter*'i okurken "iyi ki böyle öyküler yazılıyor" derken buluyorum kendimi. Yoksa biz hayatı şehirden, çok oyunlu, çok ışıklı caddelerden ibaret sanacağız. İyi ki böyle öyküler yazılıyor da başka türlü insanların-hayatların da mümkün olduğunu hatırlıyoruz.

Kargo ilk defa Mersin'den geliyor bana. Mersin'de kimsem yok üstelik. Hızlıca açıyorum paketi. Ellerimde *Kuşlu Süveter*. Ne güzel isim. Ben ona, o bana bakıyor. Artık az önceki halimizden eser yok. İlk kitap telaşlıdır. Hemen yerine ulaşmak ister. Anlarım. Hemen okunmak ister. Pek tabii. Aldım kabul ettim ve bu ilk telaşa katılıp vakit kaybetmeden okumaya başladım.

Kitabın adı *Kuşlu Süveter*. Yazarı Özlem Göktaş, aynı zamanda bir öğretmen. Mahalle Mektebi, Karabatak ve Hece gibi dergilerde öyküleri yayınlanan yazarla artık tanışıyoruz.

Kitapta on yedi öykü var. Anlaşılır ve okuru hikâyesine dâhil eden, okuru yormayan sade ve derinlikli metinler. Uçlara, aşırılıklara kaçmayan, limandan çok uzaklaşmayan, anlatımında hayal ve gerçek arası dengeyi koruyan öyküleri sevdim ben. Mevsim ne olursa olsun sıcak bir iklimde geçiyor hikâye. Bir nostaljiye yolculuk diyebiliriz. Uzak bir hayalden, köyden, karlı günlerden, derede oynayan çocuklardan, ruhun inceliklerini kaybetmemiş kahramandan, kahramanlardan haberler getiren öyküler. Yazarın öykülerinde o eski, iyi günlere yaklaşıyoruz. Bir köyümüz vardı evet, çocukluk, saftık bir zamanlar. Kendi dünyamızda varmanın mümkün olmadığı evlere okullara sokuluyoruz. Beraber yakıyoruz sobayı bir sınıfta, önce kömür sonra odun çıra. Kardan üşümüş, çok üşümüş öğrencilere sarılıyoruz. Eller ısınıyor,

yüzler pembeleşiyor. Sonra bir an geliyor, kuşlar uçuyor. Uçuyor çocukluğumuz uçuyor hayallerimiz. Ellerimizden kayıp gidiyor en güzel anlarımız çok kere. Şöyle geri çekilip seyrederiz olup biteni, sızlıyor içimiz.

Seyrediyoruz diyorum, çünkü Göktaş'ın tasvirleri muazzam. Usul usul anlatılıyor her öyküde eşya, usul usul akıyor zaman. Geçştirilmiyor, çalakalem değil. Hiç acelesi yok anlatıcının. Şehirde akan zamanı kim bilmez. Öyle acele, öyle telaşlı. Ama malum hareketin azaldığı mekânlarda daha yavaş akar zaman. Trafik mi, o nedir Allah aşkına, belki akşamüstü, tabelalar yanıp sönmez durmadan, yıldızlara bakabilirsin, işte bizim mahallemiz. Yavaşça çizebilir boyayabilirsin bir resmi. Acelesi yok ellerin. Agresif değil, daha olgun daha dingin bir bakış düşer kâğıda. Durup bakıyor, baktırtıyor Özlem Göktaş. Yaşadığımız hızdan çekip alıyor bizi. Serçeler akasyalar düşürüyor penceremize. Kasımpatıların hatırı kalsın.

Taşranın bağrında büyüyen öyküler

İyi ki böyle öyküler yazılıyor, derken buluyorum kendimi. Yoksa biz hayatı şehirden, çok oyunlu çok ışıklı caddelerden ibaret sanacağız. İyi ki böyle öyküler yazılıyor da başka türlü insanların-hayatların da mümkün olduğunu hatırlıyoruz. Hikâye anlam kazanıyor. Hikâye yazmak, hikâye okumak

hikâyelerle anlatma çabası anlam kazanıyor. Dünyanın etrafında döndüğünü sanan şımarık, bencil insandan, ağaca toprağa dokunan henüz bozulmamış insana uzanıyoruz. Taşraya, doğaya, üç günlüğüne tatil için giden öyküler değil bunlar, bizatihi taşranın bağrında büyüyen öyküler. Kar yağarmış, bir öğretmen öğrencisini kucaklamış. Bize ne kaybettiğimizi hatırlatan Kuşlu Süveter, beton yığınları arasından uzanan bir çiçek gibi günümüz edebiyatına uzanıyor.

Kitabın ilk öyküsü Naylon Ayakkabı'yı okuyunca çokça etkilendiğimi ve şaşırdığımı söyleyebilirim. Gerilimi, neşesi, karlı köy atmosferi, kurgusuyla, diliyle oldukça iyi bir hikâye. Anladım, ilmek ilmek örülmüş, usta işi öyküler beni bekliyor. Kusur bulmaya değil severek okumaya niyetliler için bu böyle. Ama bunun için özel bir çaba sarf etmeye gerek yok. Çünkü Özlem Göktaş, ne yaptığını bilen, edebiyatın inceliklerine sahip bir öykücü.

Özellikle hikâye girişleri çok ustaca Göktaş'ın. Çoğu hikâyede var bu dikkat.

"Yoksa ölmüş müyüm ben?"

Bir öykü nasıl başlar dersenez, mesela işte böyle başlamalıdır.

"Ölmüş müyüm gerçekten öldüm mü?" diye devam eden Naylon Ayakkabı, kitabın en etkili öykülerinden.

"Ses", kitabın ikinci hikâyesi:

"Aç ulan kapıyı,". Birden. Pat diye, başlıyor. Bu harika. Böyle girişler okuru hemen kavrar. Kendisine katar. Hikâyenin içindesindir vakit kaybetmeden, hoş geldin.

"Aç ulan aç kapıyı. /İt oğlu it."

Bu arada kahraman hiç de böyle cengâver değil. Ürkek sinik silik, henüz kendini bulamamış bir tip. Yukarıda geçen konuşmalar bir kâbustan. Bir kâbustan mı? Gerçek olamayacak kadar ürkek, toy. Ve fakat sustuğu herkese karşı bir gün cesaretlenebilir. O zaman hepsi görecektir gününü. Ama şimdi daha tedbirli. Sadece çayları dolduracak. Küçükklü büyüklü dizecek. Annesine susacak, annesi kendi kendine konuşacak, böyle geçecek zaman. Belki de bu yüzden hikâyesi yazıldı, yazılacak.

Bir hatıra, bir özlem, bir rüya

Kuşlu Süveter'de olmayan bir şey var. Olmayan bir şey. Hadi, sevinçle iştiaqla: Bir uzvumuz gibi olan akıllı telefonlara akıllı ekranlara dokunmak yok. Ne güzel. Öykülerde zamanın teknolojisine, aygıtlarına rastlamıyoruz. Harika. Başka bir kitapta haneye eksi olarak düşebilecek bu özellik, Göktaş'ın öykülerinde iyi ki de böyle dedirtiyor. Öykülerin atmosferi bunu gerektiriyor çünkü. Sahte sanal bir ekrandan değil, kahramanların baktıkları gerçek mekânlardan çoğalıyor öyküler. Bir pencere. Bir bahçe. Televizyon yok, telefon yok, medya yok. Uygulamalar arasında kaybolan kişiler yok. Böylece nostaljiyi yakalıyor Özlem Göktaş. Hiç bahsetmeyecek en büyük eleştiriyi de yapmış oluyor belki. Bir rüya gibi süzülüyor öyküler. Hikâyeler böyle örülüyor. Peki ne var öykülerde? İnsanın o bildik hiç eskimeyen hikâyesi. Yalnızlık. Sonra? Hatıraların ve özlemler. Başka? Yolculuklar var. Bir otobüs, bir mahalle kahvesi, bir huzur evi, bir okul. Geçmiş kahramanların yakasını bırakmıyor. Bırakır mı hiç? Bir hatıra,

bir özlem, bir rüya geçmişe salıveriyor kişileri. Bir özlem var evet. Öykülerde buz tutan dereler, şaşkın ördekler, okul ve tabii ki çocuklar. Hep bir çocukluğa gidiş var öykülerde. Ah keşke çocuk olsam, sesi buram buram.

"Yoksa cennet çocukluğum mu?

Çocukluğum cennet mi?

Çocukluğumdur cennet."

Bu haklı, çok haklı hasrete kimse bir şey diyemez. Çocukluk, cennetin devamı, azala azala yitip giden bir süreç. Can yakıcı. Can yakıyor. Sonrası hep o duyguları yakalamak yeniden yaşamak hayali. Yıllar geçtikçe olaylar geliştikçe insanlar ayrıştıkça sahtenin çoğaldığı, yalanın bir çığ gibi büyüdüğü zamanlara, bu bilince eriştikçe elbette dönüp dolaşacağımız yer çocukluk. Gerçek sevmek, gerçek sarılmak, gerçek sevinmek orda bizi bekliyor. En zor olanları dahi. Bilincin minimum kalbin maksimum olduğu zamanlar. Dolu dolu sevmek dolu sarılmak orda. Başkalarına aldırmandan kendi dünyanda çoğalmak orda. Bütün bunlar bir yana, geçmiş yad etmek, orda yaşamak, orda kalmak en çok, şimdinin ağız tadı gittiğinde olur. Lezzet alamadığımızda, içimizdeki şarkılar sustuğunda. Şimdinin hakkını o kadar da veremediğimizde olur bu. Hep bir başka yer özlemi, bir gitmek, bir sevmek. Eski ben, eski sen, eski mahallemiz, eski evimiz arasında dönüp dolaşır insan. Ve dahi yazar, okur. Bu şöyle bir handikaba yol açıyor: Geçmiş özlemler özlemler şimdiye yok oluş. Şimdide bir "hiç" gibi geçen zaman. Böyle olunca kişiler şimdide geleceğe kırpamıyorlar gözlerini. *Kuşlu Süveter*'de de geçmiş hep şimdiden daha güzel. Şimdi, bazen kabulleniş bazen bir iç çekişle bazen bir balık bir helva ile gelen hatırayılarla bulanıyor.

"Her yol bildik benim için ama bilmezlikten gelip ilerliyorum. İleriden bir ses 'Şimdi gör nasıl kapacağım havada taşı,' diyor. Sarı çiçekli eteğiyle bir kız. Zeynep bu! Mahalle arkadaşım. Yine öyle, o büyük elleriyle bütün taşları nasıl yakalıyor havada. Ben bakıyorum. Yenilgi anlık. Koşarak kayboluyoruz. Geçmiş denilen karanlık yutuyor bizi."

Geçmiş denilen karanlık. Yutuyor bizi. Hem de nasıl.

Kuşlu Süveter diyordum, evet. Yazarı Özlem Göktaş. Pruva Yayınları'ndan çıkan bu ilk kitabın edebiyat sayfalarında yerinin çoğalmasını, okurlarını bulmasını canı gönülden dileyerek... (☺)

KUŞLU SÜVETER

Özlem Göktaş

PRUVA YAYINLARI 2019

NEZİHE MERİÇ VE TÜM UNUTULANLAR

YKY, edebiyatımızda özel bir yere sahip olan Nezihe Meriç'in en önemli öykü kitaplarından *Menekşeli Bilinç*'i yazarın vefatının onuncu yılında okuyucularla buluşturdu. Hem Nezihe Meriç'i yeniden okumak hem de öykücülük birikimimizi yeni nesil okurla buluşturma yolunda önemli bir adım.

Hatırlayan okurlarımız olacaktır: Sabitfikir'in 99. sayısında (Mayıs 2019, "Dünya Edebiyatı'nın Hücumu Altında: Yeni Yazarlar Köksüz mü?) yeni anlamıyla "Dünya Edebiyatı" kavramı üzerine tartışan, sorular soran bir dosya yazısı kaleme almıştım. Özetle yerliliğin küçümsendiği, kolay tüketilebilir, kolay çevrilebilir, her zamana, her mekâna, her insana, her kültürel ve kolektif bilinçdışına seslenebilen eserlerden mürekkep bir "Dünya Edebiyatı" kitaplığı oluşturulmaya başlandığını söylemiştim. Geçmiş yerli yazarlarımızın ve yerli eserlerimizin de bu minvalde görmezden gelindiği söylenebilir: Bir geleneğin, bir birikimin temel taşları olan Türk edebiyatının kıymetli eser ve yazarları her geçen gün daha çok unutuluyor. Yeni yazar ve okurlar, bırakın bu eserleri okumayı, çoğu kez isimlerini bile duymamış oluyorlar. Özellikle de tür olarak öykü, bu unutulmuşluk listesinde ilk sırada dersek yanlış bir şey söylememiş oluruz sanırım. "Bütün Eserleri" başlığı altında tek bir cilde ya da en fazla iki cilt kitap arasına sıkışıp kalmış bu yazar ve şairlerin eserlerini sadece çok meraklı olan okurlarla akademik çalışma yapanlar tozlu raflardan alıp okuyorlar. Diğer türlü, tekrar baskıları bile epeyce uzun aralıklarla yapılan bu eserler, yeni nesil okurun gündemine maalesef girme şansı bulamıyor. Bu eser ve yazarlarla karşılaşanlar ise olumsuz anlamda bir önyargı ile yaklaşıyorlar. Çünkü hiç kimsenin okumadığı, bilmediği ve hacimleriyle göz korkutan bu eserleri okumak ne işe yarar ki?

Nezihe Meriç'i yeniden hatırlamak

Yakın geçmiş Türk edebiyatının birçok önemli şair ve öykücüsünün yayımcısı olan Yapı Kredi Yayınları, birkaç senedir çok anlamlı bir yayıncılık işine imza atıyor. Yeni nesil okurun "hantal" ve "eski" bulduğu "Bütün Eserleri" edisyonlarının dışına çıkarak, şair ve yazarlarımızın kitaplarını müstakil olarak yayımlamaya başladılar. Öncelikle, öncesinde "Toplu Şiirler" başlığı altında yayımladıkları Türk şiirinin önemli isimlerinden Edip Cansever, Turgut Uyar, Özdemir Asaf ve İlhan Berk gibi şairlerimizin kitaplarını ayrı olarak yayımlamaya başladılar. Hem kapak tasarımları, hem makul sayfa sayısı, hem de toplu eserler edisyonlarına göre uygun fiyatlarıyla bu şiir kitapları yeni nesil okurun gündemine ve kitaplığına girmiş oldu böylelikle.

Şiir kitaplarından sonra şimdilerde ise öykücülük birikimimizi yeni nesil okurla buluşturma yolunda bir adım attı YKY.

Geçtiğimiz ay ölümünün onuncu yılı olan Türk öyküsünün kıymetli kalemlerinden Nezihe Meriç'in (28 Şubat 1924 - 18 Ağustos 2009) en önemli öykü kitaplarından *Menekşeli Bilinç*'i müstakil olarak yayımladı. (YKY, Orhan Duru'nun onuncu ölüm yılı dönümü olan geçtiğimiz ocak ayında da ilk öykü kitabı olan *Bırakılmış Bir*'i müstakil olarak yayımlamıştı.) Daha önce *Toplu Öyküleri 1* ve *Toplu Öyküleri 2* başlığında iki cilt olarak yayımladığı kitaplarının dışında, tek tek kitaplarının da yayımlanacağını müjdesini vermiş oldu bir anlamda. Üç roman, üç tiyatro oyunu ve birçok çocuk kitabına imza atmış olsa da Nezihe Meriç, öykücü kimliğiyle Türk edebiyatındaki haklı yerini almış bir yazar. 1949 yılında Seçilmiş Hikâyeler adlı dergide yayımlanan ilk öyküsüyle oldukça dikkat çekmiş ve birkaç sayı sonra kendisine özel bir sayı bile hazırlanmıştır. 1953 yılında ilk öykü kitabı *Bozbulanık* yayımlanmış ve sonrasında büyük ilgi gören öyküleri kitaplaşarak okurla buluşmuştur. 1990 yılında *Bir Kara Derin Kuyu* adlı öykü kitabıyla da Sait Faik Hikâye Armağanı'nın sahibi olmuştur. "İnsanın bir ruh halinin, herhangi bir olay karşısındaki durumunun kısmetine düşen zaman içinde bir gülüşünün, bir davranışının ustaca makaslanıverişidir" diye tanımladığı öykü türünün en yetkin ürünlerini Türk edebiyatına kazandıran Nezihe Meriç, özellikle ustalıkla kullandığı Türkçesiyle edebiyatımızda özel bir yere sahiptir. Hem konuşma dilinin rahatlığıyla yazmış hem de cümleleri ve kelimeleri kendine has bir üslupla eğip bükerek suskunlukları, acıları, özlemleri ve parçalanmış anıları kâğıda dökmeyi başarmıştır.

Umarım YKY'nin yaptığı bu ayrı basımlar, Türk edebiyatının unutulmaya yüz tutmuş diğer şair ve yazarlarının yeniden kıymet görmesi için uzun ömürlü ve diğer yayımcılar açısından da örnek alınacak bir adım olur. Yerli edebiyat birikimimiz "Dünya Edebiyatı'nın hücumu altında boğulmaktan kurtulur ve bu eserler yeni okur-yazarların kültürel çürümelerinin karşısında birer ilaç olur. (•••)

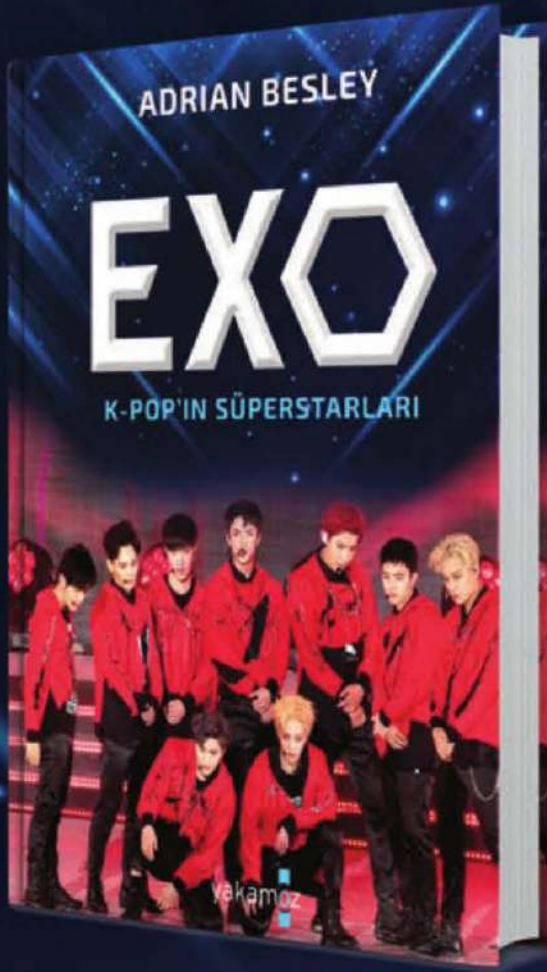

MENEKŞELİ BİLİNÇ

Nezihe Meriç

YAPI KREDİ YAYINLARI 2019

BİZ BİRİZ

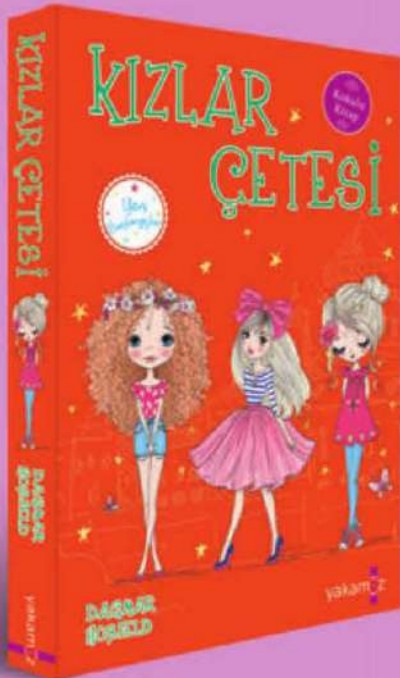
**KORE'DE ORTAYA ÇIKAN VE TÜM DÜNYAYI KASIP
KAVURAN K-POP GRUBU EXO'YU
YAKINDAN TANIMAK İSTER MİSİNİZ?**

Birbirinden başarılı üyeleri sayesinde milyonların kalbine taht kurmuş olan EXO hakkında merak edilenler ilk kez tek bir kitapta toplandı. Üyelerin özel yaşamlarından sahne şovlarına, grubun aldığı ödüllerden yaşadıkları zorluklara kadar her şeyi bir arada bulabileceksiniz.

Hepsinden de önemlisi, grubun bu kadar başarılı olmasında en büyük paya sahip olan hayran grubu EXO-L'i yakından tanıma fırsatı bulacaksınız.

EXO-L'ler eşsiz yetenekli üyelerden oluşan bu grubun, karşısına çıkan tüm zorlukların üstesinden geleceğini ve daha da başarılı olacağını biliyor. Ve EXO da hayranlarının ne olursa olsun yanlarında kalacağından emin. Ne de olsa hep birlikte söyledikleri bir şey var:
BİZ BİRİZ.

**Yeni
Kitaplarımız**

Sofie'nin gidişiyle Kızlar Çetesi dağılma tehlikesiyle mi karşı karşıya kalacak, yoksa dostluklarının gücü sayesinde bunun da mı üstesinden gelecekler?

Uzun zamandır sorulan ve cevaplanması pek mümkün olmayan bir soru var:
Hangisi daha iyi:
Messi mi,
Ronaldo mu?

GÜNCEL

DUYGU KARALI
karslduygu@gmail.com

BARUT KOKAN ÖYKÜLER: SARAYBOSNA MARLBOROSU

ÇİZER: Onur Aşkın

Saraybosna Marlborosu bir iç savaşın, Saraybosna Kuşatması'nın kitabı ama savaş hakkında değil hayat hakkında yazılmış bir eser. Milenko Yergoviç, kuşatma altındaki şehirde yaşamları geri döndürülemez şekilde değişen kahramanların hikâyelerini anlatırken savaşın soğuk nefesini hissettiriyor okuyucunun ensesinde.

20. yüzyıl hiç şüphesiz tarihteki en trajik yüzyıl olarak yerini aldı. Bu yüzyılda iki büyük dünya savaşının yanı sıra sıcak ve soğuk birçok çatışma yaşandı. Dünyada o zamana kadarki belki de en fazla sayıda masum insan katledildi, madden ve manen sakat bırakıldı, yurtlarından edilip sürgüne uğratıldı. Diktatörlüklerin zulmü, iç savaşların kırımı altındaki halkların yaşamı bir daha asla eskisi gibi olmadı. İşin tuhaf yanı 20. yüzyıl etkisini hâlâ hissettiriyor. Açılan yaralar kapandı gibi görünmesine rağmen kabuğu biraz kazısak kanayacak gibi. Bu durumda filozof Alain Badiou'nun sorduğu soru geliyor aklı: Bir yüzyıl kaç yıl eder? Yüz yıl mı? 20. yüzyıl bitti diyebileceğimiz olay hangisi? Berlin Duvarı'nın yıkılışı mı, neo-liberalizmin doğuşu mu, Sovyetler Birliği'nin dağılışı mı? Öyle görünüyor ki bakış açısına göre yüzyılın belirleyici unsurları değişiyor.

Savaş yüzyılı diyebileceğimiz 20. yüzyılın sona ermesi- ne yakın insanlığa vurulan son büyük darbe Saraybosna kuşatması. 6 Nisan 1992'de aşırı Sırp milliyetçilerinin Bosnalı Müslümanlara yönelik başlattığı kuşatma tam 3,5 yıl sürdü. Savaşın bilançosu çok ağırdı. 14 binden fazla insan hayatını kaybetti. Günde yaklaşık üç yüz küsur bombanın patladığı şehrin neredeyse tamamı yakılıp yıkıldı. Bosna'da yaşayan (Boşnak, Sırp, Hırvat) çocuk nüfusunun yarısı öldü, yaralandı veya başka sebeplerle savaştan etkilendi. Kuşatma, şehrin dünya ile irtibatının kesilmesine ve yiyecek, gaz, ilaç gibi ihtiyaçlarının karşılanamamasına neden oldu. Herhangi bir acil ihtiyaç için evinden çıkan Bosnalılar keskin nişancıların hedefi oluyordu. Yaşam -buna ne kadar yaşam denilir- se- Bosnalılar için sığınaklarda ve bomba sesleri ardında sürüyordu.

Sayfalarda barut kokusu

Bosnalı Hırvat yazar Milenko Yergoviç'in yazdığı *Saraybosna Marlborosu*, kuşatma altında süren zorlu yaşamı öyküler aracılığıyla biz okurlara sunuyor. Yergoviç, Zagreb'de yaşamasına rağmen kuşatmanın sürdüğü 1993 yılını Saraybosna'da geçirir. Gazeteci kökenli olmasının da etkisiyle Bosna'daki savaş koşullarını ayrıntılarıyla gözlemler. Ancak o savaş, bölgeye gelen diğer gazetecilerden farklı olarak edebi bir duyarlılıkla ele alır. Onu ilgilendiren tüm siyasi tarafların, orduların vb. dışında hikâyeleriyle var olan insandır. Çocukluğunun geçtiği, anılarıyla dolu bu şehir koşullar ne olursa olsun içinde yaşayanlarla değerlidir. Yergoviç, yirmi dokuz öyküden oluşan *Saraybosna Marlborosu*'nu, 1994 yılında barut kokusu henüz devam ederken yayımlar.

Eser, gerçeğe dayanan edebi geleneğin ilk örneği kabul edilir. Yazar, savaşın gerçekliğini kurguyla harmanlamada usta bir tavır sergiler. Yergoviç'in öyküleri gerçekten beslenen kurmacalardır. Hayatın içinde her yerde görebileceğimiz karakterler, savaşın yarattığı yeni dünyada karşımıza çıkar. Aşıklar, birbirine küs komşular, tramvay sürücüler, bar mü-

davimleri kuşatma altında her zamanki yaşamlarından farklı bir var oluşa sürüklenirler. Geçmiş ile şimdi, iki ayrı dönem bir resimde buluşur. Savaştan önce sıradan olan nesneler, olaylar hatta yaşamın kendisi artık yeni bir anlam ve değer kazanır. "Hayat, hakkında bildiğimden çok daha farklı bir mesele haline gelmişti. Yaşamak, artık ciddi bir müessese".

Şiddetin yarattığı gerçeklik

Yergoviç'in öykülerinde geçmişin barışçıl ortamıyla şimdinin yıkımı el ele yürür. Savaş her ne kadar öykülerin arka planını oluşturuyor gibi görünse de, karakterlerin yaşamını geri dönmemesine değiştirir. Yaşamın rutini giderek yok olur, gündelik kaygılar önemini yitirir. Olağan detaylar kuşatma ortamında flulaşır, yerini şiddetin yarattığı gerçeklik alır. "Dünyanın öbür ucundan yüz kilometre kadar uzakta, insanlar geleceklerini planlıyorlar, ayakkabıcılar kışlık ayakkabıları onarıyor, terziler bir siparişten diğerine yetişiyor... Hayat, nabız gibi, tüm ufak aldatmacalar ve ertelemelerle atmayı sürdürüyordu... Savaşın şehrimdeki her şeyi paramparça etmesi ve tüm ritmi değiştirmesinden önce ben de böyle yaşıyordum... Her şey o kadar geride kalmıştı ki ne kadar korktuğumu dahi hatıralardan ölçer olmuştum".

Kuşatmadan önce birlikte barış içinde yaşayan Müslüman, Sırp, Hırvat halklar savaşla birlikte birbirine kırıdırılır. Medya kanalları, tarih kitapları sadece rakamları verir, dünyanın geri kalanı da beyaz camın ardından film gibi izler olan biteni. Dünya kayıtsızdır alevlere, zulme, ölüme. Savaşın etkisi ancak edebiyatın gücüyle ortaya çıkar. *Saraybosna Marlborosu*'nun tam da kuşatma devam ederken yayımlanması bu nedenle çok kıymetlidir. Sade, dingin bir dille yazılan öyküler dünyanın birçok diline çevrilir. Şehrin kültürel çeşitliliği, farklı toplumsal sınıflar kitapta adeta geçit töreni sergiler. Kuşatma ile yıkılan şehrin onarımı yıllar içinde gerçekleşir gerçekleşmesine ancak keskin nişancıların açtığı delikler bazı binaların duvarlarında hâlâ duruyor. İşte bir bu delikler bir de Yergoviç'in öyküleri, yeni bir yüzyıl başlamasına (!) rağmen savaşın soğuk nefesini hissettiriyor ensemizde. (●●●)

SARAYBOSNA MARLBOROSU

Milenko Yergoviç
Çev. Özge Deniz

KUTU YAYINLARI 2019

DOSYA

BİR DÜNYA POLİSİYE

On dokuzuncu yüzyılda doğan polisiye edebiyat, varlığını sürdürebilmek için ilerleyici olmak zorundaydı. Zira aradan geçen iki yüzyıla rağmen bugün hâlâ katil "uşak" çıksaydı, kimse polisiye okumazdı. Polisiyenin "dönüşümünün" en temel dayanağı pek çok otorite tarafından "toplum" olarak gösterilir. Bu varsayım "sanat toplumun aynasıdır" önermesine de uygundur.

HARUN CANDAN

Merak, insana bahsedilen en temel duygulardan biri olarak benlikteki mevcudiyetini beşikten mezara dek sürdürür. Bebekken gördüklerini, duyduklarını, dokunduklarını merak ederek çıktığı keşif yolculuğunda, insanın bu dünyadan ayrılırken hissedeceği son "şey" de pekâlâ merak ile ilintili olabilir; "demek artık ben de ölüyorum, peki sonra ne olacak?"

İnsanın hayatla etkileşiminin en önemli unsurlarından olan merak duygusunu, sanat ve edebiyatta en iyi şekilde tatmin edecek (ya da körükleyecek) tür ise hiç şüphe yok ki batıdaki adıyla "suç" ve "gizem", bizdeki adıyla ise polisiyedir.

Yağan yağmuru odasının emniyetinde, pencerenin ardından huzurla seyreder gibi; polisiye asla karşılaşmak istemeyeceği olayların tam merkezine, puslu labirentlere, karanlık sokaklara bırakır okuru. Hem de tamamen güvenli bir şekilde. Üstelik gerçek hayatta katillere ilgi duymak hoş karşılanmaz, cinayetleri sevmek psikolojik sorunlara dahi işaret edebilir, fakat polisiye edebiyatı sevmek, tüm dünyadaki okurlarının gururlu deyimiyle "ayrıcılıktır".

On dokuzuncu yüzyılda doğan polisiye edebiyat, varlığını sürdürebilmek için ilerleyici olmak zorundaydı. Zira aradan geçen iki yüzyıla rağmen bugün hâlâ katil "uşak" çıksaydı, kimse polisiye okumazdı. Polisiyenin "dönüşümünün" en temel dayanağı pek çok otorite tarafından "toplum" olarak gösterilir. Bu varsayım "sanat toplumun aynasıdır" önermesine de uygundur. Söz gelimi sanayi devrimi sonrası köyden kente göçün sonucu olarak cinayetler taşradan şehre taşınmaya başlar. Suç çeşitlendikçe, hikâyeler zenginleşir. Fakat "dönüşüm" değil de "gelişimden" bahsedilecekse, "ilerlemek" zorunda olan polisiyenin yakıtı yazarın hayal gücü ve zekâsıdır. Günümüz polisiye romanlarında hiçbir katilin akıl edemeyeceği zekice suçlar okuyoruz, çünkü yazarlar "çıtayı yükseltmek" için "kusursuz cinayeti" yazmanın peşindeler.

Arthur Conan Doyle, Agatha Christie, Raymond Chandler, Dashiell Hammett, Georges Simenon gibi zirveleri ve "altın çağları" ile "dün" ortalığı kasıp kavuran polisiye, bugün de yükselişine tüm hızıyla devam ediyor. Günümüzde bu karanlık tür, sinema ile belki hiç olmadığı kadar sağlam bir dirsek teması kurmuş durumda. Televizyon dizileri birer "fenomene" dönüşüyor. Çoksatan polisiye yazarları "ikon" ve "star" muamelesi görüyorlar. *Harry Potter* serisi ile "milyar" dolarlık servet elde eden J. K. Rowling, "Robert Galbraith"

müstear adıyla polisiye romanlar yazıyor. Kapitalizm insan ruhunu doyumsuz bir açlığa sevk ederken, belki ölüme, cinayete, suça ve her türlü "karanlık" hisse de farkında olmadan "acıyoruz" da, polisiye ile -çok şükür- "açlığımızı yatıştırıyoruz", kim bilir?

Elbette polisiye, hayat bulduğu coğrafyaların yağmurlarıyla sulandığından, toplumdan topluma, farklı şekillerde tezahür ediyor. Dünyanın hemen her köşesinde, binlerce yazarın emeğiyle yükselen suç edebiyatını, sadece tarz ve konularına göre değil, ülkelere göre de başlıklar altında toplamak, okuyucular için faydalı olacaktır. Zikredilecek isimlerin bazıları henüz dilimize çevrilmemiş ve yazarları sayfalarca uzatmak mümkün olsa da, unuttuklarımızdan af dileyerek, günümüz polisiyesinin temsilcilerinden bazılarını değineceğiz.

Güneşin doğduğu yer: Japonya

Uzak ada Japonya, yüzlerce yıllık kendine has kültürü, dünyanın batısından bir hayli "değişik" gelenekleriyle, polisiye edebiyatta da farkını ortaya koyuyor. Korku ve gerilim öğeleriyle bezeli, okuyucuyu rahatsız eden, Kanae Minato tarzı Japon suç romanları, doğrusu herkese hitap edecek cinsten değil. Elbette bu "ürkütücü" tarzın dışında genele hitap eden yazarlar da bir hayli fazla. Hatta toplumdaki yozlaşmaya eleştiri getirenler de mevcut. Fuminori Nakamura, Miyuki Miyabe ve Natsuo Kirino, Japon polisiyesi denilince akla ilk gelen isimlerden bazıları...

Polisiyenin yükseleni: İskandinavya

Yalnızca muhteşem doğası ile değil, refah seviyesi ve insanların "mutluluğu" ile de sıkça "gözümüze sokulan" "masal diyarı" İskandinavya, tüm o "ütopik" albenisine rağmen nasıl olur da çok sağlam polisiyelerin yazıldığı bir yerdir, anlamak güç. İskandinav polisiyesi, dünya eğlence sektörünün kalbi Hollywood'a doğrudan transfer olacak kadar iddialı örneklerle dolup taşıyor. *Milenyum Üçlemesi*'nin yazarı Stieg Larsson, aramızdan çok vakitsiz ayrılrsa da, "Norveçli Suç Kraliçesi" Karin Fossum, Yrsa Sigurðardóttir, Håkan Nesser, ülkemizde de çok sevilen Jo Nesbo, Elsebeth Egholm, Arne Dahl, genç yaşında ödüllere doyamayan Salla Simukka gibi yazarlar ve daha niceleri, bayrağı taşımaya devam ediyorlar.

Gelenekten geleceğe: Britanya

Britanya'nın polisiye ile ilişkisi futbola benziyor. Yay Topuklu Jack'in, James Bond'un, Karindeşen'in memleketi, türü adeta var eden derin kökleriyle her zaman polisiyenin bayraktarlığını yapıyor, fakat bazen de diğer ülke polisiyelerinin gölgesinde kalıyor. Bol ödüllü *Val McDermid* ve *Müfettiş Rebus* serisi ile gönüllerde taht kuran Ian Rankin, İskoçya'yı temsil ediyorlar. Genç yaşında pek çok kitap kaleme almayı başaran İrlandalı Tana French'i ne yazık ki ülkemizde okuma şansına sahip değiliz. Lindsey Davis, özellikle Roma dönemini konu edinen suç kitaplarıyla kendini özel bir yere konumlandırıyor. Britanya polisiyesinin dikkat çekici özelliklerinden biri de kadın yazarların bir hayli fazla olması. Tüm dünyada geniş bir okur kitlesine sahip Ruth Rendell yakın geçmişte vefat etmiş olsa da, Kathryn Croft, Dreda Say Mitchell, Helen Giltrow, Minette Walters, Clare Mackintosh, Kate Atkinson gibi isimler, Agatha Christie'nin izinde emin adımlarla ilerliyorlar. *Trendeki Kız*'ın yazarı Paula Hawkins ise belki de bu kortejin en önde yürüyeni. Simon Kernick, Lee Child, Peter James gibi isimlerse zaten polisiye severlerin yakından tanıdıkları meşhur yazarlar.

Avrupa'da polisiye

Fransa ve polisiye kelimelerini toplarsak, işlemin sonucu ülkemizde Jean-Christophe Grangé çıkar. Ülkemizde Grangé kadar meşhur olmamakla birlikte, dünyada tanınan çok kıymetli Fransız yazarlar mevcut. Antonin Varenne, Michel Bussi, Bernard Minier, Pierre Lemaitre ve bol ödüllü Fred Vargas bunlardan birkaçı.

Almanya'ya göz atınca son dönemde isimlerinden sıklıkla söz ettiren iki yazarla karşılaşırız. Dedektif Georg Dengler'in yaratıcısı Wolfgang Schorlau ve diziyi de uyarlanan *Babylon Berlin*'in yazarı Volker Kutscher, siyasi polisiye türünün nadide örneklerine imza atıyorlar. Sascha Arango ve Tom Hillenbrand'i de unutmak olmaz.

Çok yakın zamanda kaybettiğimiz ve kitapları tüm dünyada milyonlarca satan Andrea Camilleri İtalya'nın medarı iftiharlarındandı. Meşhur İtalyan mafyasına verdiği hukuk savaşıyla adından söz ettiren savcı Gianrico Carofiglio ise daha sonra suç romanları yazmaya başladı. Ilaria Tuti *Cehennem Çiçekleri* ile kısa sürede dünya çapında okunmaya başladı. Marco Vichi, Marco Malvaldi, Giancarlo de Cataldo, Carlo

Lucarelli, Massimo Carlotto ise akla gelen diğer isimler.

Dolores Redondo ve Julia Navarro, İspanya'nın son dönemde öne çıkan kadın yazarlarından. Alicia Giménez Bartlett, Lorenzo Silva, Marc Pastor ve bol ödüllü Eduardo Mendoza ise dikkat edilmesi gereken diğer isimler.

"Afrika hariç değil"

Malla Nunn, Svaziland olan ismini Esvatini olarak değiştiren, ortalama yaşam süresinin otuzlu yaşlara kadar düştüğü küçük bir ülkenin vatandaşı. Yazdığı polisiyelerle adını dünyaya duyurma şansı elde etmiş. Ganalı Kwei Quartey de yine ünü ülke sınırını aşanlardan. *Kız Kardeşim Bir Seri Katil* kitabı ülkemizde de okurlarla buluşan 1988 doğumlu Oyinkan Braithwaite ise Nijeryalı. Zimbabve'de doğan ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yaşayan Jassy Mackenzie de Afrikalı polisiye yazarlarından bir diğeri.

Okyanusun kalbinde

Avusturyalı Liane Moriarty, yer yer drama kaysa da muamma unsurlarını ustaca kullanarak kendi tarzını oluşturmayı başarmış bir yazar. Tüm dünyaya adını duyurduğu kitabı ise dizi uyarlamasıyla da büyük beğeni toplayan *Big Little Lies*. Kerry Greenwood da yazdığı yirmiden fazla romanla Avusturyalı'nın dünyaya armağan ettiği yazarlardan. *Sır Muhafızı*, *Göl Evi*, *Uzak Saatler* gibi romanlarıyla Türkiyeli okurlarla da buluşan Kate Morton, kırk iki ülkede on milyondan fazla satış rakamına ulaşmasıyla dikkat çekiyor. 1985 Kanada doğumlu Yeni Zelandalı yazar Eleanor Catton, kendisine henüz yirmi yedi yaşında, prestijli edebiyat ödülü Man Booker'ı getiren *Ay ve Işıklar*'la adını edebiyat tarihine simdiden yazdırdı.

Amerikan kâbusu

Amerika Birleşik Devletleri, sayılamayacak kadar polisiye yazara ev sahipliği yapıyor. "Seri katil" kavramını adli terminolojiye armağan edecek kadar kanın gövdeyi götürdüğü bu ülkede her türlü cınai suç işleniyor. Amerikan suç kanallarının, gerçek cinayetler üzerine yirmi dört saat televizyon yayını yaptığı düşünülürse, bu ülkede polisiyenin nasıl bir endüstri olduğunu kavramak güç olmaz. Ayrıca FBI'ı, CIA'yı, "şerifleri" yetmezmiş gibi, özel dedektiflik müessesesi de var olan ABD'de, polisiye edebiyat ve sinema yakın iki arkadaş.

Usta yönetmen David Fincher tarafından beyaz perdede uyarlanan *Gone Girl* ve HBO kanalının dizi olarak çektiği *Sharp Objects*, yazar Gillian Flynn'e hatırı sayılır bir şöret armağan etti. Polisiye severlerin yakından tanıdığı Michael Connelly, her daim çöksatanlar listesinin gediklilerinden. Lyndsay Faye *Toz ve Gölge*'de, Sherlock Holmes ve Karindeşen Jack'i karşı karşıya getirmesiyle dikkat çekiyor. David Baldacci yine ülkemiz okurlarının aşına olduğu bir diğer isim. Gizem - macera kitapları yazarı Harlan Coben, sürükleyiciliği ile okurlarını uykusuz bırakmakla meşhur. Gençliğinde polis muhabirliği yapan, morglarda çalışan Patricia Cornwell, bugün dünyanın en çok satan polisiye

yazarlarından biri. Tüm dünyada otuz beş milyondan fazla satan Karin Slaughter, Amerikan'ın en sevilen yazarlarından. Laurie R. King, kimi meslektaşları gibi Sherlock Holmes geleneğini yaşatan bir polisiye yazarı ve kitapları ülkemizde okunabiliyor. Peter Swanson, Jeffery Deaver, Allen Eskens ve elbette Tess Gerritsen, Amerikan suç edebiyatında söz sahibi isimler.

Biraz kuzeye çıkıp Kanada'ya varınca bizleri Louise Penny karşılıyor. Alan Bradley, Chevy Stevens, Amy Stuart, soğuk toprakların diğer polisiye yazarları. Oxfordlu Margaret Doody ise bambaşka bir lezzet. Usta yazar, Antik Yunan'da geçen dedektiflik kitaplarıyla adeta başlı başına bir türe hayat veriyor.

İnsanın olduğu her yerde suç var. Suçun olduğu yerde ise polisinin var olması kaçınılmaz. Wajdi al-Ahdal Yemenli bir yazar. Malezyalı Shamini Flin ve Filipinli F.H. Batacan, Güneydoğu Asya'dan kalemler. Kitapları on beş dile çevrilen Dror Mishani İsraili. Bir diplomat olarak Türkiye'de de görev yapan Vikas Swarup, Hindistanlı. Müfettiş Chen Cao karakterine hayat veren Çinli Qiu Xiaolong kitaplarını yirmi farklı dilde okurlarına ulaştırıyor. Claudia Piñeiro Arjantin, Raphael Montes Brezilya, Ramón Díaz Eterovic ise Şili'nin polisiye ile iştigal eden yazarları.

Postmodern polisiye

Gizem edebiyatının hak ettiği itibarı ona büyük bir sükseyle sunan Umberto Eco'nun açtığı yolda, postmodernizmin polisiye ile kesiştiği pek çok kitap mevcut. Martin Amis'in *Londra'da Bir Park'ı*, Peter Ackroyd'un *Hawksmoor'u*, David Gordon'un *The Serialist'i*, akla gelen ilk kitaplar. Paul Auster ve Jonathan Lethem gibi isimleri de unutmak olmaz. Dünyaca kabul gören Nobel ödüllü yazarımız Orhan Pamuk da, *Kara Kitap* ve *Benim Adım Kırmızı* ile postmodern suç edebiyatında esaslı bir yere sahip.

Ve Türkiye

Ülkemizde herkesin bildiği markalaşmış isimler hariç pek çok polisiye yazarı mevcut. Ancak ne yazık ki Türkiye'de suç edebiyatının hak ettiği değeri gördüğünü söylemek pek mümkün değil. Yabancı yazarlar ziyadesiyle okunuyor olsa da Türk polisiye yazarları okura ulaşmada zorlanıyor. İyi haberse, seslerini daha geniş kitlelere duyurmak, atölye, imza günü vb. gibi çeşitli organizasyonlar tertip etmek için bir araya gelen yazarlarımız Türkiye Polisiye Yazarlar Birliği'ni kurdular. Polisiye severleri, POYABİR çatısı altında birbirinden kıymetli kalemler bekliyor.

Bundan sonra ne olacak?

Sizler bu satırları okurken, bir yerlerde bir cinayet işleniyor. Elbiselerindeki kanı temizleyip bıçağı gömmenin derdine düşmüş birileri boncuk boncuk terliyor. Bir maktul son nefesini verip dünyaya gözlerini yumarken, gazetede haberini okuyup ah vah edecek, sonra da kendisini sonsuza kadar unutacak insanları, asla bilmiyor. Geceler boyu uykusuz kal-

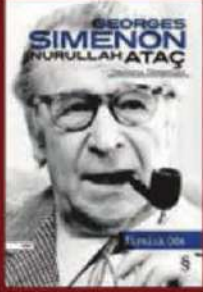

maktan kan çanağına dönmüş gözleriyle bir anda aydınlanma yaşayan dedektif, silahını ve arabasının anahtarını alıp kapıdan fırlıyor. İyiyle kötünün savaşı sürüyor.

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüz dünyasında, nasıl ki gerçek hayatta hem katiller hem cinayet bürosu için işler zorlaşıyorsa, edebiyatta da durum farklı değil. Hiç şüphe yok ki parmak izinin keşfi ile yeni bir çağ başlamıştı. Bugün artık kameralarla donatılan şehirler, yüz tanıma programları, DNA analizleri ve buna benzer pek çok nimetle katillerin çemberini daraltıyoruz. Fakat kötü adamlar da boş durmayıp teknolojinin nimetlerini kendilerine yontuyorlar. Kovalamaca tüm hızıyla, aklın sınırlarını zorlayan kurgularla devam edecek. Belki de uzak olamayan bir gelecekte, öncülerimizin kuracağı kolonilerde işlenen suçları hikâye eden uzay polisyeleri okumaya başlayacağız.

Sonsöz

Bu yazıya başlarken polisyeye duyulan tutkuyu "merak" kavramı ile izah etmiştik. Sürpriz son polisinin şanındandır. "Merak" pek çok kapıyı açan bir anahtar olsa da, öyle bir kapı vardır ki, anahtarı tektir, herkesin içinde bu kapıya dair bir özlem ve arayış cevheri gizlidir. Bu kapı hakikattir. İnsanoğlunun tüm varlık macerası hakikat arayışı üzerinedir. Hakikati öğrenmeye duyduğumuz susuzluk ruhumuzun derinliklerine kodlandığından mütevellit, polisinin – suçun – gizemin – esrarın, cazibesine kapılıyoruz. Katilin kim olduğunu, cinayetin nasıl işlendiğini, cesedin saklandığı yeri merak ederken, aslında "hakikati" arıyoruz. Hakikate ulaşan, mutlu sonla biten hikâyeler temennisi ile... (•••)

Kiralık Oda –
Georges Simenon

- Sherlock Holmes sinema ve televizyonda en çok kullanılan edebi (insan) karakteridir. Holmes toplam 292 film ve dizide görülmüş, 90'dan fazla aktör tarafından canlandırılmıştır.

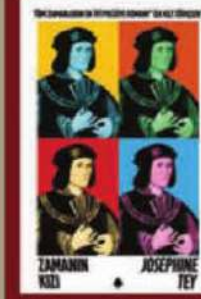
- İlk sırada Hamlet yer alır. İnsan olma kriteri ortadan kaldırıldığında ilk sırayı 404 faldı canlandırma ile Drakula alır.

Polisiye Yazarları Birliği tarafından tüm zamanların en iyi polisiye kitabı seçildi.

Baskerville'lerin Köpeği –
Sherlock Holmes

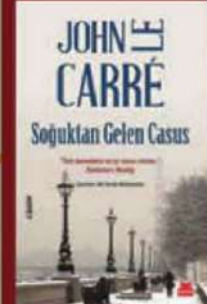
Çizgi romanları ile meşhur (Ministry of Space, Planetary, Transmetropolitan...) Ellis'ten sıra dışı bir dedektiflik romanı...

Zamanın Kızı –
Josephine Tey

- Berlin Duvarı gölgesinde – Casus romanları alt türünde önemli bir kilometre taşı...

- "İstihbarat işinin ahlaki bir yasağı vardır- başan sonuçla ölçülür."

Soğuktan Gelen Casus –
John Le Carré

Kan ve Gül –
Alper Canigüz

- İlk baskı 1930

- Dönemin taşıdığı belirsizlikler içinde güçlenen türü yükselten klasiplerden

"Ölümü şüpheli bir 'ağa', yerini alan nahış kardeş, merhum ağanın saçma şapen şeyler yapıyor görünüm oğlu oğlunun masum me masum yavuklusu, iki safirlik arkadaş ve sabah namazına kalkanlara şöyle bir görünüp kaybolan bir hayalet... Nereden baksan Hamlet!"

Bir Psikopatın Talimatları –
Nir Hezroni

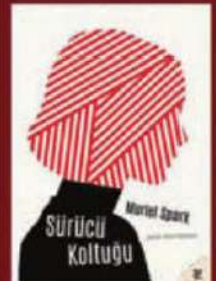
- Serinin ikinci kitabı - polisiye, casusluk ve gerilim türlerinin kesişiminde duruyor.

- "... bu hikaye ... rüzgar ve demir fırtınasıyla, ateşli camın turuncu alevli oklarıyla ve ölümlerin külleleriyle geldi."

Sert, duygusallıktan uzak Amerika merkezli karanlık detektif romanları alt türünün zirvesi...

Büyük Uykü –
Raymond Chandler

Sürücü Koltuğu –
Muriel Spark

Anlatıda sırayılarıyla kurguluyor; olaylar, polisiyeden romansa, gerilimden travmaya ve ölüm arzusuna uzanarak geliyor.

Bir Psikopatın Günlüğü –
Alein Kentigerna

Tarih kurbanları değil, katilleri hatırlar. Çünkü doğanın yasaları avcıdan yanadır!

Gülün Adı –
Umberto Eco

- "Gülmek delilik belirtisidir."

Dedektif Auguste Dupin Öyküleri –
Edgar Allan Poe

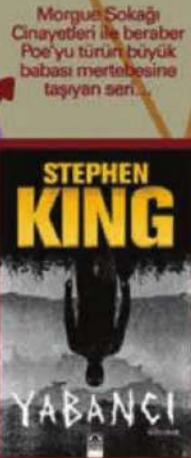
- "Hızlı okuyucular çok uzun kitapları bir oturuşta bitirebilmekte övünürler ama aslında sadece temayı anlamışlardır. Onlara ayrıntılarla ilgili bir şey sorarsanız cevap veremezler..."

- "Gerçek, ince bir buz tabakasıdır ama çoğu insan hayatı boyunca bunun üstünde patenle kayar ve hiç içine düşmez. Sen ve ben buzun içine düştük ama yardımlaşarak çıkmayı başardık..."

Vertigo: Ölümler Arasında –
Boileau - Narcejac

Alfred Hitchcock'un beyazperde uyarlamasıyla ünlenen romanın edebi değeri Hitchcock'un sinemasal mucizesiyle yarışabilecek seviyede...

Yabancı –
Stephen King

Hain –
Jonathan Holt

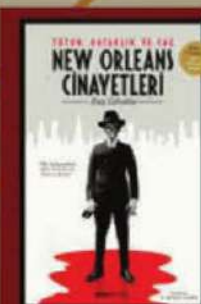
İkinci Dünya Savaşı ertesi başta İtalya olmak üzere Avrupa tarihiyle ilgili günümüz polisiyesi

Ölüm Makinesi –
Warren Ellis

Katilin Meselesi –
Algan Sezgin Tureci

New Orleans Cinayetleri –
Ray Celestin

İki savaş arası Cez çağında; mafya aileleri, yasaklar, zayıf kurumlar, güçlü ilişkiler ve dönemin ruhu...

365 Gün 365 Cinayet – Raymond Chandler

Biz Efendileriz, Biz Köleleriz. Biz Her Yerdeyiz, Her de Hiçbir Yerde. Biz Karar Verenleriz.

Kızıl Nehirler – Jean-Christophe Grange

- "Ben hala Sherlock Holmes geleneklerini devam ettiriyordum. Aynı bir dedektif, acemi yardımcısı ve Lestrade tarzı bir Scotland Yard komiseri..."

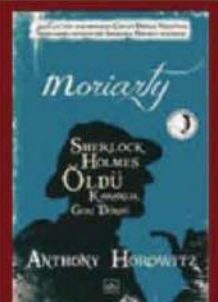
- Hercule Poirot toplam 33 roman, 54 hikayede vardı.

Kara Defter – Ian Rankin

Birimiz Yalan Söylüyor – Karen M. McManus

Moriarty: Sherlock Holmes Öldü – Anthony Horowitz

- Gerçek Suç Öyküleri ve Başka Karanlık İşler

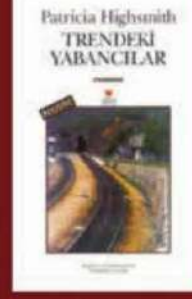
- "Deliller unutmaz, şaşmaz, caymaz, korkmaz..."

Karanlığa Yolculuk – Sevil Atasoy

- "Hiçbir şey, kendisine sıkı sıkıya bağlı bir kavgı olmaksızın var olamazdı."

- Polisiye roman formunda bir toplum eleştirisi

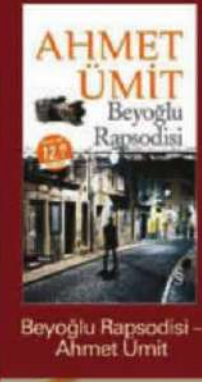

Trendeki Yabancılar – Patricia Highsmith

Hoş Cinayet – Ernest Mendel

- Polisiye Romanın Toplumsal Bir Tarihi

Beyoğlu Rapsodisi – Ahmet Ümit

"Ölumsüzlük merakıyla başlayan ölümler. ... soruşturma boyunca adım adım, bina bina, sokak sokak Beyoğlu. O çoksesli, çokrenkli, çokdilli, çokkültürlü Beyoğlu. Günümüzün Babil Kulesi... İnsanın beniciliğini, acımasızlığını, öfkesini, çaresizliğini en iyi anlatan mekân."

"Şimdi..."
1) Senin katilini enseleyeceğiz.
2) Seni diriltene bulacağız.
3) Sen kimsin ahbab, onu anlayacağız.

Titanik'te hiçbir şey görüldüğü gibi değil! Ve her an her şey olabilir!"

Günaydın Geceyarısı – Reginald Hill

Antika Titanik – Murat Mentiş

POLİSİYE ROMANLAR

Dünyada, suç-polisiye roman satışlarının, toplam roman satışları içinde payı oldukça yüksek: Ülkeden ülkeye %25 ila %40 arasında değişiyor. Belirsizlikler ve şüphelerle dolu günümüz dünyasında polisiyeler, sebep-sonuç ilişkilerinin en dolaysız, nedensellik zincirlerinin en sıkı olduğu tikellikten ve dolayısıyla belirsizlikten uzak yapılar kuruyor; okuruna her şeyin sorumluluğunu yükleyebileceği failler ve olan bitenin nedenlerini adım adım geçmişe doğru sürebileceği bağlantılar veriyorlar. Okura, başka yol tutturmanın sonuçlarını asla bilemediği, ucu hep açık kendi hayatının uzağında dinlenebileceği, varsayımlarla uğraşmayacağı temiz, tozsuz bir net alan açıyorlar.

Genel kanının aksine polisiye romanın okura enerji sağlayan yakıt deposu, suçu kimin işlediğinden ziyade niye işlediği sorusu ve bu niye geçmişe doğru izi sürülebilir bir ilişkiler ağını (insanlar arası, insanlar ve motivasyonları arası, insanlar ve ihtiyaçları arası) ortaya koyuyor. Polisiye romanlarda anlatı kendini tekrar edebilen kalıpların sıklıkla kullanıldığı ve türün uylasimleri üzerinden yüzeyde kurulurken; türe ait romanlar doğaları gereği iç çatışmalar, karakter dönüşümü, duygusal ihtiyaçlar gibi derin bir yapı gerektiren öğelerden uzak durabiliyorlar. Böylelikle enerjilerini ve zamanlarını içsel evrimlere harcamak yerine; işleyen düzeni vuran dışsal şoklara (misal bir cinayet), ortaya çıkan düğümlere ve çözümlerine harcıyorlar. Öznellikten uzaklar; iyi tanımlanmış ve açık bir soru (suç) ve net bir başarı kriterleri (olayın çözülmesi/katilin bulunması/kaçırılanın kurtarılması vs.) ortaya koyuyorlar.

Türün tanımı gereği her polisiyenin yöneldiği, okura "Hah!" dedirttiği, gizemin iplerinin çözüldüğü, merakın yerini doyuma bıraktığı bir aydınlanma anı var. İçinde bulunduğumuz dönemde bilgi miktarının ekspansiyel artması ile birey, kendi karar süreçlerinde artık mevcut verinin tamamına ulaşamıyor. Uzmanlaşmanın etkisiyle, her sorun karışısında akıl yürütmenin imkansızlığı ile karşı karşıya ve kanılarımız ve inançlarımız üzerinden kendi uzmanımızı seçip uzman görüşlerini karar süreçlerimize sokmaya başladık. aydınlanma anlarımız yok; her şeyde karar içsel bir belirsizlik üretiyor. Rasyonalizmi duvara bu içsel belirsizlik çarptırdı. Ulaşılmaz - ancak baskı ile kabul ettirilebilen - "gerçeklik" yerine, gerçekliğin zihnimize düşen gölgesinden ürettiğimiz kendimize has "hakikatlerimizle" yaşadığımız bir çağdayız. Polisiyeler, kurdukları evreni nedensellikte örüp, evrenin tamamını köşe bucak okurlarına açıyorlar. Okur bu küçük edebi-evren içinde duruma vakıf olma düzeyine erişip farkındalık açlığını doyurabiliyor. O edebi-evrende gerçeklik ile hakikati birbirinin üstüne koyarak, nesnel ile öznelin arasının açılmasından doğan gerilimden sıyrılabilir.

Felsefi ya da edebi kasların gelişmesine imkan veren diğer türlerin yanında suç-polisiye türüne biraz tepeden bakılsa da polisiyelerin kimileri için çağımıza dair bazı rahatsızlıklara derman olarak kullanılabileceklerinden rahatlıkla söz edilebilir.

PELERİN, KILIÇ VE ONUR; PARDAYANLAR

Pardayanlar 10 ciltlik bir savunma hattı olarak, insanlık tarihine ait bir hazinenin eşkalini veriyor bize. Ve 10. cildin sonunda herkesin ağzından aynı söz dökülüyor; Şövalye de Pardayan ölmedi!

İkinci Bahar dizisindeki Hanım (Türkan Şoray) karakteri, sevdiği Ali Haydar'a (Şener Şen) aynıyle şu sözleri söylemişti; "Benim iki kahramanım vardı; biri Pardayan, biri Ali Haydar. Ali Haydar öldü, Pardayan'a geri dönüyorum." Bazen öyle olur, Pardayan'a geri dönmek zorunda kalırsın, hayat hep aynı ritminde akmaz çünkü. Öyleyse gerçek kahramanların yalnızca romanlarda yaşadığını mı söyleyeceğiz? Elbette hayır, Hz. Ali'den Ahmet Uluçay'a kadar varlıklarıyla bize ilham olmuş sayısız kahramana sahibiz. Hepsisi de bihakkın yaşıyorlar. Ama *İkinci Bahar*'ın Hanım'ı, Pardayan'a, yani kitap sayfalarına dönmeyi tercih edecektir, çünkü Ali Haydar bir şövalyeye yakışmayacak şekilde davranarak kendini iradi olarak öldürmüştür. Sınanmış bir roman kahramanına geri dönmenin çiçeğidir pekâlâ Hanım'ın yakasına kondurduğu. Elimizde geri dönecek kadar güzel olanların bir listesi yok. 20 yıl önce benim elimde de yoktu. Söyle ki; insanların tek tük uğradığı sessiz bir sahafın indirimli reyonunda Pardayanlar'a rastladığımda 17 yaşındaydım mesela. Kapağındaki cazibeli sunuş hemen ilgimi çekmişti. Bir hazineyi kucaklar gibi çıkarıp almıştım sepetin içinden. Girişteki ilk takdim cümlelerini okuduğum anda da uzun bir maceraya davet edildiğimi anlayıp, sarı sayfalarına gönüllü teslim olmuşum bile. Şövalye kılıcını çek!

Gazetelere yazdığı tarihi tefrikalarla ünlenen Fransız yazar Michel Zevaco'nun, yayımlandığı dönemde büyük bir ilgiyle okunan *Şövalye de Pardailan* başlıklı tefrikasının Jean Paul Sartre tarafından fark edilmiş olması oldukça mühim. Gazete sayfalarında tozlanarak ömrünü tamamlamayı bekleyen bu tefrikanın, titizlikle tasnif edilerek 10 ciltlik kült bir seriye dönüştürülmesine öncülük eden Sartre'ın Michel Zevaco hakkında düşünceleri hayranlık seviyesindedir; "Ben çoğunlukla, Le Matin gazetesini, Michel Zevaco'nun serisini her gün okurdum. Hugo'nun etkisinde kalan bu dâhi yazar, pelerinli ve kılıçlı bir cumhuriyetçinin romanını yaratmıştır. Onun halkı temsil eden kahramanları; imparatorluklar kurmuş ve onları bozguna uğratmışlar, Fransız İhtilali'ni tahmin etmişlerdir. Kibar ruhlu kral çocukları veya papazlara karşı olan deli krallar tarafından korunmuşlar ve acımasız kralları tokatlamışlardır. Hepsinden çok daha büyük olan Pardailan, benim efendim oldu. Onu taklit etmek için, yüz kere,

ÇİZER: TAYFUN YAĞCI

Eleştirmenlerin ölçülerine göre Michel Zevaco'nun romanları incelenmeye değer şeyler söylemez. Tefrika yazarı etiketiyle bir köşede bekletilir öylece. Çünkü yalın bir üsluba ve idealize edilmiş karakterlere sahiptir. Yoğun bir edebî dili yoktur.

bacaklarımın üstüne sıkıca yerleştirdiğim horozları, Henri III ve Louis XIII'i tokatladım."

Don Kişot'un anti-tezi olarak; Pardayan

Aslında hikâye şöyle başlar; Michel Zevaco, 20. yüzyılın başlarında seri romanlar yazmaya kendini adanmak için kişiliğinin temelini oluşturan politik gazeteciliği terk ederek pelerinini kuşanır ve kılıcını sayfalarla doğru savurmaya karar verir. Yıldızı olacağı türün kurucusu değil, iyi bir temsilci-siydi aslında. Evet, özgün sayılmazdı. Fransızların *Kılıç ve Pelerin* romanları (*Romans de Cape et D'apae*) adını verdiği, Alexandre Dumas (*Üç Silahşörler*) ile zirveye çıkan bu tür, ortaçağ şövalye hikâyelerinin roman tarzıyla harmanlanmasından mütevellit bir modern anlatı biçimiydi. Evet, tam da Zevaco'nun kalemine göre.

Zaten kılıcı hiç durmadı, pelerinini rüzgârlarla doldurdu ve bu uğurda 30'dan fazla roman yazdı. *Pardayanlar* serisi, bu romanlar arasındaki en meşhur ve en ilgi çekici hikâyeydi, dilden dile, ülkeden ülkeye dolaştı durdu zaten. Çok erken tarihlerde (1910), Ragıp Rıfkı ve Zeki Bey tarafından Türkçe çevirisinin yapılmasıyla bu topraklarda da ziyadesiyle karşılığını bulduğunu, hatta *Pardayanlar*'dan ilhamla yazılan birçok tarihi romanın haricinde, Zevaco'nun etki alanının dönemin çizgi romanlarına kadar uzandığını söyleyebiliriz. Zevaco, bugün bile Fransız edebiyatı içinde "kıymetli" bir yerde ikamet etmez.

Eleştirmenlerin ölçülerine göre romanları incelenmeye değer şeyler söylemez. Tefrika yazarı etiketiyle bir köşede bekletilir öylece. Çünkü yalın bir üsluba ve idealize edilmiş karakterlere sahiptir. Yoğun bir edebî dili yoktur elbette. Okuyucuyu sayfalar boyunca nefes nefese koşturduğu ve büyük bir fikre/çatışmaya yaslanmadığı söylenir. Aslında bütün bu eleştiriler Zevaco'nun iradi tercihleridir. Kahramanlarının hepsi güçlü, tek tabanca, mağrur ve erdemlidir. Zevaco; aşk, haysiyet, dürüstlük, şeref, adalet, gurur, sadakat, mertlik, cesaret ve onur kavramlarıyla örülmüş bir duvara sırtını yaslayarak ve her satırda o duvarı tahkim ederek can verir eserlerine. *Pardayanlar* da bunun en iyi/doğal örneğidir.

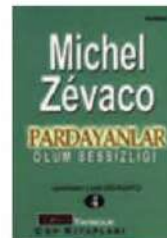
Zevaco, romanlarının çatısını; mükemmele yakın kurgusu, akıcı dili ve güçlü karakterleriyle ince bir işçilik gözeterek kurar. Okuru olaya dâhil edebilen sahici atmosferiyle, epik havayı hiç bozmayan dozunda mizahını, bilgiye dayalı çarpıcı/gerçekçi bir tarihsel arka plan anlatısıyla süsleyerek, etkileyici bir toplam çıkarır ortaya. İlgiyi sürekli canlı tutan heyecan fırtınası, bu saydığımız özelliklerle birlikte

büyük bir okuma zevki vadeder okura. *Pardayanlar* serisinin Zevaco'nun kahraman prototipini aynıyle yansıttığını söyleyebiliriz. Zevaco'nun kahramanı beyazdır. Gri alanda söz almaz. Hesapsızdır, kimseye pusu kurmaz, düello sever, sözünde durur, dediğini yapar, yalnızca kendisi için yaşamaz. Ayrıca haksızlık karşısında asla eğilmez, meydana teke tek vurur, zayıf kollar ve zalimi yenemese de ona tehdit olarak yaşamayı erdem sayar. Çağın soylusu ve sonsuz kahramanıdır. Fazlasıyla idealize ve teknik olarak "gerçek dışı"dır aslında. Bu bağlamda *Pardayanlar* Don Kişot'un anti-tezidir.

Kılıç sesleri eşliğinde ortaçağ Avrupası

Pardayanlar serisi, bütün o tutkulu macera yaşanırken, kılıç sesleri eşliğinde çarpıcı bir ortaçağ Avrupası resmi de çizer bize. Maceralar kurgu ama altı çizilen tarih gerçektir. Aristokrasi, engizisyon, kilise, taht oyunları, din-iktidar ilişkileri ve siyasi-toplumsal dönüşümler, arka fonda hiç didaktik olmayan bir dille usul usul anlatılır. Bastille Hapishanesi'nden şövalyemizle birlikte kaçıp, krallara bile kılıcın hakkını hatırlatabilirsiniz. Paris'in kalbine sıçrayan kanı tanıyabilir, tarihe St. Barthelemy Katliamı olarak geçen, binlerce Protestan'ın öldürüldüğü o uğursuz Paris gecesinin tüm ayrıntılarıyla tasvir edildiği sayfalarda, sanki birazdan elinde palalarla gezen Katolik milislere yakalanacakmışınız gibi hissedebilirsiniz mesela. Zannımca Zevaco'nun en büyük numarası da bu zaten; okuru kurduğu atmosferin içine çeker, mesafenizi kaybedersiniz ve kahramanın yoldaşı gibi gezersiniz artık sayfalarda.

Pardayanlar, okuyanın ruhunu zenginleştiren, insan olmanın sınırlarını hatırlatan ve hayatın tutku ile erdemden ibaret olduğunu salık veren heyecan dozu yüksek bir nasihatname sayılır. *Pardayanlar* 10 ciltlik bir savunma hattı olarak, insanlık tarihine ait bir hazinenin eşkâlini veriyor bize. Ve 10. cildin sonunda herkesin ağzından aynı söz dökülüyor; Şövalye de Pardayan ölmedi! O halde şimdi; Pardayan'a geri dönme vakti! (●●)

PARDAYANLAR

Michel Zevaco
Çev. Lizet Deadato

ERKO YAYINCILIK

*Perfume, The Story of a Murderer filmi soundtracklarından Lost Love eşlik edebilir bu yazıya.

YERİN MÜNTEHİRİ VE DÜŞÜN MÜLTECİSİ: GÉRARD DE NERVAL

Düş ile gerçeği birleştirip Sürrealizm'i doğurtan, şairliği, oyun yazarlığı yanında seyyah da olan Gérard de Nerval gerçek bir düş gezginidir. Balzac, Dumas, Victor Hugo'larla aynı Paris'te dolaşan bu gezgin ruh Proust, Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Apollinaire ile Ahmet Hamdi Tanpınar, Attila İlhan, Cahit Sıtkı Tarancı'ya da mülhem olmuştur.

Ruhunuz... Bu âlemde, hangisi? Yalnız, tek, ayrı, başka, eşsiz, kayıp, yabancı... Çok defa iç sesimiz dış sesimize senkronize olamaz da duyumsarız bu kayıp hallerinden birini. Yalnızlığımız kadar ikna olup yarımliğimize, asla olmadığımız o zamanı, o mekânı, o insanı ararız. Yahut ait hissetmediğimiz tüm zamanların, mekânların ve insanların tam ortasında "niçin" orada olduğumuzu soran dünyanın en karadelik sorusuyla göz göze geliriz. Öyle tekensiz, bilinmez ve rahatsız edici bir sorudur ki bu. Ya o karadelik sorunun içine düşecek ya da bildiğimiz ve hep yaptığımız şeylerin konforunu seçeceğiz. İnsan "niçin" in içine hakikatle düşerse başka hiçbir eylemi yapamaz hale gelir çünkü. Kaçarız o heyulâdan. Bir meczubu kovar gibi öteleriz fikrimizden onu. Kovarız ve hep bildiğimiz o konforlu bölgeye sığınırız. Bazen de ruhumuzun çağrısının peşine düşmeye cesaret edip ait olacağımızı düşlediğimiz "O Belde"ye sürükleniriz. Ruhun ait olduğu

yere iltica edişidir bu. Peki ya ait olamadığımız şey zaman-sa? Şimdiye ait olamadığını anlayan ruh nereye gitsin? Ait olduğu âleme... Ait olduğu âleme gidecek olan düşünün mültecisi, dünyanın müntehidir belki de.

"Kaba oylanmalar"

Bazen bir çift göz gibi peşine takılırız bir çift sözün. Zihnimize kazınan bir çift bakış gibi zihnimizde yankılanır o bir çift söz. Nerval'in peşine o bir çift sözün keşfi yüzünden takılmışım ben de. Üstelik bambaşka bir sokakta. Orhan Pamuk'un en sevdiğim romanı *Masumiyet Müzesi*'nde: "Fransız şair Gerard de Nerval'in bir kitabını okudum. En sonunda aşk acısından kendini asan şair, hayatının aşkını sonuna kadar kaybettiğini anladıktan sonra, Aurélia adlı kitabının bir sayfasında, bundan sonraki hayatın kendisine yalnızca

Gérard de Nerval

Jenny Colon

Nerval'in intiharı

"kaba oyalanmalar" bıraktığını söyler" dediği yerde. Pamuk, Nerval'e olan ilgisini kahramanı Kemal'e bahşederken bir aşk acısı boşluğundan arta kalan hissi de betimlemiş oluyordu: "Güzelliğinden ya da kendimi çok yakın hissettiğim hareketlerinden ve teninden sızan bir ışık, bana dünyanın gitmem gereken merkezinin onun yanı olduğunu hatırlatıyordu. Geri kalan yerler, kişiler, meşgaleler kaba oyalanmalardan başka bir şey değildi." Pamuk'un Nerval'e tek göndermesi bu değildir. Nerval'in büyük aşkı Jenny Colon, *Masumiyet Müzesi*'nin başkarakteri Füsün'un çalıştığı Nişantaşı Şanzelize Butik'te ithal bir çanta markası olacaktır.

Düşün şiddetinde bir yazgı

Annesi iki yaşındayken ölen bu yüzden onun yüzünü dahi bilmeyen, ömrü boyunca tüm kadınların yüzünde annesini arayan ve bu kayıp anne imgesini çağrıştıran kadınlara âşık olan Nerval'in ideal imgesine karşılık düşecek bir yüz çıkar bir gün karşısına. Tombul, anaç görünen ve asla femme fatale olmayan bir tiyatro oyuncusudur bu: Jenny Colon. Nerval bu anaç kadından tıpkı Dante gibi ilahi bir güzellik, tanrısal bir aşk, bir Beatrice çıkarır. *Aurélia* kitabının mülhimi olur. "Her yerde ölüyor, ağlıyor ve acı çekiyor ölümsüz annenin yüzü" der *Aurélia*'da; fakat bir bölümünde sevdiği şeyin bir kadın değil bir imge olduğunu da kendine itiraf ederek. Onsuz her şeyi boş göreceksin denli uzaklara, varılmayana âşık bir ruh, neyse ki ikinci yaşamı olarak gördüğü düşlerin de avunabiliyordu. Düşler onun hem varışı, hem kaçışıydı. *Aurélia*'da bunu itiraf etmişti: "Yaratığı yaradana yeğledim, aşkımı ilahlaştırdım ve son iç çekişimi İsa'ya adayan pagan ayinlerine uygun bir şekilde taptım." Bir yapıtına *La Bohème Galante* (Çapkın Aylaklık) adını veren, Théophile Gautier'le beraber *İki Centilmenin Aşk İtirafı* diye kitap yazar fakat hiçbir zaman çapkın bir salon beyefendisi olamaz. Nadar'ın portresi de âşikâr edecektir ki o kaybettiği aşkının nişanı yüzünde, hüzünlü bir adamdır.

Kaybolmuş Rüyalar ve Kayıp Aşklar Cenneti

"Ben senin gökyüzüne ait değilim. Beni bekleyenler bu yıldızda. Onlar senin ifşaatından önce vardılar. Onlara katılmama izin ver, çünkü sevdiğim kadın onlara ait ve biz oraya geri dönmeliyiz" diyen Nerval 1800'lerin Paris'inde bir Orpheus ve Eurydike hikâyesi yaşar. Nerval üzerine Türkçe'de en iyi biyografik kitaplardan birini yazan Erdoğan Alkan, *Düş Gezgin*i kitabında ilginç bir mukayese yapar. Burada ve şimdiye ait olmak istemeyen, ruhu başka zamanlara ait Rimbaud'nun şiirlerinde geleceğe yöneldiği, değiştireme-

diği yaşamaya eklemelenemediği, Baudelaire'in fizikötesine, alegoriler içinde kaybolduğundan da bahis açarak Nerval'in geçmişe kaçtığını söyler. Mısır, Yunan, Sümer, Roma uygarlıklarına, efsanelere, mitolojilere, masallara saklanır. Ölümler Irmağını aşan Orphe, Filistin Tanrısı Belus, Fenikelilerin Tanrısı Dagon'un oğlu olup; burada ve şimdide asla teskin olamayan ruhunu başka âlemlere kaçıtır.

Kalemin şahitliği

Ruhsal problemler, esrar bağımlılığı, olumsuz fiziksel şartların etkisiyle 1841 yılı itibarıyla birkaç kez akıl hastanesinde yatar. Şizofreni nöbetlerinin birinde yatırıldığı hastanedeki doktorlarından Dr. Blanche, Nerval'e düşlerini ve kâbuslarını yazmasını önerir. Bu süreçten sürrealist, o döneme değin benzeri yazılmamış bir metin ortaya çıkar: *Aurélia*. Kitapta bu süreci böyle geçirir: "Kâğıt verdiler bana ve uzun zaman, öykülerin, dizelerin, bilinen tüm dillerde yapılmış tanımlamaların eşliğinde, dünyanın inceleme anılarıyla ve çabamın daha duyarlı kıldığı ya da süresini uzattığı düş izlenimleriyle karışık, bir tür tarihi yazmaya koyuldum."

Düşün ardına düşmek

Düş ile gerçeği birleştirip Sürrealizm'i doğurtan, şairliği, oyun yazarlığı yanında seyyah da olan (Nerval'in dünya üzerindeki tüm düşlerin ve masalların peşine düşercesine yazdığı seyahatnamesi de vardır: *Doğu'da Seyahat*. Hatta kitabın bir bölümünde "Ramazan Geceleri" yazısıyla dikkat çeken İstanbul gezisi vardır) gerçek bir "düş gezgini" olan bu ruh "Yazık! Her şey ölecek demek ben ölürsem!" der. Balzac, Alexandre Dumas, Victor Hugo'larla aynı Paris'te dolaşan, Proust, Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Apollinaire ve Ahmet Hamdi Tanpınar, Atilla İlhan, Cahit Sıtkı Tarancı'ya mülhem olan, Umberto Eco'nun yaza yaza bitiremediği bu ruh; ait olduğu yere, zamana ve ruha erişmek düşüyle belki kendini bir sokak lambasına asar. Cebinde *Aurélia* kitabının son sayfası olduğu rivayet edilir. (Benzer bir rivayet de Yahya Kemal'in öldüğünde başucundaki kitabın *Aurélia* olduğunu söyler.) Onu görmeye gelen şairlerin, asılmış bedeni karşısında saygı duruşuna geçtiği söylenir. Polis kayıtlarına geçer gibi yazılmış ölüm haberi bile bir şiirle olur: Ahmet Oktay'ın "Morg Kaydı" şiiri ile. Gerçekliğin kıyısına vurmuş bir ölüm ile rüyalarına sarılmıştı belki de. Onu her ne kadar boynundan tutan bir sokak lambası olsa da, dünya yine de çekiyordu kendine. Hazindir ki bu çekim ile uzaklaştı dünya gerçekliğinden. Uzaklaştı ve kaybettiği tüm rüyaların ve dünyanın tüm masallarının peşinde, düşünün mültecisi oldu. (●●●)

TÜRKLERDE HAYVAN SEMBOLİZMİ

Çoruhlu'nun doktora tezinden hareketle oluşan bu kitapta en az 30 yıllık bir emek ve birikim yer alıyor. Bu da kitabı okurken dipnotlardan, anlatımdaki detaylara kadar hemen her alanda kendini belli ediyor. Sosyal bilimlere, sanata, eski Türk geleneklerine, tarihe, gündelik hayattaki alışkanlıklara, batıl inançlara dair önemli bir metin var elimizde.

Prof. Dr. Yaşar Çoruhlu'nun *Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi* Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanan 3. baskısıyla okurlarla buluştu. Bu baskıyı öncekilerinden ayıran en önemli fark, bu kez eserin iki cilt halinde ve genişletilmiş şekliyle yayınlanması. Uzun süre alanındaki tek kaynak olan bu kitap tartışmasız biçimde hâlâ alanındaki en önemli eser olma özelliğini koruyor.

Kitapta yer alan konular üç ana bölümde işleniyor. İslamiyet'ten önce Orta Asya Türk sanatı, İslamiyet'ten sonra Orta Asya Türk sanatı ve Osmanlı dönemi hariç Anadolu Türk sanatı... Kitabı okurken sadece sanattaki yansımalar değil, bunun kökeni de başarılı bir şekilde anlatılmış. Bu özelliğiyle adeta bir Türk mitolojisi kitabı olma özelliğini taşıyor.

Sembollerin serüveni

Eski Türk efsanelerine dair birçok açıklama kitapta mevcut. Ayrıca özellikle İslamiyet'ten önce Orta Asya'daki yaşantıya, oradaki inanç sistemine, Çin, Hint ve Pers etkisine örneklerle yer verilmesi kitabın değerini arttıran bir husus. Kuru kuruya semboller, resimler konulup bu sembol şunu temsil etmek gibi yavan açıklamalardan kaçınılmış, akademik disiplin içinde ama genel okura da hitap edebilecek bir eser ortaya çıkmış. Hayvanların sembolik manalarının eski metinlerde kozmolojik, mitolojik, astrolojik ve dini tasavvurlara dayanarak nasıl oluştuğu, zaman içerisinde aynı sembollerin nasıl mana değiştirdiği ele alınarak okura karşılaştırma imkânı da sunulmuş.

Kitabın adında geçen "sembolizm"e de kısaca değinmekte fayda var. Çünkü dilimize Batı dillerinden geçen bu kelime (İng. Symbol, Fr. Symbole, Alm. Symbol) Yaşar Çoruh'un kitabın ilk bölümlerinden birinde de bahsettiği üzere aslında güzel Türkçemizde farklı kelimelerle, nüansları gözetilerek kullanılabilir: simge, timsal, remiz, işaret, rumuz, âlem, belirti, nişan, nişane, belirti, iz, alamet...

Kitapta yer alan bazı hayvanlar ve hayvan grupları ise şunlar: Anka, Simurg, Phoenix, Garuda, Ejderha, Kartal ve avcı kuşlar, Arslan, Kurt, Kaplan, Ayı, At, Balık, Boğa, Öküz, İnek, Deve, Fil, Geyik, Kaplumbağa, Kedi, Koyun, Koç, Keçi, Köpek, Maymun, Tavşan, Tavuk ve Horoz, Tilki, Yılan

Otuz yıllık emeğin ürünü

Çoruhlu'nun doktora tezinden hareketle oluşan bu kitapta en az 30 yıllık bir emek ve birikim yer alıyor. Bu da kitabı okurken dipnotlardan, anlatımdaki detaylara kadar hemen her alanda kendini belli ediyor. Sosyal bilimlere, sanata, eski Türk geleneklerine, tarihe, gündelik hayattaki alışkanlıklara, batıl inançlara merakınız varsa zevkle okuyacağınız bu eseri tavsiye ederim.

Kitabın baskısına hayli özen gösterilmiş. Seçilen kâğıt, cilt, kutu vs son derece başarılı ama kitapta kullanılan görseller ve görsellerin uygulanmasıyla alakalı aynı şeyi söyleyebilmek maalesef mümkün değil. İç sayfalarda yer alan çizimlerin -ki bu çizimlerin büyük çoğunluğu bizzat Yaşar Çoruhlu'ya ait- sayfa içi kullanımında ideal yerlerinde değil. Her iki cildin de son kısmında bulunan resimlerde ciddi maddada kalite sorunu var. Bazı resimler maalesef siyah beyaz. Sanatla alakalı bir kitapta detaylar son derece önemliyken Çoruhlu'nun uzun yıllardan beri çeşitli kaynaklardan topladığını tahmin ettiğim bu resimlerin daha net hallerinin yer almasını arzu ederdim. Ayrıca bir okur olarak söz konusu resimlerin kitabın ilgili bölümünde olmasının okumayı kolaylaştıracağını düşünüyorum ama resimlerin yer aldığı bölümde farklı ve daha kaliteli bir kâğıt kullanıldığı için bu pek de mümkün olmamış. ☹️

TÜRK SANATINDA HAYVAN SEMBOLİZMİ

Yaşar Çoruhlu

ÖTÜKEN YAYINLARI 2019

KADIKÖY
BELEDİYESİ

GOETHE
INSTITUT

INSTITUT
FRANÇAIS
Turque

COZZ FEST

CAZZ

25/28 EYLÜL / 2019

YELDEĞİRMENİ

SANAT MERKEZİ

KONSER

Kalamış Parkı

Fenerbahçe Parkı

Yeldeğirmeni Sanat Merkezi

SERGI / PANEL / SINEMA / ATOLYE

Yeldeğirmeni Sanat Merkezi

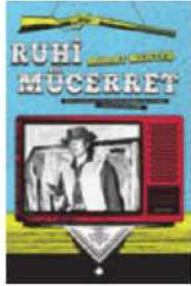
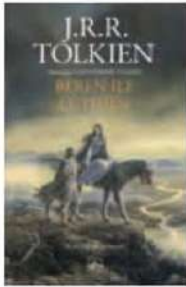
INTERNATIONAL
ULUSLARARASI
KADIKÖY
FESTİVALİ
FESTİVAL

KAD
FEST

22 TEMMUZ / JULY / 28 EYLÜL / SEPTEMBER 2019

ORKUN GALOLAR

terskarga

*"Gelmek zamanı, gel ya da eylülde
gel demiştin sana, gelmedin!"*

1682 yılının Eylül ayında 26 yaşındaki genç bir bilim insanı olan Edmund Halley daha sonra kendi ismiyle anılacak olan 'en meşhur' kuyruklu yıldız ile tanıştı. İsminin verilmesine sebep olan şey yapmış olduğu keşif değildi. O; bu kuyruklu yıldızın, Güneş'in yörüngesinde dönen bir göktaşı olduğunu tespit edip, her 75 - 76 yılda bir dünyanın yakınından geçeceğini hesap etti. Bir sonraki ziyaretinin 1758 yılında olacağını hesapladı ve gerçekten de kuyruklu yıldız 1758'de dünyadan görüldü. Fakat Edmund Halley, 1758'e yetişemeden 16 yıl önce ölmüştü. Kendi gitmişti ama adı kuyruklu yıldızda kaldı...

Henüz 20 yaşında Oxford gibi bir üniversitedeki eğitimini yarım bırakıp, üç ay süren uzun yolculuktan sonra gelecekte Napolyon Bonaparte'in sürgün hayatı yaşayacağı, Atlas Okyanusu'nun güneyindeki ıssız bir ada olan St. Helena'ya, güney yarımküre yıldızlarını incelemeye giden Halley, aynı zamanda; Cambridge Üniversitesi'nde kendi halinde bilimsel araştırmalarda bulunan, herkese küsmüş ve kimse tarafından çok da bilinmeyen Isaac Newton'un eserlerinin basılıp gün yüzüne çıkmasını da sağlayan kişidir. Ama yazının konusu bu değil!

Ortalama insan ömrünün Türkiye'de 78 olarak kabul edilmesinden yola çıkarak (Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre) doğru / şanslı bir doğuş zamanlamasıyla Halley

"Yok olmak, bir daha gelmemek, yeni bir hayata başlamak gibi büyük laflarla çıkmadım yola. Bir yerde okumuştum: Yol bana büyük lafların küçük sesle edildiğini öğretir belki."
Aidiyet / Hande Şarman

Kuyruklu Yıldız'ını hayatın boyunca iki kere gözleme şansın bulunuyor. Üçüncüde yokuz, evet! Bir kuyruklu yıldızın gelişi / gidişi kadar işte ömrümüz!

Peki, tüm bunların ardından ülkemizde; "Halley" adında "Bir müjdeeeeeee ver şu kalplere / Hay, Halley, hay, hay, Halley" diye nakaratı olan, Klips ve Onlar tarafından seslendirilen ve 1986 Eurovision Şarkı Yarışması'nda Türkiye'yi temsil eden şarkı vardı. Sözleri İlhan İrem'e, bestesi de Melih Kibar'a ait... Şarkı 53 puanla 9. olmuştu... Sonra bir de aynı isimli albüm de çıkarmışlardı. Ki o 1986 yılı Halley Kuyruklu Yıldız'ının dünyada son görüldüğü tarihtir. Tabii bir de "Herkes bi halley oluyor!" diye reklamı dönen, "gerçek çikolatayla kaplı enfes iki bisküvi arasındaki bulutsu marshmalovun mükemmel uyumu..." diye tarif edilen bir abur cubur çıkmıştı, hatırlar mısın? Hey koca Edmund Halley...

Sonra tabii edebiyatımızdaki güzel örneği; Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yazdığı roman *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* 1910 yılında dünyaya çarpacağı düşünülen Halley Kuyruklu Yıldız'ının, hurafeler ve batıl inançlar ekseninde ele alındığı, mizahi öğelerinin ağır bastığı kitabında dediği gibi: Siz gökteki kuyrukludan korkmayınız. Yerdekilerden korkunuz... Bu berikiler daha tehlikeli...

Kitap güzel... O kadar ki: ABD'nin South Carolina Üniversitesi tarafından 2061 yılında açılmak üzere hazırlanan "Halley Zaman Kapsülü"nde, Türk edebiyatının ünlü ismi Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* adlı

"Kim 100 yaşında olmak ister ki?" diye mızıldandı.

"99 yaşındakiler" dedim.

Ruhi Mücerret / Murat Menteşe

romanı da bulunuyormuş. "Dünya Kültür Mirası"nı taşıyan kapsül, Halley Kuyruklu Yıldızı'nın yeniden görüleceği 2061 yılında açılacaktı.

Bir de tabii herhalde ilk akla gelen, Amerikan edebiyatının en önemli isimlerinden Mark Twain. 1835'te Halley Kuyruklu Yıldızı görüldükten 15 gün sonra doğmuş. Otobiyografisinde ise Halley'in bir sonraki görünmesinde öleceğini yazmış. Gerçekten de 21 Nisan 1910'da, Halley Kuyruklu Yıldızı'nın görülmesinden 1 gün sonra ölmüş. Birlikte gelip, birlikte gitmişler... Ülkemizde en bilinen kitapları: *Tom Sawyer'in Maceraları* ve *Huckleberry Finn'in Serüvenleri* olan yazarın asıl adı Samuel Langhorne Clemens'miş.

Bu ismi bırakıp herkesçe bilinen Mark Twain ismini alması ise çok ilginç... Mark Twain 'iki kulaç derinlik' anlamına geliyormuş. Bu isim aslında ilk defa kendisi tarafından bulunmamış. Isaiah Sellers isminde sonradan yazar olmuş bir dümenci ilk defa *New Orleans Picayune* kitabında kullanmış. Clemens, rakip gazete 'New Orleans True Delta'da yazarı çok sert eleştirince Sellers yazı yazmayı bırakmış. Clemens'de ismi üzerine almış.

Daktiloyla yazan ilk yazar gibi bir ünü de olan yazarın neredeyse her konuda bir özlü söz var. Hatta bu konuda en önde gelen isimlerden olduğunu söylemek gerek. Öyle ki özellikle nükteli sözlerin ustasıdır:

"Açlıktan ölmek üzere bulunan bir köpeği kurtarınız, sizi ısırmayacaktır. İnsan ile köpek arasındaki tek fark budur..." / "İnsan Nedir?"

"Sorularınıza cevap ararken belki bir süreliğine aptal gibi görünebilirsiniz fakat sorularına cevap aramayanlar aptal olarak kalmaya mahkûmdur." / "İnsan, Kendinde Olmayı Arar"

Halley'in bir sonraki geliş tarihi olan 2061'i görür müyüz bilmiyorum ama boş boş beklemeyelim; iyi geçinelim, bol bol sevelim, sevdiğimizi söyleyelim, düşünelim, en çok düşünelim... Evet, evet bir de kitap... Ne yapalım... Okuyalım!

Beren ile Lúthien

Tolkien'i bilmeyen kaldı mı bilmiyorum ama *Yüzüklerin Efendisi*'nin bu bilge yaratıcısının herhangi bir kitabını okumayana yazık! Kendisi bir profesör (gerçek!) ve olmayan bir dil olan Elfçenin yaratıcısı... Hatta şarkıcı Sting sahne adını ondan almış ki önce *Hobbit* serüveninde Bilbo'nun kullandığı daha sonra *Yüzüklerin Efendisi*'nde de Frodo'ya verdiği kılıcın adıdır. "Ari iğnesi" anlamına gelmektedir. Tolkien severler ayrıntıları severler, ondan söylüyorum! Pek çok politik anlam yüklenmekle birlikte gerçekten de yarattığı karakterler o kadar sevilmiştir ki 68 olaylarında Fransa'da "Başbakan istifa, Gandalf başbakan!" sloganları atılmıştır. Kısacası fantastik edebiyatın belki de bu en büyük isminin küçük oğlu (küçük dediğime bakmayın şu an hâlâ sağ ve 95 yaşında, daha da uzun ömürler dilerim) Christopher Tolkien tarafından, titizlikle babasının notlarından derlenen, yeni bir kitabı çıktı.

Ferhat ile Şirin ya da *Kerem ile Aslı* gibi bir aşk hikâyesi aslında... Notlar... Diğer kitaplarına ilham olmuş notlar aslında... Arwen ile Aragorn'un aşk hikâyesinin öncülü... Bir Elf'le bir insanın destansı aşkı...

Bu kitabın Christopher'ın son çalışması olması (kendi ifadesi)-belki de bir daha aynı titizlikle hazırlanmış bir kitabına rastlayamayabiliriz-daha da önemli bir kitap haline getiriyor. Ve karı koca Tolkien'lerin mezar taşlarında bu iki kahramanların isimleri olması da tesadüf değil. Onların ki de benzer hikâye ama uzun konu, okuyalım, mutlaka okuyalım...

Beren ile Lúthien, J. R. R. Tolkien tarafından yazılan ve İthaki Yayınevi'nden çıkan kitabı Türkçeye Çiğdem Erkal İpek çevirmiş. Derleyen de Christopher Tolkien. Alan Lee'nin çizimleriyle...

"Ama her iki yolda da ben seninle geleceğim ve kaderimiz aynı olacak."

"Bir kaçağın sonu nadiren hayırlı bir son bulur."

"Hayatımın doksan üçüncü yılında hazırladığım bu kitap, babamın yazdıklarından hazırlamış olduğum uzun yazı serilerinden yayımlanacak (muhtemelen) son kitabım olacaktır."

Gerisi... Al, oku, dünyanı değiştir!

Kitap okumaktan sıkılan insanın hayal gücü zayıftır!

@terskarga

bilgi@terskarga.com

AZI KİTAPLAR İZİ DAHA İYİ İNSAN YAPAR

Bana kalırsa kelimeler bir saat kararlılığında ve ölçüsünde hareket etmeli, insanın ağızından koşarcasına dökülmemeli. Önemli mevzuların anlamlı anlamsız sesler yığının da kaybolmamasını istemişimdir daima.

Kelimelerle ilişkim iyi ama kolay değil. Uzun uzun anlatmayı, derinliği bozmayı, buzu çözmeyi sevmiyorum. Kelimelerin açıklamaya değil, göstermeye yaradığına inanıyorum. Bütün hikâyelerde doğru yerlerde konuşlanmayı bekleyen doğru kelimeler vardır. Onları arıyorum.

Nasıl kitapları okumayı sevdiğimi çocuk yaşta okuduğum Yabancı'dan (Albert Camus) sonra anladığımı düşünüyorum. Soğukkanlı, durgun, hissiz, yorgun, ama hep yorgun kahramanları seviyordum. Öyle bir çocuk olmamın bunda etkisi var elbette. Kronik bir yorgunluk ve can sıkıntısı çektiğimi hatırlıyorum o zamanlar. Başkalarını konuşurken izler, anlatmayı sevdiğikleri olayları görüp şaşırırdım. İnsanlarla örül bir dünyaya maruz kalmak yorucuydu. Anlatmaya değmeyen her şeyin kelime israfı olduğuna inanırken konuşmak yorucuydu. Bana kalırsa kelimeler bir saat kararlılığında ve ölçüsünde hareket etmeli, insanın ağızından koşarcasına dökülmemeli. Önemli mevzuların anlamlı anlamsız sesler yığının da kaybolmamasını istemişimdir daima.

Joyce, Steinbeck, Hemingway, Mansfield, Saki gibi kısa öykücülerini hiç okumasaydım öykü yazar mıydım emin değilim. Hemingway'den *Beyaz Fillere Benzeyen Tepeler*'i ilk okuduğumda, beni öyle etkilemişti ki diyaloglardan ibaret bir öykü yazabilir miyim diye çok düşünmüştüm o zamanlar. Hikâyede geçen İspanyol birasının markasını bile halen hatırlıyorum. Saki'nin *Açık Pencere*'si, bende sarkastik konuşmaları seven kadın kahramanlara sempati uyandır-mıştı. Hesse'nin ruhunun, onun anlayacağı dilden söylemem gerekirse, benimkiyle buluştuğunu düşünüyorum geçmiş bir zamanda, bir yerlerde, yazmak istediğim her şeyi yazdı çünkü. Proust'u çok sevmişim. Orhan Pamuk'la aramda kop-mayacak bir bağ var. Onun yaratma şevkini, kendini yalnızca

yazarlığa adanmasını ve her kitapta farklı olanı denemesini ilham verici buluyorum. Cemil Kavukçu, Hasan Ali Toptaş, İhsan Oktay Anar, Ayfer Tunç, Feyyaz Kayacan, Tim Parks, Jeanette Winterson gibi uzayan bir listem var. En sevdiğimi ise sona sakladım. Oğuz Atay'ı defalarca okudum.

Bazı kitaplar bizi daha iyi insanlar yapıyor. Daha iyi düşün-en, daha derin analiz eden insanlara dönüşüyoruz onlar-la. Benim için *De Profundis* (Oscar Wilde) öyle bir kitap. Kitaplara genellikle bana daha iyi yazmayı öğreten araçlar gözleriyle bakıyorum. Günlük hayatımı iyileştiren kullanışlı bilgiler verdiklerine inanmıyorum onların.

Çocukluğumun unutulmaz kitapları... Ömer Seyfettin'in kitapları tabii. Falaka, her çocuk gibi bende de derin çizik-ler bıraktı. Aziz Nesin de okur ve severdim. Unutamadığım kitaplardan biri de Oscar Wilde, *Mutlu Prens*'ti. Çocukken ne kadar derin bir kitap olduğunu yeterince anlamamış olmalıyım ki yıllar sonra tekrar okuduğumda çarpılmışım. Ardından da kalbimdeki yeri ölene dek sabitlendi.

Keşfetmeyi seven bir okurum. Okunacak çok kitap ve modern hayatın hayhuyundan hangi birine yetişeceğimi-zin yarattığı bir telaş var. Yakalamak, görmek, ufuk açmak istiyoruz hepimiz. Sevdiğim yazarların yeri sabit, okumam gerekenler hala bitmedi ama ben yerlerine yenilerini de eklemek istediğim için okuma yelpazemi daima geniş tutuyorum. Tabii asla okumam dediğim türler de yok değil. Sözgelimi, kişisel gelişim kitapları hiç okumadım, okumam. Bir de çok sevdiğim halde nadiren şiir okurum.

Yazmak için gündelik hayatın akışını kollarım. Sessizliği çok sevmeme rağmen bir ses ararım mutlaka. İnsan içine

karişırım. Kafamdaki seslerle, dışarıdaki kalabalığı buluşturmum. Kaos yaratırım, diyalog kurarım. Kendimden çıkar yabancı bir evrene girerim. Sessizlikten kurtulmaya ihtiyaç duyarım. Aşına olmadığım bir şey ararım. Tanıdık olmayan insan sesleri mesela. Bir ağacın altı var genellikle oturup yazdığım. Cami avlusunda, taş zeminli bir çay bahçesinde, bir kavağın gölgesi. Yaşlı adamlar cam bardaklara şangır şungur vururlar, ben de vururum kalemimi kağıda öyle, aydınlık öğleden sonlarında, orada. Rüzgarın ılık ılık, hafifçe değiştiği bir masada, evlerinden uzakta, çocuklara, sokağa, avluda gezinen kedilere ve akranlarına yakın ihtiyarları dinlemek, onları arkama alıp yazmak hoşuma gider. Kışları ise sevdiğim kafelere oturup sevdiğim kahveleri içerim, bilgisayarımın ekranı gelen geçen, konuşan gülen insanları kapatmaz. Kah gözlem yapar, düşünür, eve geçince yazarım, kah orada, bardağımdakini yudumlayarak. Kimi zaman da yalnız başıma, koltuğun sabit bir köşesinde hiç uyumadan sonraki gün ışıyana kadar yazdığım olur. Evimde. Sanırım asla yazamayacağım ortamlar, televizyon veya müzik sesiyle dolu yerler veya tanıdığım insanlarla bir arada olduğum bir mekan. Kurmaca yazarken aşinalıktan uzaklaşmam, tanıdığım, bildiğim her şeyi unutmam gerekiyor daha önce de söylediğim gibi. Yeni bir şey yaratmak istiyorum. Bu yüzden hikayelerimde, kendi hayatımdan kimsenin izi, ismi, anısı yok.

Hava limanları, otoparklar beklerken yazmayı en çok sevdiğim yerler. Aklımdan sürekli yazmak fikrinin geçtiği zamanlar oldu. Kalem egzersizi yaptığım zamanlar. O anlarda baktığım her şeyi yazılabilir veya yazılamaz levhası ile görüyordum. Yazıyordum da. Her şeyi deniyordum. İyi veya kötü olup olmadığını önemsemeden, ikinci kez okumadan, yazmak istediğim için yazıyordum. Bazen yazacağımı bilmeden, oturduğum yerde şahit olduğum bir diyalogu yazıp hikayelediğim de oluyordu. Kitabımdaki bir öykü böyle bir anın mahsülü mesela. Kimi zaman uzun uzun bir resme baktığım ve hikayesini kendime anlattığım oluyor. Arada bir eskileri hatırlıyorum. Merdivenler, yolculuklar, duygular, sesler, müzik. Çoğunlukla bir nedene ihtiyaç duymadan oturup yazmaya çalışıyorum. Ama nedenler o kadar fazla ki, birçoğunu eleğin üstünde bırakıyorum artık. Resmini çizemediğim şeyleri yazmak istiyorum. Kahramanın sesini duyuyorsam, o, adını söylüyorsa bana, öyküsünü yazıyorum

Hayatın içerisinde şiirsel bulduğum anlar... Yaşlı insanların geçmişin izlerini yeni nesle aktardığı anları şiirsel buluyorum. Genç kuşağın hikayeleştirerek anlatılan o hazineleri kendilerinden sonraki nesle taşıyacak olması, hiç bitmeyen bir şiirin dizesi gibi. Anıların zamanın tozunda kaybolmaması, belki bir öykünün, bir şarkının içinde saklanacak olması beni heyecanlandırıyor.

Yeterince mutsuz, umutsuz, yılgın olduğum zamanlarda hiçbir şey yapamıyorum. O anlarda karaladığım yarım yamalak notlar olmuyor değil. Fakat bütünlük oluşturan bir metin oluşturabildiğimi söyleyemem. Eğer yeterince mutsuz, umutsuz, yılgın değilsem, yani bir şeyler yapabilecek gücüm hâlâ elimdeyse daha çok okuyorum. Yürüyüşlerle doğayı okuyorum, müzik dinliyorum, seyahat ediyorum, yeni insanlarla, görmediğim yollarla, dinlemediğim seslerle tanışıyorum ve unutuyorum kötücül hisleri.

İyi yazmak için insan bence çok çalışmalıdır. Ama yazmak fikrinin doğması, yeteneğe veya bizim bilmediğimiz bir nedene bağlı tabii ki. Ben, her gün okuyorum ki bu her gün çalışmaya benziyor benim için.

Şule Gürbüz edebiyatta son dönemde beğendiğim isimlerden biri. Sesi, anlatma biçimi, hikâyelerindeki anlam, mesleği nedeniyle en çok. Saatlerden anlıyor, zamanla ilgileniyor, kelimeleri büyük bir ihtiyatla ve derinlik içinde kullanıyor. Bir de Don Delillo galiba. Seksenli yaşlarında olmasına rağmen hâlâ yaratma şevki olması, daktiloyla post modern, bilim-kurgu hikâyeler yazması, yazdıklarıyla ufuk açması ama bir yandan da gelenekçiliği sürdürmesi ilgimi çekiyor. Sinemada Haneke'nin yeri ayrı. Çünkü insanları rahatsız etmeyi seviyor ve maskelenemeyecek kadar kötü olanı gösterme biçimi bence çok etkileyici. En sevdiğim oyuncu, uzun yıllardır Anthony Hopkins. Müzik konusunda geniş bir yelpazem yok. Klasik müzik çok seviyorum. Yazmak için beklediğim süreçte en çok Bach dinlerim. Son olarak, bir süredir eski söylencelere dayanan Çerkesçe şarkıları, ağıtları yeniden seslendiren Hagauj grubunu dinliyorum. Çerkesçe müzik yapanların içinde son dönemde en cool bulduğum ağabeyler kendileri.

Bana göre hayatın anlamı kendi derinliğimizi yaratmaktan ibaret. Kendi kuyumuzu bulmalı, başkalarının kuyusuna inmeye cesaret edebilmeliyiz. Anlamak, bulmaya çalışmak, aramak değerli bir süreç. Bir insana yapabileceğiniz en büyük kötülük onun anlattıklarına kulak kesilmemek, sığ bir bakışla onu yargılamaktır. Hayatım boyunca, böyle biri olmamayı diliyorum. *De Profundis*'te tekrar edip duran şu cümle kitabı okuduktan sonra uzun süre aklımdan çıkmamıştı: "Kötülüklerin en büyüğü sığıktır, anlaşılan her şey doğrudur."

Mutluluğu, mutsuzluktan yoksunluk diye tanımlamayanlar bana ilham verir. Mutlu olmayı bilenler, bir yolunu bulanlar. Bir şeyin üstesinden gelmek yerine bir şeyi sağlayan insanlar. Monotonluğa yaslanmayanlar. Direniş gösterenler, kapı açanlar, rengi olanlar, cesaretiler. Hayatta değişime inanan insanlar. Girişimci ruhlar, iyi şeyler yapmaya adanmış olanlar. İstenci tükendiğinde bile yaşamayı, birilerine yardım etmeyi bırakmayanlar. Dinleyebilenler, yazmaktan çok okumayı önemseyenler. İyi müzikten, iyi kahveden anlayanlar, güzel konuşanlar, hayır diyebilenler. Konuştuğu kişinin seviyesine inebilen veya çıkabilenler. Düşüşü görenler, bundan kurtulma cesareti gösterenler.

Hayatta en mutlu olduğum yer bütün ailemin bir arada olduğu, bahçesindeki masada akşam yemeği yediğimiz köydeki ahşap ev. Daha evvel de anlattığım gibi, eski ve yeni neslin bir arada olduğu anları kıymetli buluyorum. Bunun dışında, seyahat ettiğim zamanlarda, yeni insanlar tanıdığım, farklı ve iyi olanı bulduğum yerleri de mutlu olduğum yerler kategorisine almam mümkün. Gölgesinde oturup yazdığım bir kavaktan bahsetmişim, orası da mutlu olduğum bir yer.

Son dönemde ikinci kitap için çalışıyorum, yaz başından beri aralıklı da olsa yazıyorum. Umarım planladığım vakitte biter. (•••)

KÖPEĞİM, HAKKIMDA NE DÜŞÜNÜYOR?

Hayvanları Anlamak, evcil dostunuzu anlamak için bir rehber değil. İnsan-hayvan iletişimine dair Descartes'tan, Wittgenstein'dan, Kant'tan söz açan, bu konuda düşünmeye sevk eden, tarihin gelişiminden bu yana hayvanlarla etkileşimimizin nasıl geliştiğine dair fikir veren, felsefi sorular ortaya atan ve cevaplayan bir kitap.

Derrida, *The Animal That Therefore I Am* kitabında, kedisinin önünde çıplak olduğu ve kedisinin ona baktığı bir anı hatırlar. Bu onun için yeni bir deneyimdir; hayvanları gözetleyen, hayvanlar tarafından gözetlenmeyen insan için, hayvandan gelen bir "bakış" tedirgin edici olabilir. Hayvanın ne düşündüğünü, geçmiş deneyimlerini kendi içinde nasıl değerlendirdiğini, hatıraları olup olmadığını, düşüncelerinin ne kadarının deneyime yaslandığını ya da neyi ne kadar öğrenebildiğini çok az bilebiliriz.

Lars Svendsen, *Köpek ve Kedi Severler İçin Felsefe* alt başlığını taşıyan *Hayvanları Anlamak* kitabında, hayvanların dünyayı nasıl algıladığı, bir köpek ya da kedi olmanın ne anlama geldiği, iletişimlerinin, zekâlarının, diğer hayvanlarla ve insanlarla iletişiminin nasıl geliştiğini anlama ve aktarma çabası içinde. Yine Redingot Kitap tarafından yayınlanan *Yalnızlığın Felsefesi*, *Kötülüğün Felsefesi*, *Korkunun Felsefesi* kitaplarında insana dair duygu ve durumları ele almıştı Norveçli felsefeci. Halihazırda felsefe bölümünde profesör olarak görev yapan Svendsen'in sıkıntı ve moda üzerine de felsefi sorular ortaya attığı kitaplar var.

Dilin çözülemezliği

Söz konusu hayvanlar olduğunda, en gizemli konu dil oluyor. Dilini çözemediğin, ne istediğini bilemediğin, dü-

çizer: Ece Zeber

şüncelerini sana ifade edemeyen bir canlıyı çözmek hayli zor. Hayvan kendi dünyasında yaşar, biz kendi dünyamızda. Konu dil, Wittgenstein'la açılıyor kitap ve filozofun "Bir aslan konuşabilseydi onu anlayamazdık" sözünü tartışmaya açıyor. Wittgenstein'ın sözü, "insanlar anlayamadıkları dili (aslanca diye bir dil olsa ve aslanlar bunu konuşabilse) anlayamazlar" tarzı bir totoloji değildir. Çünkü aslan konuşmaya başladığı an, bambaşka bir canlıya dönüşür. O, ister İngilizce ister Aslanca konuşsun, insanla arasında derin uçurum bulunan bir canlı değildir artık. Aslan konuşabilseydi onu anlayamazdık çünkü insanlar ve hayvanlar arasında temel bir ayrım vardır. Hayvanlar insanlığın ortak davranışının içinde bulunamazlar. Köpeğimizin hakkımızda ne düşündüğünü bilemeyiz. Öyleyse hayvanlarla nasıl anlaşıyoruz; üzülen bir hayvan gördüğümüzde, mutlu bir hayvan gördüğümüzde, bunu anlamamız nasıl gerçekleşiyor?

Bilince dair

Köpek ve kedilerin davranışlarının bilinçli olup olmadığını, bilinç durumlarını bilemeyiz. Elimizde sadece "sanki" vardır. İnsan iyi zihin okur, çıkarımlarda bulunabilir. Evet, hayvanlar düşünür ama ne düşündükleri tam bir karmaşadır. Vücut dillerini o kadar çabuk anlamayabiliriz. Köpekler mutlu olduklarında kuyruklarını sallar ama kediler için kuyruk sallama kızgınlık belirtisi olabilir. Niyetleri vardır, ama niyetlerinin ne olduğunu çözmek için bir "deneyim" gereklidir. Bu niyetlere, insanlara atfettiğimiz özelliklerden bazılarını atfedebiliriz fakat bunların ne kadarı doğrudur? Güvercin yakalamaya çalışan bir köpek, o güvercini yakalamak istiyor mudur, bunu gerçekten dilemiş midir, bilemeyiz. Motivasyonunun ne olduğu hakkında bir fikrimiz yoktur; "yarın" kavramı olmayan bu canlı, güvercini sadece o an kovalamak istemiş olabilir.

Svendsen, hayvanların dünyasına iletişimden dahil oluyor ve tüm iletişim yollarını aktarıyor kitapta. Rüya, zekâ, zaman gibi konularda insan hayvan kıyaslamasına gidiyor, iletişimin psikolojik ve felsefi yönlerini masaya yatırıyor. Hayvanları Anlamak, evcil dostunuzu anlamak için bir rehber değil. İnsan hayvan iletişimine dair Descartes'tan, Wittgenstein'dan, Kant'tan söz açan, bu konuda düşünmeye sevk eden, tarihin gelişiminden bu yana hayvanlarla etkileşimimizin nasıl geliştiğine dair fikir veren, felsefi sorular ortaya atan ve cevaplayan bir kitap. Değindiği konu itibarıyla merak uyandırıcı ve bu merakı bilimsel bulgularla, felsefi tartışmalarla derinleştirmeyi başarıyor. (●●●)

HAYVANLARI ANLAMAK

Lars Svendsen
ÇEV: Murat Erşen

REDİNGOT 2019

KELEBEK AVCISI; VLADIMIR NABOKOV!

Nabokov, dünyanın çaprazına, takıntılı olduğu simetri duygusunu esas alarak başka bir dünya inşa etmiştir. Bu parodide her şey, birbirinin aynısı ve aynı zamanda zıttıdır. Okur, bu suni dünyada kendisine uzatılan sihirli ipi takip ederek çıkışa ulaşmamalı, cümle labirentlerinde kaybolmalıdır.

Vladimir Nabokov, 1899 yılında St. Petersburg'da dünyaya gelmiş. Çocukluğu, asırlardır süren çarlık rejiminin sarsılmasına başladığı günlerde geçmiş. Burjuva bir ailenin çocuğu olarak iyi bir eğitim almış ve erken yaşlarda İngilizce öğrenmiş. Liberal düşünceleri benimseyen babası, Bolşevikler ile Çar Nikola arasındaki çekişmede dönemin diğer aristokratları gibi Çar'dan yana tavır almış. Birinci Cihan Harbi'nin getirdiği yıkımın ardından Bolşeviklerin giderek güçlenmesi ve nihayetinde çarın tahttan indirilip monarşinin yıkılması, Rusya'daki binlerce zengin insan gibi Nabokov'un ailesi için kızıl bir felakete dönüşmüş. Aile, Ekim Devrimi ile birlikte Bolşeviklerin ülkeyi ele geçirmesi ve komünizmin temellerini atmayı öngören yasalarla birlikte Rusya'yı terk ederek Londra'ya kaçmış. Bir süre Londra'da barınan aile buradan Berlin'e geçmiştir.

Nabokov, Londra ve Berlin yıllarında edebiyatla ilgilenmeye, dönemin meşhur romanlarını incelemeye başlar. Cambridge, Trinity College'de eğitim alır. Eğitim hayatına devam etmeyi düşünürken babası ölür ve sürgün hayatının zorlu şartlarında nice güçlükler yaşayan aile, maddi ve manevi anlamda sarsılır. Nabokov, Almanya'ya dönüp kendisi gibi 'Beyaz Ruslar' olarak tanınan göçmenlerin yoğunlukta yaşadığı bölgelerde çalışmaya başlar. Çeşitli işlerden geçimini sağlamaya çalışırken bir yandan da anadilinde metinler yazmaya başlar. Bilhassa kaleme aldığı oyunlar Almanya'da yaşayan göçmenler nezdinde ilgi görür. Hayatının her kesitinde ve yapıtlarında büyük tesirleri olan eşi Vera ile de bu dönemde tanışır. 1926 yılında yayınlanan *Mashenka* isimli roman çalışması onun Almanya'da meşhur bir yazar olması için mihenk taşı olur.

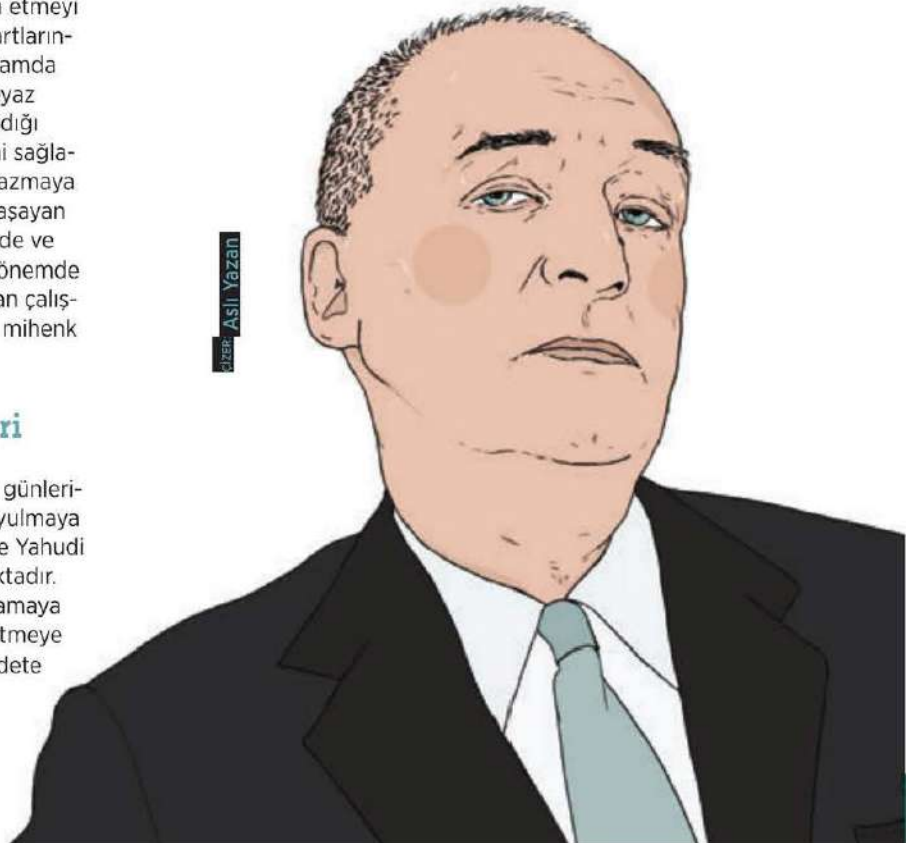
İkinci Dünya Savaşı'nın ayak sesleri

Edebi çalışmaları, konferansları ve eşi ile olan mutlu günlerinin ardından İkinci Dünya Savaşı'nın ayak sesleri duyulmaya başlar. Naziler, Almanya'da iktidarı ele geçirmekte ve Yahudi karşıtı politikalarıyla büyük bir korku iklimi yaratmaktadır. Vera, Yahudi asıllı olduğu için mutlu hayatları çatırdamaya başlar. Büyük bir baskının altında yazmaya devam etmeye çalışan Nabokov, Nazi politikalarının korkunç bir şiddete

dönüşmesiyle birlikte eşi ve çocuğuyla birlikte 1938 yılında Paris'e kaçır fakat Nazilerin Fransa'ya kadar uzanan faşizm karanlığı, 1940 yılında onları ABD'ye göç etmeye zorlar. Nabokov için ABD yılları, bohem tarzda bir hayat sürüp, gerçek Nabokov'u bulduğu dönem olmuştur. 1941 yılında Wellesley College'de dersler vermeye başlar, Harvard Üniversitesi'nde edebiyat çalışmalarına devam eder. Ayrıca eserlerinde derin izleri görülen 'entomoloji' alanında eğitim almaya başlar. Kelebeklere olan tutkusu, Nabokov'u kelebek figürü ile özdeşleştirmiştir.

1955 yılında yayınlanan *Lolita* isimli eseri, Nabokov'un sesini tüm dünyaya duyurmasına vesile olurken aynı zamanda da ateşli tartışmaları peşinden getirir. 1959 yılında Cornell Üniversitesi'nde dersler verir. Bu dersler, dönemin entelektüelleri tarafından ilgiyle takip edilir ve Nabokov, yalnız bir romancı olarak değil aynı zamanda bir kuramcı olarak

Yazan: Kaan Murat Yanık

tanınmaya başlar. Hayatının sonuna doğru İsviçre'ye yerleşen Nabokov, burada yarattığı eserlerini İngilizce yazmıştır. Yazar 1977 yılında Montrö şehrinde ölmüştür.

Okur cümle labirentlerinde kaybolur

Nabokov'un eserleri; tutkunu olduğu kelebekler gibi renkli ve kıpır kıpırdır. Olayların döngüsü, karakterlerin zaafı, zamanın esnekliği, tıpkı canlılar gibi nefes alıp verir. Dil oyunları, başka metinlere yapılan atıflar, tahlillerin ahengi göz kamaştırıcıdır. Kelimeler ve cümleler kanat çırpırlar. İç seslerin bunalımı, düşlerin sayıklamaları ve yasak duygular, metnin ortasındaki devasa boşluğa; yani anlamsızlığın cazibesinin olduğu yere doğru hiç durmadan kürek çekerler. Nabokov, eserlerinde birçok çağdaşının aksine dönemin siyasi atmosferine pek yüz vermemiştir. İki dünya savaşı ve peşinden gelen soğuk savaş döneminin her merhalasını yaşayıp ağır bedeller ödediği halde, bu kavramları, kimlik bunalımının nedenleri arasına koymakla yetinmiştir. O, yirminci yüzyıl dışavurumculuğunun karakteristik özelliklerini taşıyan metinlerinde trajedi ve komediye perçinleyerek buradan tuhaf, acı, gizemli ve eğlenceli şeyler çıkarmanın peşine düşmüştür. Nabokov, dünyanın çaprazına takıntılı olduğu simetri duygusunu esas alarak başka bir dünya inşa etmiştir. Bu parodide her şey, birbirinin aynısı ve aynı zamanda zıttıdır. Okur, bu suni dünyada kendisine uzatılan sihirli ipi takip ederek çıkışa ulaşmamalı, cümle labirentlerinde kaybolmalıdır. Nabokov için roman, bir satranç tahtasıdır. Tahtadaki taş-

ların bilinci, totalitarizm tarafından kastre edilmiştir fakat yine de karakterlerinin çıktığı kıvılcımlar bazen büyük bir yangına dönüşebilir. Bu yangınları harlayan şeyler ise ironi, hüznün, hiciv ve kara mizahıdır.

Kaybolmuşluk ve yitirilmişlik sendromu

Nabokov'un karakterleri; delilik ile dâhilik arasında uykulayan ama sıradan insanlardan daha normal görünmeye çalışan tiplerdir. İnsanlar, zamanla kelebeğe ve hatta her şeye dönüşebilirler. Belleklerine sızan kaybolmuşluk hissi, modern dünyanın biriktirdiği her şeyi eritip yok edecek denli güçlü bir dürtü halinde karşımıza çıkar. Elbette bu yitirilmişlik sendromunun temelinde kültür, göç, savaş ve yıkıntı sanatının kodları vardır. Fakat Nabokov, göç edebiyatının klişelerinin dışına çıkmış, katilden ziyade kurbanın davranışlarını ve muhayyilesini tetkik etme yolunu seçmiştir. Göçmenlik olgusunu sorgulamış, göçmenlerin klasik tavırlarını, reflekslerini, romantize edilen göç hikayelerini ve nostaljiye olan tutkuyu mefhumunu eleştirerek kadim göç hikayelerini dahi yapı bozumuna uğratmaya çalışmıştır. Onun göç kelimesinin karşısına çıkarmayı en sevdiği kavram yabancılaşmadır. Nabokov; acıyı, hazzı, endişeyi, yasakları, anlamsızlığı, güzelliği ve kendisinin yansımalarını boşlukta uçan renkli kelebekler olarak görmüş ve içgüdülerinin çağrısına uyarak onların peşine düşmüştür. O bir kelebek avcısıdır. (●●●)

OKURAKADEMİ

REFERANS KİTAPLAR OKUR AKADEMİ'DE

aydınlanmak için

sabittikir EYLÜL-2019

idefix /

ve Tüm Kitabevlerinde

“İYİ Kİ YAYINLADIK DEDİĞİM BİRÇOK ÖNEMLİ KİTAP VAR”

“Karanlık hep vardır, çabalayan ışıktır” mottosuyla yola koyulan Büyüyenay Yayınları hem ismiyle hem de eski edebiyat, tasavvuf, siyasetname klasikleri gibi bazıları ilk defa yayımlanan eserleriyle yayın dünyasında özel bir yerde duruyor. Yayınevinin kurucusu Mustafa Kirenci ile Büyüyenay isminin hikâyesini, okurlarıyla olan ilişkilerini, “iyi ki bastık” dedikleri kitapları konuştuk.

Yayınevinizin isminden Büyüyenay’dan yola çıkalım öncelikle isterseniz; web sitesindeki yazıda ayın halleriyle insanın kemale erme, değişme, olgunlaşma sürecini benzetiyorsunuz. İsmi de bu fikirden yola çıkarak mı koydunuz? Yayınlarınız bu “kemale erme” sürecine mi hizmet ediyor?

Gecelerimizi aydınlatan “Ay” insan ruhunda nezih, saf çağrışımlar yapan Yaratışın nişanelerinden biri. Sanat ve edebiyatta da “Ay”la ilgili oldukça zengin anlatımlar var. O çok güçlü bir sembol. İnsana ait güzellik bile en kâmil haliyle ve ayrıcalıklı bir şekilde “ay yüzlü” diyerek bir benzetme aracı olarak ifadelendiriliyor. Gündüz güneşten aldığı ışığı bize sunan gecemizi halden hale girerek aydınlatan “Ay”ın hallerinin insan psikolojisinde de karşılığı olduğunu hep düşünmüşümdür. Ay yüksek bir fedakârlık örneği gibi gelir bana. Bütün evrelerinde, en kemal hali olan dolunayken de en zeval hali olan incecik bir hilalken de o ışığını bize sunma çabasından vazgeçmez. Görevini her hal ve durumda yerine getirmeye çalışır. Bu yüzden insan için dünyadaki tutum ve davranışlarında “Ay”ı örnek almalıdır desek yanlış olmaz.

İnsan en muktedir olduğu zaman da en güçsüz olduğu zaman da hakikatle olan bağı koparmamalı, iyilik düşüncesini taşımalı, her zaman ve halde onun hizmetinde olmalıdır. Ancak o zaman çabalarımız bir değer ifade edebilir, bir değeri geleceğe doğru bereketlendirebilir. Çünkü “Ay” mütemadiyen öyle yapıyor, kendisine bahşedilmiş görevi daima yerine getiriyor. Ay hakkında çok şey söylenebilir. Muhyiddin-i Arabi Fütuhat’ında ondan bahsetmiştir. Mevlana’dan ilhamla mottomuza “Karanlık hep vardır, çabalayan ışıktır” dedik. Çünkü o bir rubaisinde “Ay geceden ürkmeyeceği için böyle parlak kaldı. Gül de dikenle uyduğu için bu kokuyu elde elde etti” diyor. Tagore’un Büyüyenay diye çocuğu sembolize ettiği bir kitabı var mesela. Halk edebiyatı metinleri ondan geceden korkmadığı için cesare-

tin sembolü olarak söz eder. Eski medeniyetlerde Ay’ın kaybolma evresi cehaleti ve karanlığı, dolunay yani bedir evresi ise ruhsal aydınlanmayı simgeler. Sonra “Ay” hiçbir zaman insana sırtını dönmez. Bende de “Büyüyenay” adının açılımları her zaman genişleyerek böyle böyle ortaya çıktı. Elbette isim her şey değil önemli olan bu isim altında bir niteliğin, bir değer in ortaya çıkarılması. Asıl olan yapılan çalışmaların insanlara ve kültürümüze layıkıyla hizmet edebilmesi.

Geçmişimizi bugüne taşıyan, bize ait kitapları yeniden okuyucularla buluşturmaya özen gösteriyorsunuz. Bu anlamda az satmayı, belki zarar etmeyi de göze alıyorsunuz... Hiç hayal kırıklığına uğradığınız dönemler oldu mu?

Ben Batı kültür emperyalizminin özellikle aydınlarımız üzerinde başarılı olduğunu Büyüyenay’ın 7 yıllık yayın hayatında somut bir şekilde gözlemledim. Onların “Medeniyetimiz” derken kastettikleri şeyin başka bir şey olduğunu

Yayınladığımız eserlerin önemli bir kısmı sıradan, vaktini hoşça geçirmek isteyen ya da yeni başlayan okuyucu için değildir. Bir ideali olan, ciddi merakları bulunan, köklerini merak eden, kendisini süreç içerisinde entelektüel, aydın bir kişi olarak sorumlu kabul edenler Büyüyenay'ın okuru olabilirler.

düşünüyorum. Henüz ne olduğunu çözemedim. Şimdilik söyleyebileceğim belki bir etiket gibi, sadece o kadar. Bir de zamanla fark ettim. Hani kültür tarihinde yazarlar için, entelektüeller için yazılmış kitaplar vardır. O kitaplar, işin erbabı için kaleme alınmıştır. Joyce'un *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*, Unamuno'nun *Yaşamın Trajik Duygusu*, bizim yayınladığımız Nifferi'nin *Mevakıfı*, Gazali ve Muhyiddin Arabi'nin eserleri... Yayınladığımız eserlerin önemli bir kısmı sıradan, vaktini hoşça geçirmek isteyen ya da yeni başlayan okuyucu için değildir. Bir ideali olan, ciddi merakları bulunan, köklerini merak eden, kendisini süreç içerisinde entelektüel, aydın bir kişi olarak sorumlu kabul edenler Büyüyenay'ın okuru olabilirler. Aslında kuruluştan bugüne bizim kitaplarımızla sahih bir bağ kuran okurlarımızda bu özelliklerin varlığını gözlemlediğim için bu özellikleri onlardan hareketle ifade ediyorum. Onlar bizim kime hitap ettiğimizin de canlı örnekleri oldular. Bu anlamda bizim hedef kitlemizin kimler olduğunu onlar ilgileriyle bize süreç içerisinde göstermiş oldular.

Sizin kitaplarla, yayın dünyasıyla ilişkiniz nasıl başladı? Kaç kişilik bir ekipsiniz?

Öğretmenliğimin yanında 25 yıl Diriliş Yayınları'nda çalıştım. 1983'ten beri basın yayının merkezi olan Çağaloğlu'ndayım. Eğer bir ekipten söz edecek olursak sürekli çalıştığım, yaptıkları işe güvendiğim ve yaptığımız işe inanan birkaç genç dışında, Turgay Şafak'ın editörlüğünde çıkan Çağdaş İran Edebiyatı serimiz var. Şimdiye kadar bu seriden 5 kitap çıktı ve bu artarak devam edecek. Bir de arada sırada tashih redaksiyon gibi mutad işleri yapan gençler var.

Bugünün Türkiye'sinde ekonomik sorunlardan dağıtım problemlerine, baskı kalitesinden çevirmen seçimine karşınızda çözülmesi gereken pek çok sorun duruyor değil mi? Ayakta kalmayı nasıl başarıyorsunuz?

Bu soruya verebileceğim en kesin cevap: Allah'ın lütfuyla. Çünkü öyle zamanlarımız oluyor ki kitaplar hazır, matbaaya gönderilebilecek durumda ama bizim onları çıkaracak paramız yok. Bir yerden beklemediğimiz bir satışla kâğıt paramızı ödüyoruz ve sonra arkası geliyor. Bizim kitaplardan başka bir sermayemiz yok. Lüksümüz de yok. O yüzden kitaptan gelen yine ona dönüyor.

Olası pek çok soruna rağmen kitap seçiminde bağımsız ve idealist olabilmek de zor olsa gerek? Şimdiye kadar neler yayımladınız? Bu konuda iyi ki dediğiniz kitaplar hangileri?

Kitap seçerken öncelikle bizim çizgimizi temsil etmesi aradığım ilk kriter. Sonra kültür tarihinde bir karşılığının, kendi

şartları içinde bir temsil kudretinin olması geliyor. Hangi yüzyılda yazılmış olursa olsun bugüne hitap eden, transfer edilebilecek ahlâkî, edebi ve kurgusal özelliklerinin olması; dil zevki taşıması, metindeki anlatımının benzerlerine göre farklı olması gibi özellikler bizim o eseri yayınlamak için aradığımız kriterlerden bazıları. Bu anlamda, yayınladığımız eserler arasında keşke yayımlamasaydım dediğim çok az kitap var.

Çok fark edilmese de yayıncı olarak iyi ki yayımlamışım dediğim epey kitap var. İlk aklıma gelenlerden Filibeli Ahmed Hilmi'nin yayın dünyasına kazandırdığımız birçok eseri oldu. Rahmetli Âkif Emre'nin şimdiye kadar 6 kitabını yayımladık ve bu önümüzdeki zamanlarda en az 12 esere ulaşacak. Alev Erkilet'in bütün kitaplarını yayımladık. Birçok klasik edebiyat metni, fantastik hikâyeler yayımladık, *Heft Peyker-Yedi Suret*, *Ebu Ali Sina Hikâyesi*, *Delilerin Aynası*, *Dalkavukname*... Bunlar Büyüyenay'ın kültür dünyamıza kazandırdığı önemli eserlerden birkaçı. Mesela siyasetname klasiklerimiz 25 esere ulaştı. Bunların neredeyse tamamı ilk defa yayımlandılar. Ayrıca son yayınladığımız *Halvetî Azizlerinin Evar-ı Seb'a Risaleleri* 19 mutasavvıfın metinlerini bir araya getiriyor. Benim uzun süredir çıkarmayı düşündüğüm bir kitaptı. Kime söylediysem sonuç alamadım. En sonunda Fatih Yıldız üstesinden geldi ve 310. kitabımız oldu. Bu eserin bir özelliği aynı zamanda insanın ruhsal gelişimini konu edinen bir psikoloji kitabı olması.

Bir yayınevi olarak grafik tasarım konusunda nelere önem veriyorsunuz?

Kitapların meydana gelme sürecinin, içeriğini bir tarafa bıraktığımızda insanların hayatını kolaylaştıran herhangi bir teknik eşyadan farkı yok. O, parçalarıyla birbirini tamamlayan bir bütün. Bu parçalardan birinin zayıflığı veya eksikliği, görünümü kitaba benzese bile o bütünü etkiliyor. Bu yüzden kitap henüz ham haliyle, bir world dosyası olarak yayınevine ulaştığında birbirine bağlı birtakım süreçler geçirerek okurlara ulaşıyor. Bu yüzden kitap öncelikle yayınevi tarafından düşünülmeli, üzerinde düşünsel bir mesai harcanmalı ki eksiklikleri tamamlana tamamlana kâmil hale gelsin. World dosyası olarak gelen metni yayınlama tarzı, mizanpajı, ebadı, başlık ya da bölümleri hatta bazılarının isimleri konusunda ben kitabı epey bir zaman kafamda taşıyorum. Sırf o kitaba ait neler yapılmalı ya da içeriği nasıl daha iyi sunulabilir bunları düşünürüm. Özellikle okurlara teknil bir metin sunulması, eski metinler söz konusu olduğunda, kolay anlaşılması için dipnotların, açıklamaların ilave edilmesi, bizim üzerinde titizlikle çalıştığımız bir süreç. (●●)

ORTA DÜNYA'YA TANIDIK BİR YOLCULUK

Beren ile Luthien'in destansı aşkları Orta Dünya'nın gedikli gezginlerinin daha önce Silmarillion'da dinledikleri bir hikâye. Kitabı yayına hazırlayan Christopher Tolkien asıl gayesinin babasının Orta Dünya'nın en önemli üç anlatısından biri olarak gördüğü efsanenin zaman içindeki değişimini ortaya koymak olduğunu söylüyor.

Fantazy severler için Tolkien ya da *Yüzüklerin Efendisi* isimlerini işitmenin dahi tatlı bir ürperti duymaya yettiğini söylesek herhalde itiraz eden çıkmayacaktır. Son yıllarda pek çok başka eser zihnimizi meşgul etse de Orta Dünya, bir çeşit kürkçü dükkânı gibi dönüp dolaşıp sığınacağı-

mız büyüğü silamız, ormanlarında dolaşıp geçmiş günlerin şarkılarını söyleyeceğimiz yuvamızdır. İthaki'nin Tolkien'in büyük önem verdiği *Beren ile Luthien*'i dilimize kazandıracığı haberi kuşkusuz bir zamanlar Orta Dünya'yı arşınlayan herkes için heyecan vericiydi. Neyse ki fazla beklememiz

gerekmedi. Çevirmenliğini Tolkien okurlarının yakından tanıdığı Çiğdem Erkal'ın üstlendiği *Beren ile Luthien*, Alan Lee'nin eşsiz illüstrasyonları ile süslenmiş olarak geçtiğimiz ay kitapçılardaki yerini aldı.

Aslına bakılırsa Beren ile Luthien'in destansı aşkları Orta Dünya'nın gedikli gezginlerinin daha önce Silmarillion'da dinledikleri bir hikâye. Zaten Tolkien'in ardından çalışmalarının kaynaklık ettiği tüm kitaplar gibi bu kitabı da yayına hazırlayan oğlu Christopher Tolkien de asıl gayesinin babasının Orta Dünya'nın en önemli üç anlatısından biri olarak gördüğü efsanenin zaman içindeki değişimini ortaya koymak olduğunu söylüyor. Kendi adıma kitap boyunca Tolkien'in anlatıda yaptığı değişikliklere tanık oldukça Orta Dünya'yı neden bu kadar sevdiğimi bir kez daha fark ettim itiraf etmeliyim. Belki de Tolkien, Beren ile Luthien dâhil inşa ettiği diyarın tüm efsanelerine nihai halini vermeyi hiç başaramadı. Onun anlattığı tüm hikâyelerin çeşitli varyasyonlara sahip olması ise Orta Dünya'ya ilişkin tüm mit ve efsanelerin sahici ve sağlıklı bir belirsizlik kazanmasına sağladı. Bu çeşitlilikle karşılaşmanın bende, sözgelimi Nuh tufanı gibi arkaik anlatıların -kimileri bugün yeryüzünden silinmiş- farklı kültürlerde yaşadığı değişimi fark etmeye benzer bir heyecan uyandırdığını belirtmeliyim. Öyle sanıyorum ki özellikle fantazy için diyara ilişkin derinlik ve çeşitlilik de en az epik bir hikâye anlatmak kadar önemli.

BEREN İLE LUTHIEN

J.R.R. Tolkien

ÇEV: Çiğdem Erkal

İTHAKI YAYINLARI 2019

KISA KISA:

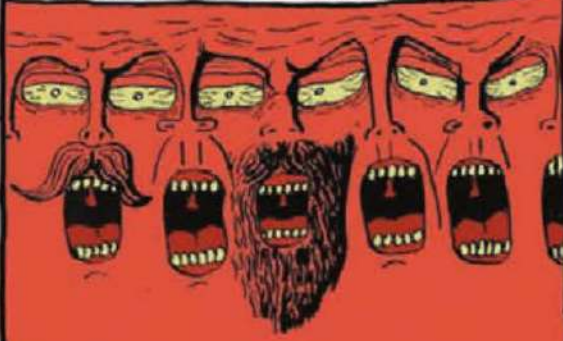
- Son birkaç ayda Matrix evrenine olası bir geri dönüş ihtimaline ilişkin serinin hayranlarını bazen sevindiren, bazen üzen çokça şey konuşuldu. Lily Wachowski'nin olası bir devam filmine dâhil olmayacağına dair açıklamalarının ardından hayaller yıkılmışken nihayet geçtiğimiz günlerde gelen güzel haberlerle *The Matrix 4*'ün çekileceği kesinleşti. Üstelik Lana Wachowski'nin başında olduğu projede Keanu Reeves ve Carrie-Anne Moss da yer alıyor. Şimdilik 2020 yılında çekimlerinin başlayacağı duyurulan filme Neo karakterinin nasıl dâhil edileceği ise hâlâ merak konusu.
- 80'li yılların kült çizgi filmi *He-Man* yeniden ekranlara taşınıyor. Eterna Prensi'nin maceralarına kaldığı yerden devam edeceği anime serisi Netflix'te yayınlanacak. Klasik serinin bittiği yerden başlayacağı duyurulan *Masters of the Universe: Revelation*'in yayın tarihi henüz açıklanmazken yönetmenliği üstlenecek isim Kevin Smith olacak.
- İthaki Yayınları Karanlık Kitaplık serisini genişletmeye devam ediyor. Türe aşına okur için korku edebiyatının en önemli isimleri arasında sayılan Clive Barker'ın *The Hellbound Heart*'ı *Cehennemlik Yürek* ismi ile dilimize kazandırıldı. Korku ve gerilim sinemasının en iyi örneklerinden biri olarak görülen 1987 yapımı *Hellraiser* filminin de uyarlandığı romanın editörlüğünü Alican Saygı Ortanca üstlenirken çeviri ise Dost Körpe imzası taşıyor.

2019 HUGO ÖDÜLLERİ SAHİPLERİNİ BULDU

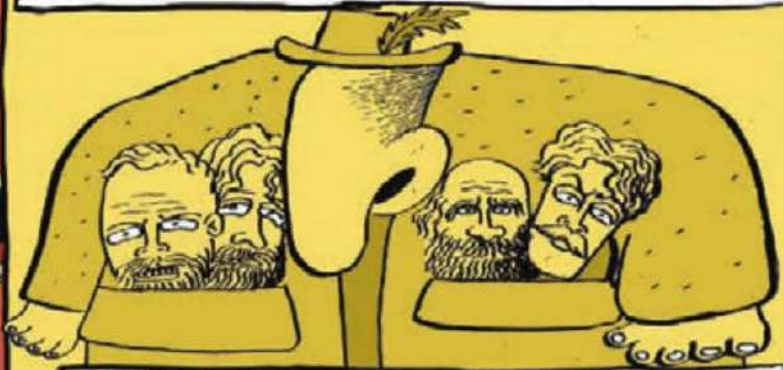
Bilimkurgu ve fantazy alanında en prestijli birkaç ödül arasında yer alan Hugo Ödülleri'ni bu yıl kazanan isimler Dublin'de düzenlenen 77. Dünya Bilimkurgu Kongresi (WorldCon) ile duyuruldu. 20 dalda verilen ödüllerin sahiplerini bulduğu gecenin en başarılı ismi kuşkusuz En İyi Roman Ödülü'nü alan Mary Robinette Kowal'dı. *The Calculating Stars* ile Locus ve Nebula'yı da kazanan Kowal, koleksiyonuna Hugo'yu da katarak üç büyük ödülü aynı yıl alan istisnai isimler arasına adını yazdırmayı başardı.

Törenin dikkat çeken bir başka ismi ise geçtiğimiz yıl *Tüm Sistemler Çöktü* (All Systems Red) novellası ile üç önemli ödülü de toplayan Martha Wells oldu. Wells, Katilbot serisinin bir diğer halkası olan *Artificial Condition* ile Locus'un ardından Hugo'da da En İyi Novella ödülünü de alarak başarısının rastlantı olmadığını gösterdi. Yeri gelmişken *Artificial Condition*'un aynı dalda Nebula finalistleri arasında yer aldığını da unutmayalım. Etkinlik kapsamında 1943 senesinde okurla buluşan eserlerin değerlendirildiği Retro Hugo Ödülleri'nde ise çoğumuzun yakından tanıdığı *Küçük Prens* eseri ile Antoine de Saint-Exupéry En İyi Novella Ödülü'ne layık görüldü.

HER MİLLETİN KENDİNİ İFADE ETTİĞİ
BİR SANAT-BİLİM ŞUBESİ VAR. ALMAN-
LAR MESELA FELSEFİYİ ÇOK YAPMIŞ.

RUSLAR ROMANDA ÇOK İLERİ GİTMİŞLER...

BİZİNKİLER İSE ŞİRDE...

PEKİ İNGİLİZCE KONUŞANLAR? EDEBİYATTA MI? PEK SANMIYORUM.

BUNU BİR RUSTAN ÇOK AVRU.
PALI OLAN TURGENYEVİN
BAZAROFUNU İNCEKEYEREK
ANLAMAYA
ÇALIŞALIM.

BAZAROV ARKADASI
ARKADI'YI TESİRİ ALTIN-
DA BIRAKTIĞI OLUYORDU.

DEVİRİMİZDEN GERİ KALMAMAK İÇİN ELİNDEN
GELENİ YAPIYORUM OKUYORUM, ÇİĞRENTİYORUM
AMA 'SENİN DEVİRİN' GEÇMİŞ DİYORLAR. SEN NE
DERİN KARDEŞİM? YAVAS YAVAS DEVİRİMİZİN GEÇ-
TİĞİNE İNANMAYA BAŞLADIM.

BİR RUS
NASIL AV-
RUPALI
OLMALI
AVRUPA
BİLİM TEK-
NİKLE NE
ANLATIR?
ROMAN
BOYUNCA
BUNU
ANLAT-
TIM

BUGÜN OTURMUŞ PUŞKINI OKUYORDUM. ARKADI YANIMA GELDİ. YÜZÜNDEN BANA ACIYAN TATELİ BİR İPADE VARDI. HİÇBİR ŞEY SÖYLEMEDEN, ADETA BİR ÇOCUĞUN ELİNDEN ALIR GİBİ, YAVASCA KİTABI ELİNDEN ALDI. ONDAN ALMANCA BASKA BİR KİTAP KOYDU. GÜLÜMSEDİ VE GİTTİ. GİDERKEN PUŞKINI DE YANINDA GÖTÜRDÜ.

TABIAT BİR MABETDEĞİL, İMALATHANEDİR
İNSANLAR DA BU İMALATHANENİN BİRER
İÇİSİDİR

AMAN
SANKI SEN
HERGON BAKAR-
YORSUN DA OTU-
RUP KITAP OKU-
YORSUN, HE HE!

OKUMA DEMİYO-
RUM OKU AMA ÇOK
OKUMA ASOSYALLESİR
SIN. YENİ ÇIKAN TEKNO-
LOJİK GELİŞMELERİ
TAKIP ETSEN YETER AS-
LINDA KİTAPIN DEVRİ
GEÇTİ ARTIK

MORUK BİR
VIDEO YÜKLEDİM
KANALIMA BAKMADIN
MI DAHA. AYIP BU
YAPTIĞIN

SAYISAL
OBJEKTİFTE
SOSYEL SÜB
JEKTİFTE ED
BİYAT OLAR
SA DA ÇELİ

519

BI TAT'L
YAPAMONK
KOLE GIBI
CALIHYCIZ
HICIR SEY CEK
HYOR CANLI
LEAF

SY SY.

* TABİAT ÜZERİNDE İNSANIN KURDUĞU DEĞİTİM, İNSANIN TABİATTA VE KENDİNE YARANANLARA NASIL YOL ACACAK BİÇİMDE BELİRLİYOR İNSANIN İNSANLA, TABİATLA DAYANIŞMA KİÇİDE OLMAKLA, İNSANIN İNSANLARI VE TABİATTA KENDİ İÇİN BİR TAMAMLAYICI OLARAK GÖRMEDİĞİ AYLAŞTIRIYOR. (3. MEKT. ÖZEL. ÜÇ MESELE, 5. CİLT SAYILARI 18. Dİ. 2011. 3. 5. 2011)

KAHİR KUVVET MÜNASEBETLER

yaz-giz
selahattin demirci

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN DÜNYASINA İLK ADIM

Necip Fazıl Kısakürek Kültür ve Araştırma Vakfı tarafından hayata geçirilen Necip Fazıl Kısakürek Araştırma Merkezi ve Hatıra Odası şairin hayatına, eserlerine ve mücadelesine dair zengin bir araştırma ve keşif alanı sunuyor. Büyük ustayı ve hayatını adadığı mücadelesini ilk elden izlemek aynı zamanda onun kişisel hayatına dair ipuçlarını yakalamak, müzik zevkini, plak koleksiyonunu, kişisel mektuplarını, ailesine dair detayları keşfetmek için yolunuzu Ümraniye'ye düşürün. Detayları NFK Kültür ve Araştırma Vakfı yönetim kurulu üyelerinden Şeyma Kısakürek Sönmezocak ile konuştuk.

Necip Fazıl Kısakürek Kültür ve Araştırma Vakfı'nın hayata geçirdiği kalıcı sergi ve arşiv merkezinin kuruluş sürecini dinlemek isteriz?

Necip Fazıl Kısakürek Kültür ve Araştırma Vakfı olarak Araştırma Merkezi, Hatıra Odası ve sürekli sergiyi geçtiğimiz yıl Mayıs ayında hizmete sunduk. Bu binanın içerisinde Büyük Doğu Yayınları, şairin edebi ve düşünsel hayatına dair zengin bir arşiv sunan Necip Fazıl Kısakürek Araştırma Merkezi, küçük bir kütüphane ve Üstad'ın hayatına, edebi ve kişisel zevklerine dair hatıraları sergilediğimiz ismine de Hatıra Odası dediğimiz sürekli bir sergi odası yer alıyor. Kütüphaneye eş zamanlı olarak bir de Dijital Kütüphane hayata geçiriyoruz. Üstad'ın el yazıları, eskizleri, belgeler, çalışma örnekleri, dergi arşivleri, kişisel notları, mektupları... Elimizdeki malzeme öylesine büyük ki, hepsinin taranması, tasniflenmesi, kategorilere ayrılması elbette zamana yayılan bir süreç oluyor.

Bu yola nasıl bir niyetle girdiniz?

Üstad'ın ismini hayatına ve eserlerine yakışır bir şekilde, kendi sanat anlayışı içerisinde bugüne aktarmak istiyoruz. Onun adına bir şey yapılacaksa onun bahsettiği noktada entelektüel düzeyde yapılması gerekiyor. Üstad'ın yaşamı aynı zamanda Türk kültür hayatının bir döneminin de tanığı. Tüm dokümanlar, mektuplar, bir dönem polemiğe sebep olmuş belgeler, şairin aldığı notlar, el yazmaları, talimatları, belgeler, okuyucu mektupları, eskizler bize hem şairin metodunu, çalışma şeklini, disiplinini göstermesi bakımından büyük bir yön çiziyor hem de tarihi ve nereden gelip nereye gittiğimizi anlamak bakımından önem taşıyor.

Fotoğraf: Koray Işık

Hatıra Odası ve Araştırma Merkezi ziyaretçilere neler sunuyor?

Hatıra Odası şairin kişisel hayatına dair pek çok detayın yer aldığı bir bölüm. Ziyaretçiler açısından Üstad'a dair bir ilk adım olmasını arzuladık bu odanın. Burasını özellikle müze olarak tanımlamıyoruz. Burası sergi ve hatıra odası. Çünkü müzeleştirip dokunulmaz hale getirmek değil amacımız, etiyile kemiğiyle bu insan yaşadığı ve burada ona ait hatıralar sunuluyor. Bu oda onu gerçekten hissedebilmek için var. Putlaştırmaktan asla bahsetmiyoruz. Araştırma merkezimiz dolapların arkasında kalan içinde devasa bir hazinenin yattığı bölüm. Bu arşiv üzerinde dört senedir uğraşıyoruz. Ziyaretçilerimiz inanılmaz bir dokümanla karşılaşacaklar; babaannemin dev arşivi, bize kalanlar, etraftan topladıklarımız, bulduklarımız... Babamın da arşivi çok büyüktü. Dedem yazı hazırlarken karaladığı kâğıtları buruşturup atarmış babam da gidip saklamış o kâğıtları. Yani tüm ailesi bir ucundan tutmuş, ona dair bir şeyler saklamış. Öylesine büyük bir yığın ki tek tek kategorize etmek, anlamlı bir bütün haline getirmek, eserler bağlamında bir diziyi oturtmak ve elbette okuyucunun anlayabileceği bir dil üzerinden kodlama oluşturmak ciddi bir mesai harcamamıza sebep oldu. Öyle belgeler var ki, mesela Üstad'ın makbuzları, Büyük Doğu Yayınevi'nin ilk kira kontratı, şairin Hac belgeleri, ekmekek kartı... Yalnızca edebi bir miras değil aslında sosyolojik olarak da bir dönemin tanığı olarak değerlendirilebilir.

Dedenizin hayatına dair birkaç cümle kurmanız gerekse neler söyleyebilirsiniz? Onun hayran olduğunuz özellikleri nelerdi?

Modernizmin karşısına İslam'ı koyabilen, insanlığın akılla yol alamayacağını henüz 1940'larda söyleyebilmiş bir isim.

Bugün baktığımızda da modern dediğimiz dünya düzeninin de çoktüğünü görüyoruz zaten. Bize hep şu soruluyor: Üstad anlaşılıyor mu diyorlar? Dilbilgisi ve edebiyat üzerinden anlaşılıyor mu dersiniz direk atfettiğiniz özne Necip Fazıl'ın kendisi oluyor. Öyle bir imada bulunuluyor ki anlaşılmamak onun kabahati sanki. O anlaşılmıyor değil, biz anlamıyoruz. Söylemsel kırılmalar toplumu ve cemiyeti değiştirme anlamında çok önemli. Belki de Üstadın dil konusuna verdiği önem üzerine yeniden düşünmemiz gerekiyor. Necip Fazıl mücadelesini, fikrini, cemiyetin tüm şubelerine indirgemiş aslında. Aynadaki Yalan ile romanda, Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri ile hikâyede, Bir Adam Yaratmak ile tiyatro eserinde... Farklı türler üzerinde de olsa verdiği mücadele aynı. Babam şöyle der dedem için, "babamı hiç uyurken hatırlamıyorum". Bu demek değil ki hiç uyumadı ama hep çalıştı.

Araştırma Merkezi'nde okuma grupları yapıldığını okumuştum. Neler üzerine okuma yapılıyor?

Okuma grupları kurarken şöyle yola çıktım; bir fikir kitabı nasıl okunur noktasında genç arkadaşlara yardımcı olmaya çalışıyorum. Bir fikir eserini okurken büyük pencereyi görmüyoruz, detaylarda boğuluyoruz. Modern toplumların empoze ettiği şeye geldik, acelemiz var. Mesele anlamak değil okuyup hızla bitirmek.

Necip Fazıl'ın torunu olmak hayatınızı nasıl etkiledi, etkiliyor? Ona layık olmak anlamında zorlandınız mı?

Elbette insanı bir sorumluluk altına sokuyor. İçinde yaşadığınız aile kendi dil ve söylemiyle sizi şekillendiriyor elbette. Benden beklenenler oldu evet, kimi zaman siyasi beklentiler oldu, belki şiir konusunda çok daha yetenekli olmam beklendi. Türk Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat üzerine okudum. Yüksek lisansı Doğu-Batı edebiyatı Modernizm-Post modernizm üzerine yaptım. Ailemin bu seçimde elbette ki etkisi olmuştur. Cemiyeti anlayabilmemiz için insanı anlamamız lazım; insanı anlamak, onun psikolojisini, felsefesini anlamamız için de en güzel kanal edebiyat. Benim hem doğduğum aile hem de kişisel eğitimim açısından edebiyatla her daim çok sıkı bir ilişkim oldu. Edebiyatın tüm dünyaya hükmettiğini düşünüyorum.

Dedenizin özellikle hangi kitaplarını önerirsiniz?

Bir Adam Yaratmak en sevdiğim kitabı. *Dil ve Edebiyat* kitabını da muhakkak okumalarını tavsiye ederim. *Reis Bey*, *Ahşap Konak*, *Aynadaki Yalan* da benim en sevdiğim arasında. (•••••)

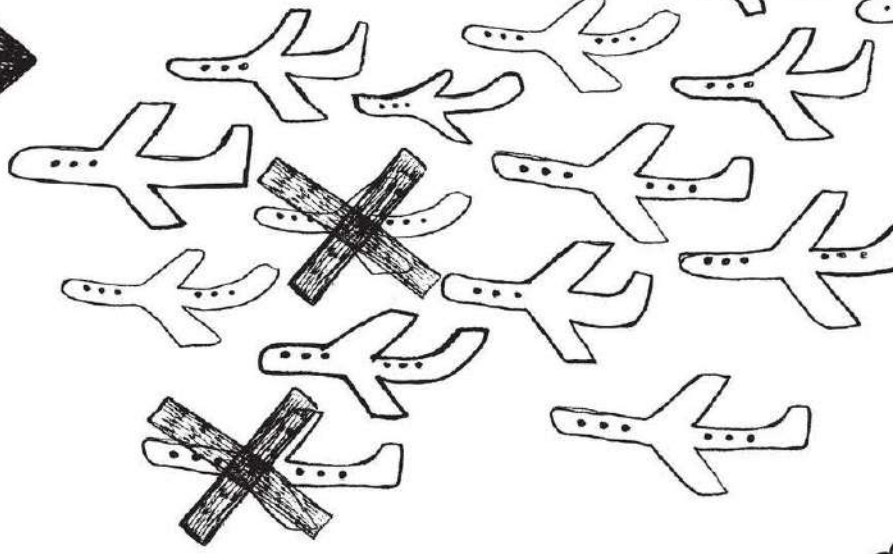
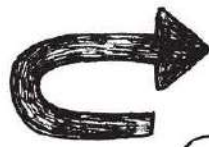

GÜNCEL

KEREM GÖRKEM

mkgorkem@gmail.com

HEYBEYİ ANILARLA DOLDURMAK

En yakını otuz yedi yıl önce yazılmış bu yazılar, bugün aynı bölgelere seyahat edecek okur için bir manzara fotoğrafı işlevi görüyor. Öyle ki, Haldun Taner'in Sovyetler'den İngiltere'ye, dünyanın dört bir yanına yaptığı seyahatlerde yaptığı bir mukayese değil. Buraları, Türkiye'nin söz konusu tarihlerdeki haliyle karşı karşıya koyup kötücül şeyler söylemiyor.

Hiç seyahatname okumamış birine bunun keyfini anlatmak zor. Gediklisinin, zaten rastladığı kitaba bir göz atmadan geçip gitmesi ihtimal dışı. Zira, sanki özünde, okurunu kendine çeken bir zıt kutbu taşır seyahatnameler. Hele de, zihne kentleri adamaklı kurma imkanı verebilenler.

Söyle sanılmasın: Metin, konu kenti görmüş, içinden geçmiş birini ilgilendirmes. Tam tersi, en çok İstanbul'da yaşayanın ilgisini çeker İstanbul kitapları. Ama yine de, seyahatnamenin özünde, okurun bir seyahat planı yapamadığı yerleri ona gösterme, en doğru tabirle aktarma niyeti vardır. Haldun Taner de, *Düşsem Yollara Yollara*'yı niçin yazdığını anlatırken, bir borçtan söz ediyor: "Yoldan gelen çok konuşur, derler. Bundan doğal ne olur. Zaten çevre de insanı kıskırtır. 'Yediğin içtiğin senin olsun, gördüklerini anlat' der. Dış gezilerden dönüşümde başlıca borcumun gördüğümü okurlarıma anlatmak, izlenimlerimi onlarla paylaşmak olduğunu hiç unutmadım. *Düşsem Yollara Yollara*'daki notlar işte bu duyguyla yazıldı. İçtenlikle, dostlukla. İçten bir dostluğun iletişim itişiyi. Sizi yararlı yoldan oyalayabilirse, sevinirim."

Düşsem Yollara Yollara'nın ilk baskısı bundan kırk yıl önce, Haldun Taner'in kitaba giren seyahatleri için gazetelere yazdığı yazıların toplanmasıyla yapılmış. Yapı Kredi Yayınları, Temmuz 2019'da çok iyi bir iş yaptı ve kitabın içeriğini genişletip fotoğraflarla zenginleştirerek yepyeni bir edisyon oluşturdu. Tekin Yayınevi'nin yaptığı 1979 baskısından tek eksik kalır yanı kapak deseni. Aşağıda göreceksiniz, yirminci yüzyılın ikinci yarısında filmlere, kitaplara bir seyahat imgesi olarak girmiş "sopaya takılı bohça" fikri, sopa-dolma kalem ikamesiyle oluşturulmuş. Yeni baskıdaki portre elbette çok zayıf kalıyor bunun yanında; sanki bize, günümüz yayıncılığının incelmış iplerini gösteriyor.

Yazar adeta fotoğraf çekiyor

Haldun Taner'in seyahat yazıları on yedi bölüme ayrılmış, 1956 ila 1982 yılları arasında yayımlanmış yazıları içeriyor. Kronolojik sırayla: Yunanistan-İtalya, Yugoslavya, Belçika-İngiltere, İsrail, İran, Fransa, Macaristan, Avusturya, Almanya, Sovyet Rusya, Hindistan, Polonya, Hollanda, Romanya, Çekoslovakya, İsveç ve Mısır. Yugoslavya, İsrail ve Mısır bölümleri bu edisyona özel, yukarıda değindiğim içeriği zenginleştiren kısımlar yani... Dikkatimi çeken şu: Çok uzak olmayan yıllarda yayınlanan başka seyahatnamelere de baktığımda görünen o ki, ülkeler hiç de rastlantısal olmayan bir biçimde kesişiyor. Örnekte Çetin Altan'ın toplamında, bir Afganistan fazlası görünüyor. Meraklar mı benzeşiyor, yoksa seyahat imkanları mı bunu gerektiriyor? Orası tanıklık etmişlerin aklının ereceği şey...

En yakını otuz yedi yıl önce yazılmış bu yazılar, bugün aynı bölgelere seyahat edecek okur için bir manzara fotoğrafı işlevi görüyor. Öyle ki, Haldun Taner'in Sovyetler'den İngiltere'ye, dünyanın dört bir yanına yaptığı seyahatlerde

yaptığı bir mukayese değil. Buraları, Türkiye'nin söz konusu tarihlerdeki haliyle karşı karşıya koyup kötücül şeyler söylemek değil onun yaptığı. Tuncay Birkan da, 2016'da K24'e yazdığı Haldun Taner yazısında kitaptan söz ederken "Türkçedeki en güzel örneklerindendir" der ve bunu kıyaslamadan, ders çıkarma gayesi olmadan yapmasıyla ilişkilendirir.

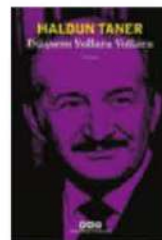
Haldun Taner, hakikaten de bir fotoğraf çekiyor gibi, olduğu ve hissettiği gibi aktarıyor okura kentin altını üstünü: "Gece uçaktan iner inmez, hatta daha havada iken insanın gözünü ilk alan yeni Brüksel Havalimanı oluyor. Bir saat önce kalktığımız Paris'in Bourget Meydanı bunun yanında bir taşra limanı kaldı. Belçikalılar bu işe dünyanın en büyük havaalanını yapmak iddiası ile başlamışlar. Başlamışlar ama ne var ki hâlâ bitirememişler."

Kurgu dışı edebiyat metinlerinin en keyiflisi

İtalya seyahatine dönemin ünlü senaristlerinden Zavattini'yle yaptığı bir söyleşiye sığdırıyor, İsrail'e göçmenler penceresinden bakıyor, Sovyetler'de Nazım Hikmet'in eşi Vera'yı bulup onunla buluşuyor Haldun Taner. Onun derdi kenti, gündelik hayatı ve insanları görmek, heybesini anılarla doldurmak. Olduğu gibi aktaralım: "Nasıl tanıştıklarını, Nazım'ı koca olarak hiç mi hiç aklına getirmemiş olduğunu, onu bir büyük yazar olarak, bir mit olarak saydığını, aşkını itiraf edince çok şaşırdığını, o sırada kendisinin evli bulunduğunu anlatan genç kadına mihmandarım ışık açmanın sakıncası olup olmadığını soruyor. Vera Hikmet, yanı başındaki abajuru yaktı ve birden sustu: Işık olunca utanıyorum, dedi."

Burada sayfalar boyu, Haldun Taner'in gezdiği ülkelerden topladığı onlarca anıyı aktarma işlevi gören cümleler kurulabilir elbet. Lakin, yazının başında işaret ettiğim gedikli seyahatname okurlarının da hak vereceği üzere, kurgu dışı edebiyat metinlerinin açık ara en keyiflisi olan bu kitapları müstakbel okurlara işaret edip bir adım geri çekilmek, şimdi benim yapabileceğim en iyi şey.

Yazıyı bitirirken, seyahatname okurları için unutulmuş kitaplardan birini, yazıda da sözünü ettiğim, Çetin Altan'ın İsrail, İsveç, İran, Afganistan ve Romanya gezilerini anlatan kitabı *Bir Uçtan Bir Uca*'yı da ısrarla önermiş olayım... Adımladığı yerlere Haldun Taner'inkinden bambaşka bir gözle bakar, aklında hep Türkiye varken gezer o. İnanın, böylesi de iyidir. (●●)

DÜŞSEM YOLLARA YOLLARA

Haldun Taner

YAPI KREDİ YAYINLARI 2019

H. SALİH ZENGİN

hsalihzengin@gmail.com

ŞİİRSİZ ÇOCUK EKSİKLİKTİR

Yayınevlerinin az satıyor kaygısıyla uzak durdukları tür çocuk şiirleri kitapları. Ama misyonu çocuk edebiyatının güzel örneklerini ortaya koymak olan bazı donkişot yayınevlerinin varlığı sayesinde güzel şiir kitaplarını okuma imkânı buluyoruz. Bunlardan birisi de yeni kurulan ve genel yayın yönetmenliğini Mustafa Ruhi Şirin'in yaptığı Uçan At Yayınları.

Bilmem farkında mısınız? Sosyal medyaya bakıyorum, kitap eklerini okuyorum, kitap satış sitelerinin yeni çıkan listelerine göz atıyorum, kitabevlerinde çocuk kitapları raflarını inceliyorum. Hepsinde aynı sonuç: Çocuk şiirleri kitapları yok denecek kadar az... Çıkan çocuk şiirleri kitapları da gereken ilgiyi hak etmiyor. Şiirin, çocuğu olgunlaştıran ve geliştiren bir tür olarak gereken ilgiyi görmemesi ve şiirin hayatlarından çekilip gitmesi korkunç! Yetişkin edebiyatındaki şiirle, çocuk edebiyatındaki şiirin ortak noktası şiirin sesinde ve tınısında dögümlenir. Çocuğun bir dilin zenginliğini, ahengini, tadını en iyi alacağı şiirden uzak durması, iyi şiirlerin olmayışından mı yoksa çocukların ilgilendiği bir tür olmamasından mı ileri geliyor? Belki ikisi de etkili ve bu başka bir tartışmanın konusu ama iyi çocuk şiirlerini de görmezden gelmek 'yetişkin dalkavukluğundan' başka bir şey olmasa gerek.

Çocuk şiiri söz konusu olduğunda ne bir yetişkin olarak kalmak ne de çocuklaşmaya çalışmak işe yarar. Çocuk duyarlılığını harekete geçirmek ve çocukların doğal bir şair olduğunu kabullenerek bir eser ortaya koymak icap eder. Ancak ülkemizde çocuklar için yayınlanan şiir kitaplarının sayısında uzun bir zamandır eksilme olduğu da aşikâr. Çocuğun estetik ve edebi zevk kazanması için şiiri tekrar hayatlarına ve hafızalarına dâhil etmemiz şart.

Çocukları uçuran şiirler

Yayınevlerinin az satıyor kaygısıyla uzak durdukları tür çocuk şiirleri kitapları. Ama misyonu çocuk edebiyatının güzel örneklerini ortaya koymak olan bazı donkişot yayınevlerinin varlığı sayesinde güzel şiir kitaplarını okuma imkânı buluyoruz. Bunlardan birisi de yeni kurulan ve genel yayın yönetmenliğini Mustafa Ruhi Şirin'in yaptığı Uçan At Ya-

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Ben çocuk olsam buradaki güzel şiirlerin çoğunu ezberlerdim. Bir masal ezberleniyor ama birkaç şiir ezberlemek hiç de fena olmazdı doğrusu.
- Kelimelerden hayaller çizen şairlerin şiirleriyle düşüncelere daldım ve bu şiiri nasıl resimlerdim diye düşünürdüm. Sonra da çizerlerin yaptığı çizgilere bakar, şiiri tekrar yaşardım.
- Şiirleri okuduktan sonra eminim ki ben de hemen şiir yazmaya koyulurdum.

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Bu kitabın resimlerini eminim ki çok severdim. Sade ve akıcı dili sayesinde kitabı ezberleyebilir, okuma bilmesem de resimlerinden kitabın hangi sayfada ne anlattığını bilirdim.
- Ayı'nın hikâyesini anlatamamasına üzüldüm ama onun sabretmesi ve yardımseverliği sayesinde mutlu sona ulaşmasına sevinirdim.

yınları. Henüz iki yıllık bir yayınevi olmasına rağmen çocuk edebiyatı alanındaki değerli çalışmaları bir araya getiren Uçan At, çocuk şiir kitapları alanındaki geniş boşluğu bir misyon olarak doldurmayı başarıyor.

Şu ana kadar tam 14 çocuk şiiri kitabı yayınlama ve okuruyla buluşturma başarısı gösteren Uçan At Yayınları her bakımdan övgüyü hak ediyor. Her birini farklı çizerlerin resimlediği 14 kitaba burada ayrı ayrı değinmek mümkün değil ama hiç olmazsa çocuğunuza okutacağınız ve dil sevgisi ile birlikte hayal gücünü besleyeceğiniz 14 kitabı ismiyle de olsa anmak isterim. Güzel illüstrasyonlar süslenen naif şiir kitaplarından altı tanesi Mustafa Ruhi Şirin'e ait. Dünyanın En Güzel Yeri, Harflerin Kardeşliği, Okula Giden Kedi, Bir Şemsiyem Olsa, Gökyüzü Çiçekleri ve Dünyaya Gülen Adam isimlerini taşıyan bu kitaplar çocukların dil zevkini geliştirecek ve gökyüzüne kanatlandıracak kelimelerle süslü.

Küçük İyilikler Sokağı, Bulutlar Örtme Güneşi ve Kuş Resimli Kazak isimli üç kitap ise şair Gökhan Akççek imzasını taşıyan duygusal şiirlerden oluşuyor. Tacettin Şimşek'in yazdığı İlyaz Tatili, Hasan Demir'in Bizim Evdeki Kedi, Refik Durbaş'ın Çırak Çıktı Çocukluğum, Necati Zekariya'nın Anne Sevgisi Nedir? ve Abdülkadir Budak'ın Babamın Sevdikleri isimini taşıyan şiir kitapları hem çocuklar hem de büyükler için... Baskı kalitesi, güzel illüstrasyonları ile göz dolduran kitaplar, kütüphanenizin başucu eserlerinden olacak. Şiirin hayatınızdan çıkıp gitmesine izin vermeyin...

AYI'NIN ANLATACAK BİR HİKÂYESİ VAR

Philip C. Stead
RESİMLEYEN: Erin E. Sdead

YAPI KREDİ YAYINLARI 2019

DOSTLUK VE SABIR ÜZERİNE

Çocuğunuzun anlatacak bir hikâyesi mutlaka vardır. Bazen anlatacağı şeyi bir türlü anlatamaz. Ya siz meşgulsünüzdür ya da o ifade edemez anlatacağını. Tıpkı bu masal kahramanımız Ayı'nın başına gelenler gibi. Onun da anlatacak bir hikâyesi var. Bu yüzden önce arkadaşı Fare'ye gidiyor ama Fare'nin onu dinleyecek vakti yok. Sonra arkadaşı Ördek'e rastlıyor ama gelin görün ki Ördek de göç etme telaşında. Hikâyesini bir de Kurbağa dostuna anlatsa? Fakat onun derdi de sıcacık bir yatak. Sonuçta ayı hayvan dostlarının hiçbirisine hikâyesini anlatamıyor ama onlara yardım ederek çok güzel anılar biriktiriyor. Kış uykusundan uyandıklarında bütün bu yaşadıkları hikâyenin kendisi olup çıkıyor. Anlatılamayan bir hikâyeden güzel bir hikâye çıkıyor yani. Bekçi Amos'un Hastalandığı Gün kitabının yazar ve illüstratörleri Philip ve Erin Stead'den dostluk ve sabır üzerine bu sevimli ve ciltli kitabı 3-8 yaş arası çocuklarınız çok sevecek.

ÇOCUKLAR İÇİN ŞİİR SERİSİ-14 KİTAP

Mustafa Ruhi Şirin, Gökhan Akççek, Tacettin Şimşek, Refik Durbaş, Necati Zekariya, Hasan Demir, Abdülkadir Budak / Uçan At Yayınları

AHMET EDİP BAŞARAN
edipahmet97@hotmail.com

ÖLÜM ÖNCESİ'NE DAİR

Ölüm Öncesi, İlker Nuri Öztürk'ün hayata, umuda ve elbette ölüme dair arayışlarını çerçeveleyen iyi bir ilk kitap. Şair, söylemde yer yer kendini hissettiren "tutuklu ve kesintili" dili daha da berraklaştırdığında çok daha güçlü ve gürbüz şiirlerin önü açılacak.

Ölüm hayatın bakiyesidir. Hayatın sonunu değil hayatın bir başka vechesini karşılar. Elde kalan ne varsa onunla gideriz ölüme. Bu açıdan ölen bir insan için kullanılan "hayatını kaybetti" lafı bomboş bir laftır. Hayat bir başka sayfada olanca tazeliğiyle devam etmektedir çünkü. Ölüme dair anlatılarda ölüm ve ölüm sonrası başlığı öne çıkar. Ya ölüm öncesi? Ölümün öncesinde hayat vardır ve biz hayatın bizatihi kendisini ölümlle tanımlamaktan imtina ederiz. İlker Nuri Öztürk'ün ilk kitabı *Ölüm Öncesi*, ilk elde bu hayatı hatırlatıyor bize. Bir milat olacaksa hayatta o da ölümün ta kendisidir. Kitabın kapak resmi, bu bağlamda isimle ve içerikle tam bir uyum içinde. Ölüm öncesine yani hayata bakan insan, tam da resimde görüldüğü gibi aslanların, kaplanların varlığında uç bulan yabanilikle savaşılmaktadır. Ölüm ve sonrasındaki ahvâli belirleyecek olan da insanın bu kavgada ne yaptığıdır.

Minimal bir şiir yazıyor İlker Nuri Öztürk. Darası alınmış, gevezeliklerden arınmış, sadeliği ve içeriği önceleyen bir dille kuruyor şiirini. Ne anlattığı kadar onu nasıl anlatması gerektiğinin de farkında. Biçimle içerik arasında kurduğu diyalektik bağ, Öztürk'ün meselesini okura iletebilmesinde önemli bir imkân sunuyor. Dildeki bu tercih, Öztürk şiirini okurken, sessiz ve derinden akan bir ırmağın sesini hatırlatıyor insana. Bununla birlikte mısralar arasına, kelimeler arasına görünmeyen ama zihinde kendiliğinden tamamlanan aralıklar bırakmayı seviyor Öztürk. Hayatın içimizde bıraktığı boşluklara benzeyen bu aralıklar, anlatım, imge ve cümle diyalektiği açısından bazı muğlaklıklar barındırır da Öztürk, bunu kişisel menkıbesi etrafında kurduğu şiirsel dille bir şekilde alt etmeyi başarıyor: "Yalınayak geçen gül bahçesini, saçlarınsa kavi / uzak kaldığın bir gök, / gürültüsüyle dayanırken pencereye / sana ait gölde yıka ellerini." (Yeniden, s.8)

Uyku provası

Ölüm Öncesi, Öztürk'ün belki de bir dünya tasviri yaptığı şu dizeyle açılıyor: "Burası, yüksek fikirlerin ovalandığı kayalık" (Yeniden, s.7) Yeniden başlıklı şiir, sürekli bir tekrar hissiyle yaşadığımız hayatlarımıza tutulan bir ayna gibi. Birinci ve ikinci tekil şahısın birlikte kullanıldığı şiir, insanın hayat içindeki arayışlarına odaklanıyor: "saate bakmaktan yaşlanan sesim" (Yeniden, s.7) Aynı şiirde kalıcı hâle gelen "kuşku"dan da bahsediyor şair. Şiirdeki 'ben'in hayat karşısındaki konumlanışı bu imge özelinde dışlaşıyor desek yeridir. Çünkü Öztürk, bir sonraki şiirde mevcut dünyaların içinde daha yaşanabilir ve güzel bir dünyanın izini sürüyor. Bu izi sürerken Türkçenin özel ve özge mimarı Yunus'a yapılan atıf bu bahiste elbette çok önemli: "Yunus'un bastığı bayat toprak / gitmek düşünür, bilinçsiz ve inançlı. / yer-yüzü astarında besliyor / bambaşka bir diyarı" (Olur Renk Değil, s.9)

Öztürk şiirinde üstü kapalı bir "dayanışma" isteği var. Birinci ve ikinci şahıslar arasında gidip gelen söyleyiş özelliği, hem kimlik hem aidiyet hem de hayata karşı birlikte tutunma hissine dair işaretler veriyor bize. Kimlik ve aidiyet mevzuuna bilahare geleceğim ama şu dizelere dikkat: "Bir fırtınaya yaklaşıyoruz / ellerimi ellerinde bil / dağlılar, yerliler, eşkıyalar / yalnızken hepsi sendendir" (Arz Talep, s.15) Hayatın insana korku veren saldırıları evet korkuları büyüttüme

yarar. Ve şairin dediği gibi korku da bulaşıcıdır. Böylesi bir düzlemde şairin hayata ve umuda dair yaptığı tespit oldukça önemlidir: "yaşamak, kör cambaz cesareti / elin elimdeyse bir umut vardır." (Arz Talep, s.15)

Uyku Provası, şairin geceyle gündüzü, dünyayla ahireti kurcalarken kullandığı sağlam bir eğretileme. Bu uykuda rüya bir geçit gibidir. Uyuyup uyanacağımız bir rüya. Öztürk, bu hissiyatın izinde ezeli takdiri hatırlatır bize: "Telaşın buraya kadar / dünya, bir önceki durak." (Uyku Provası, s.17)

Nereye diye bir cevap

Öztürk'ün bir kimlik ve aidiyet hissi bağlamında Çerkesliğe dair yaptığı atıf, kendi gözleriyle baktığı, yorumladığı dünyaya dair sahil ve samimi sorgularla birlikte ilerliyor. Bir hinc duygusundan ziyade soylu bir hesaplaşmanın peşinde şair. 19. yüzyılın ikinci yarısında işgal edilen Kafkasya ve yurtlarından zorunlu göçe tabi tutulan Çerkeslerin yaşadığı zulüm, şairin dizelerinde "bir Çerkes kaması"yla hatırlanır. Topraklarından sürülen ve yeniden topraklarına dönmelerini diye evleri barkları yakılıp yıkılan bir halkı yine toprak imgesiyle anlatır Öztürk: "Toprağı olmayan neslin / toprakta olmayan ataları" (Kafkas Dağın Kuşu, s.47)

Öztürk, soruların aslında cevaplara dönüştüğü bir yaşama ilkesiyle hareket eder. Bu bağlamda şiirini kurarken insiyaklardan değil kökleri tarihe, inanca ve kimliğe sınıksız bağlı bir bilinçten yola çıkar. "Nereye" sorusunun cevabı aslında şairin durduğu yeri gösterir bize. "Ağlamak fiiline dağ aranıyor." (Nereye Diye Bir Cevap, s.31) der ve ölüm öncesi sessizliği dinlemeye çalışır. Şair, uzakları yakınlaştıran, toprağı inançla yoğuran kadim hakikati gözetlemektedir: "Afyon'da yorgun bir imam sesi / ezan, heybetiyle inliyor / sapsarı topraktan bodur dağlara" (Uzak, s.35)

Ölüm Öncesi, Öztürk'ün hayata ve umuda ve elbette ölüme dair arayışlarını çerçeveleyen iyi bir ilk kitap. Şair, söylemde yer yer kendini hissettiren "tutuklu ve kesintili" dili daha da berraklaştırdığında çok daha güçlü ve gürbüz şiirlerin önü açılacak. Öztürk, sabırla ve sahihlikle sürdürdüğü şiir serüveninde ilk kitabıyla bunun müjdesini fazlasıyla veriyor bize. "Ömrüm, kötü ağırlandı o konuk." (Sarı Filikalar, s.43) dese de, şair o ömrün içinde fevran eden sessiz haykırıları güçlü bir dille aktarıyor. Çünkü herkes "uzaktaki aydınlığa bakarken" şair hemen önündeki "ışığı görmekle yükümlü" olduğunun farkındadır: "Ben azı dişimi sıkmakla yükümlüyüm / dilimde eski dualar / her aminde büyüyor umudum / vicdanım kadar geniş / suçluluk duygum." (Amenna, s.36) (●●●)

ÖLÜM ÖNCESİ

İlker Nuri Öztürk

PROFİL KİTAP 2019

GEZİ

YUNUS EMRE TOZAL

yetozal@gmail.com

CHICAGO'NUN KÜTÜPHANELERİ

Amerika'daki şehir yapılarını incelediğimizde karşımıza hemen her bölgeye yapılan şehir kütüphanelerinin şehirleri bir metro haritası gibi sardığını görürüz. Nerede otursanız oturun, evinizin hemen yakınlarında bir kütüphane mevcut ve sizin kütüphaneye iletişim içinde olmanız neredeyse zaruri bir durum. Öyle ki, bir bölgeye taşınır taşınmaz ilk yapılan işlerden biri şehir kütüphanesine kaydolmak.

Kütüphaneler, çok eski zamanlardan matbaanın bulunuşuna ve günümüze toplumların zenginlik göstergelerinden biri olmuştur. Eski çağlardan itibaren sadece bilgiye sahip olma ve bilgi kaynaklarını depolama yerleri olarak kullanılmış, günümüzde ise teknolojik gelişim ve erişim yoluyla bilgiyi sunma, bilgidan bilgi üretme ve araştırma yapmak suretiyle insanlığın hafızasını da beslediği mekânlar haline gelmişlerdir. Bir ülkenin kütüphaneleri ile içinde bulunan kitapların çokluğu ile okuma oranının yüksekliği, kültür zenginliğinin en büyük göstergesi olduğu söylenebilir. Bu yazımda yaklaşık 1 yıldır bulunduğum Chicago şehri özelinde Amerika'da kütüphane kültürünün toplumda nasıl yer edindiğine dair gözlemlerimi aktaracağım.

Amerika'daki şehir yapılarını incelediğimizde karşımıza hemen her bölgeye yapılan şehir kütüphanelerinin şehirleri bir metro haritası gibi sardığını görürüz. Örneğin yandaki

ROGERS PARK
RODEN NORTH TOWN
ORIOLE Edgebrook
PARK ALBANY PARK Woods
MAYFAIR Bezazian
JEFFERSON PARK LIBRARY Sulzer Regional
Austin-Irving INDEPENDENCE UPTOWN
Dunning Portage-Cragin Belmont
WEST BELMONT Logan Merlo
Galewood-Mont Clare North Square
North Square Lincoln Park
AUSTIN Pulaski HUMBOLDT NEAR
WEST CHICAGO PARK NORTH
AVENUE WEST TOWN
RICHARD M. DALEY POPULAR
LEGLER MANNING LIBRARY
Austin DOUGLASS HAROLD
little Roosevelt WASHINGTON
village LOZANO LIBRARY CENTER
TOMAZ Richard J. Chinatown
Daley KING
MCKINLEY PARK CHICAGO
Brighton BACK BEE
ARCHER OF THE YARDS
HEIGHTS Hall Blackstone
Garfield GAGE SHERMAN PARK
Ridge PARK CHICAGO
CLEARING WEST Kelly
WEST ENGLEWOOD GREATER
LAWN THURGOOD MARSHALL Shore
Wrightwood-Ashburn WHITNEY M. YOUNG, JR.
BRAINERD AVALON SOUTH
Woodson CHICAGO
Regional Library JEFFERY
WALKER Beverly Vodak-East
Pullman Side
Mount West Pullman
Greenwood HEGEWISCH
ALTGELD

LAKE
MICHIGANCHICAGO
PUBLIC
LIBRARY
FOUNDATION
DEDICATED TO THE CURIOUSCHICAGO
PUBLIC
LIBRARY

görselde Chicago'da bulunan kütüphanelerin isimlerinden yapılmış bir haritayı görüyoruz. Bu haritayı Chicagolulara sevdirmek ve zihinlerine kaydetmek için tişörtlerini de hemen her yerde bulunduruyorlar. Haritada gördüğünüz üzere, lokasyon nerede otursanız oturun, evinizin hemen yakınlarında bir kütüphane mevcut ve sizin kütüphaneye iletişim içinde olmanız neredeyse zaruri bir durum. Şöyle ki, bir bölgeye taşınır taşınmaz ilk yapılan işlerden biri şehir kütüphanesine kaydolmak. Nasıl bizde ikamet ilmuhabiri alınıyorsa, burada da ilk iş ehliyetin üzerindeki adresi değiştirmek ve kütüphanenin yolunu tutmak. Eğer kütüphaneye kaydolunmazsa, kısa bir zaman sonra komşularınızın bakış-

larından rahatsız olabilirsiniz! Çocuklarınız varsa zaten okul sizi mecburen kaydediyor hem okul kütüphanesine hem de en yakın şehir kütüphanesine.

Kütüphane hizmetleri

Mimarisiyle, estetiğiyle, okuma ve çalışma odalarıyla, çocuk ve gençlerin okuduğu ve araştırdığı bölümlerle, çalışanlarıyla kütüphaneler, canlı, yaşayan ve sürekli gelinip gidilen yerler. Yeter ki okumak ya da öğrenmek isteyin, en yeni kitaplardan DVD, CD'lere ve belgesellere varıncaya kadar burada bulmanız mümkün. Kütüphaneler, hizmetleriyle bir nevi okul hizmeti görüyor ve toplumun aydınlanması, bilgi ve refah seviyesinin artırılması için çalışıyor.

1-Yetişkinler için öğrenim programı: Bu bölüm birçok alt bölümden oluşmakla birlikte en çok hizmet edilen alanlardan biri. Özellikle yaşlı ve emekli çiftlerin bu bölümde gönüllü hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Alt kategorilerine göre:

- a) Okumayı öğrenme sınıfları:** Özellikle göçmenler için düşünülmüş okuma yazmada zorluk çekenler, gönüllü öğretmenler veya kütüphane personelinin yardımıyla küçük sınıflarda verilen derslerde okuma ve yazmayı öğreniyorlar.
- b) Lise terk öğrencileri:** Liseyi dışardan bitirmek için açılan sınava hazırlama kursları (Pre-GED veya GED sınıfları) ve aynı zamanda üniversiteye yerleşmek isteyen öğrenciler için yapılan sınav çalışmalarından oluşmakta.
- c) İngilizce dersleri:** Özellikle göçmenler için programlanan bu derslerde hangi seviyede olursanız olun İngilizcenizi geliştirebiliyorsunuz. Hatta seviye atladığınızda sertifika alabiliyorsunuz. Varacağınız en üst basamak native (yani yerel insanların) derecesinde İngilizceye sahip olmak.
- d) Aile eğitim programları:** Ailelerin çocuklarıyla birlikte katıldığı bu programlarda, hem komşuluk ilişkilerinin artırılması hem de ailelerin çocuklarıyla birlikte okuma programları düzenlemesi amaç edinilmiş.
- e) Genç eğitim programları:** Gençlerin eğitimlerini bir adım öteye taşımak için yapılan bu aktivitelerle gençler karşılaştıkları problemleri kütüphane aracılığıyla aşmaya çalışıyor. Gençlerin kütüphane ile bağının güçlendirilmesi için okul ve okul dışı yardım sağlanıyor.
- f) Sağlık eğitim programı:** Bu derslerle en temel seviyede sağlık bilgisi veriliyor. Deprem gibi felaketlerde ilkyardım konuları anlatılıyor.
- g) Karşılıklı konuşma dersleri:** Sosyal bir aktivite olarak gelenler birbirleriyle tanışılıyor.
- h) Her seviyeye yönelik bilgisayar öğretme sınıfları:** Bilgisayar bilgisinin ve kullanma becerisinin artırıldığı dersler düzenleniyor.

2- Yaşlılar için hizmet ve programlar: Bu bölümde yaşlı insanların sağlıklı kalabilmeleri için egzersiz ve rahatlatma teknikleri, besinlerin faydalarını anlatan sınıflar oluşturuluyor. Özellikle duyma, görme problemleri olanlar için gerekli malzemeler temin ediliyor, kitap ve CD'leri kullanma konusunda eğitilerek talep ederlerse sesli kitap okuma gibi hizmetler veriliyor.

3- Çocuk bölümü: Kütüphanelerde en çok aktivite yapılan bölümlerin başında bulunuyor. Her kütüphanede mutlaka

bir çocuk bölümü var. Haftalık masal okuma etkinliklerinden hediye çekilişlerine, her türlü oyuncak ve el hamurlarına varıncaya kadar çocukların kütüphane ile bağının sürekli artırılması amaçlanmış. Zaman zaman sanki bir çocuk yuvası şenliğini andıran bu bölümlerde çocukların aktif öğrenmesi ve keşfetmesi sağlanıyor.

Tüm bunların yanında kütüphanelerde sık sık okuma kampları yapılıyor, göçmenler için hizmetler ve iş bulmanıza yarayan bilgi merkezleri bulunuyor. Kültürel programlardan müzelere ücretsiz bilet sunulmasına, konserlerden halk sanatları gösterilerine, sesli kitap hizmetlerinden haber bülteni broşürlerine ve gezilere varıncaya kadar kütüphaneler, toplumun nabzını ölçen merkezler adeta.

7/24 açık kütüphaneler artmalı

Arjantinli yazar Carlos María Domínguez, "Günümüzün gerçek üniversiteleri, zengin kütüphanelerdir" der. İşte Amerika, tüm şehirlerini adeta bölümlendirerek bunu yapmaya çalışmış. Çünkü kütüphanede tam bir gezgin olur, özgürce dolaşırsınız. Ardından da hayal kurma gelir. Günümüzde hayal edip üretebiliyorsanız, her zaman bir adım öndesiniz demektir. Bugün koskoca Türkiye'de yaklaşık 50 çocuk kütüphanesi var. Yine, halk kütüphanesi sayısı da çok az: 1137. Oysa çok çeşitli kitaplara (basılı ya da e-kitap), kaynaklara (dergiler, veri tabanları, filmler vs.) ulaşabilmeye, internet erişiminin olduğu sosyal mekânlara çok ihtiyacımız var. Bu rakamlar 81 milyonluk bir nüfusa göre çok çok az. Ne zaman içinde gezgin çocukların özgür bir birey olarak bilgiyle alışveriş yaptıkları kütüphanelerimiz çoğalsın, işte o zaman geleceğe dair hayallerimize ve hedeflerimize de ülkece çok daha yaklaşırız. Bugün Zeytinburnu Belediyesi'nin 7/24 açık kütüphaneleri, yine Üsküdar Belediyesi'nin açtığı 7/24 açık Nevmekan'lar bu yüzden çok kıymetli.

Son olarak değerli anne ve babalar, okuma kültürü bebeklikte başlayan bir olgu. Eğer çocuklarımıza (0-5 yaş) yüksek sesle kitap okumaz isek, onları masal ve hikâye anlatarak büyütmezsek, *Dede Korkut*'la, *Nasrettin Hoca* ile ve diğer kadim yazarlarımızla tanıştırmazsak, kütüphane ve kitap ile tanışmayı yeterince yaygınlaştıramazsak; dünyayı geriden takip etmeyi kabullenmişiz demektir. Geleneğini bilen ve geleceği okuyan çocuklar, yarı Türkiye'yi çok daha yüksek lere taşıyacaklardır. (●●●)

ISTRANCALI BİR ŞEYTAN KULU

Istrancalı Abdülharis Paşa'yı Rumeli'yi kaybımızın hikâyesi olarak da okumak mümkün, Trakya'nın yerel Türkçesinin edebiyata yansıması ya da yerli bir vampir anlatısı olarak okumak da... Hangi niyetle okursanız okuyun bir okur olarak karşılıksız kalmayacak beklentiniz.

Karlofça Antlaşması ile Balkan Savaşları arasındaki felaketler silsilesinin haddi hesabı yok. Bizim Rumeli dediğimiz diyarın Balkanlaşmasının hikâyesi ise ciltlere, kütüphanelere sığmayacak bir facialar silsilesi. Elbette bu facialar silsilesinin kolektif hafızaya sinmiş nice uzantısı var. Peki, edebiyatımız bu izlerden ne kadar yararlanabiliyor? Edebiyatı karşılığı olmayan travmalarımız hem bugünüme hem de geleceğimize ket vuruyor.

Mehmet Berk Yaltırık'ın yazı mesaisinin ürünleri; söz konusu travmalara dışarıdan bakmanın, onlarla yüzleşmenin ve hatta onlara şifa aramanın bir yöntemi olabilir mi? Bu yazının konusu o kadar büyük bir soruya cevap verme iddiası taşımaya da bir açılış sorusu olarak bunu not düşmekte fayda görüyorum.

Mehmet Berk Yaltırık, edebiyatın örneklerini büyük ölçüde "tercüme" kitaplardan okuduğumuz korku, gerilim, fantastik gibi alttürlerini yerli kaynaklardan inşa edebilen az sayıdaki yazarlar arasında yer alıyor. Bu toprakların hikâyesini tercüme olmayan bir dil, üslup ve olay/tema örgüsüyle kaleme alıyor Yaltırık. *Istrancalı Abdülharis Paşa*, Mehmet Berk Yaltırık'ın ikinci romanı.

"Tarihi roman" denince zihnimizde bir dizi klişe belirliyor. Korku yahut fantastik denince başka bir klişe denizine dalıyoruz. Mehmet Berk Yaltırık, bu klişelerin dışında bir yerde otağını kurmayı başarıyor. Bu farklılığı konunun kaynaklarına olan ünsiyetine ve hâkimiyetine bağlıyorum ben kendi adıma.

Istrancalı Abdülharis Paşa, bir yörükken Trakya'da iskân edilen "beg" çocuğu. Bu çocuk, roman boyunca kâh eşkiya olup dağa çıkıyor kâh "eşkiya Azrail'i" olarak nam salıyor. Bu romanın bir ayağı. Romanın bu ayağı bizi 17. yüzyıldan alıyor bugüne kadar getiriyor. Romanın bir başka ayağı ise günümüzde geçiyor. Kariyerinde başarılı ilişkilerinde sorunlu akademisyen bir karakterimiz var. Henüz ilk basamaklarında olsa da ele aldığı konuyu dibine dek araştırmayı bir

takıntı haline getirmiş. Tarihçi ama bir şekilde Balkan folklor anlatılarına yöneliyor. Daha doğrusu Istrancalı Abdülharis Paşa'ya... Romanın neticesinin tam bir kızılca kıyamet olduğunu söyleyebilirim ama daha fazlasını söylemem pek de doğru olmaz.

İhsan Oktay Anar'ı hatırlatıyor

Metinde yer alan yerel ağızlara ait kelimeler de Osmanlıca kelimeler de öyle bir bütünlük içinde yer alıyor ki hiçbiri "bilmeyenlere" bile yabancı gelmiyor. Bu açıdan biraz da İhsan Oktay Anar'ı hatırlatan bir tarafı var romanın. Ancak yeni bir İhsan Oktay Anar ile karşı karşıya değiliz. Geçmişle günümüz arasında kurduğu bağlantı, diyaloglar ve karakterlerin seçimi açısından yepyeni bir yazar Mehmet Berk Yaltırık. Onun İhsan Oktay Anar'dan en temel farkı işin yerlilik kısmına daha çok önem vermesi ve olay örgüsünün daha sağlam olması bence. Yaltırık, okurunu Anar'dan daha çok kolluyor sanki. Bu onun hem güçlü hem de zayıf yönünü temsil ediyor.

Istrancalı Abdülharis Paşa'yı Rumeli'yi kaybımızın hikâyesi olarak da okumak mümkün, Trakya'nın yerel Türkçesinin edebiyata yansıması ya da yerli bir vampir anlatısı olarak da okumak mümkün. Hangi niyetle okursanız okuyun bir okur olarak karşılıksız kalmayacak beklentiniz. En azından ben karşılıksız kalmadım. ☺☺☺

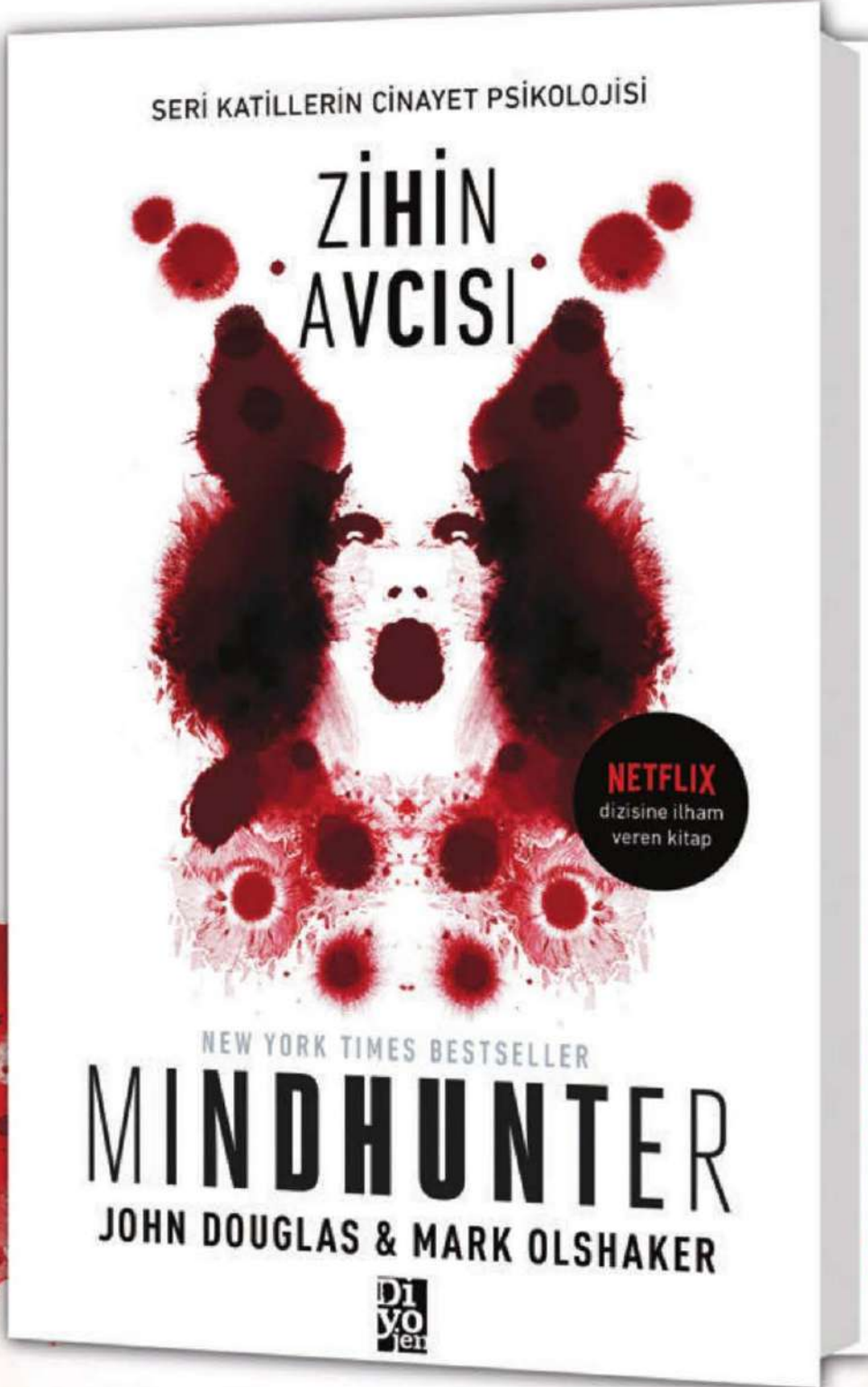

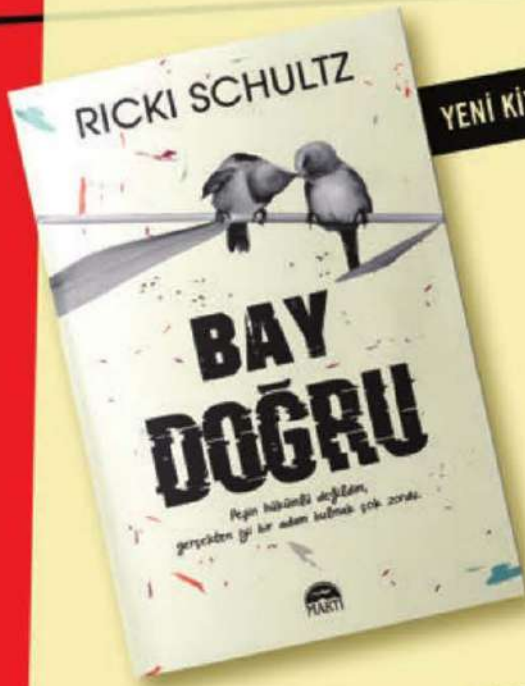
ISTRANCALI ABDÜLHARİS PAŞA

Berk Yaltırık

İTHAKİ YAYINLARI 2019

Dünyanın En Psikopat
Suçlularının Zihinlerinde Neler Oluyor?

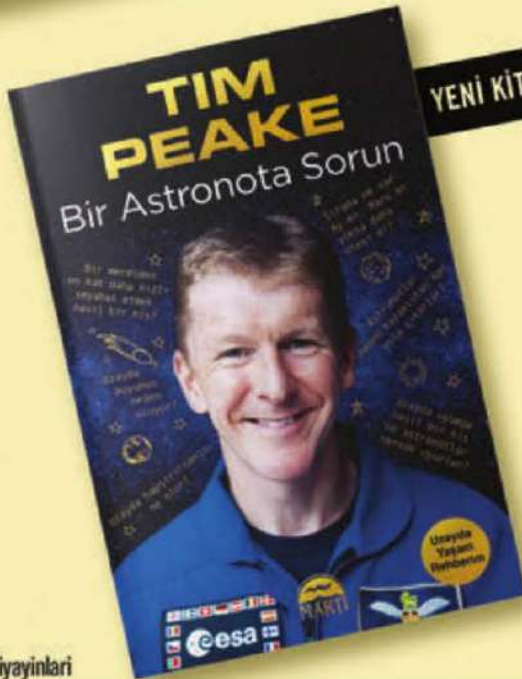

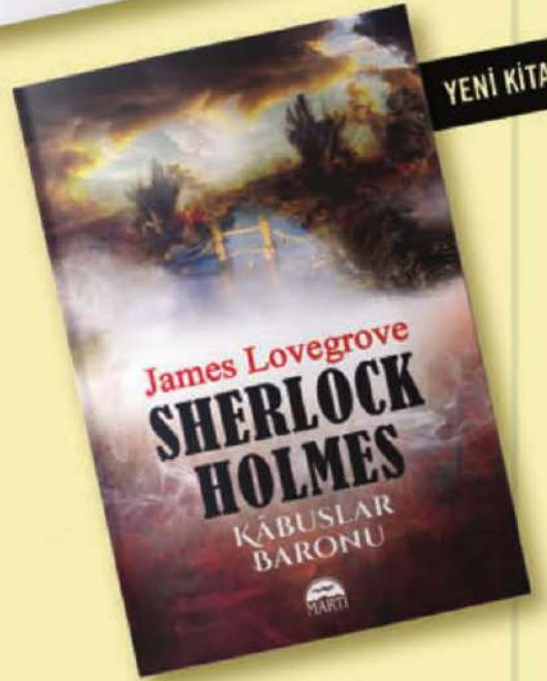
YENİ KİTAP

YENİ KİTAP

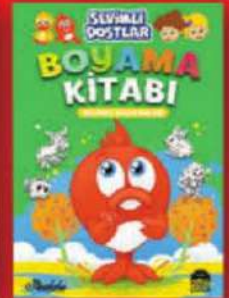

YENİ KİTAP

YENİ KİTAP

MARTI [f](#) [i](#) [@](#) /martiyayinlari

MARTI ÇOCUK [f](#) [i](#) [@](#) /marticocukkitaplari